

MAARKEDAL IN BEELD

Voorwoord

Deze web bevat voorlopig een 140-tal potloodtekeningen van gebouwen met daarnaast, waar mogelijk, een korte historische uitleg. De overgrote meerderheid van de gebouwen ligt op het grondgebied van Maarkedal of op de grens van de gemeente.

Maarkedal is een fusie van vier landelijke gemeenten, Etikhove, Maarke-Kerkem, Nukerke en Schorisse én het kerkdorp Louise-Marie. De nieuwe gemeente ligt in de groene long van de Vlaamse Ardennen, een gebied dat eeuwenlang volledig door landbouw werd ingenomen. Maarkedal kan niet pronken met waardevolle kunsthistorische gebouwen.

Noodgedwongen moest de tekenaar zich beperken tot het schetsen van parochiekerken, kapellen, wind- en watermolens, herenwoningen, boerderijen en een nederig werkmanhuisje.

Sommige gebouwen zijn natuurlijk historisch waardevoller dan andere. We denken hier aan de kerk van Schorisse of de Kasteelmolen aldaar. Andere gebouwen kwamen aan de beurt omdat ze opvielen door hun eenvoud, stoerheid, charme...

Maar de moderne tijd heeft hier, misschien meer dan elders, zijn sporen nagelaten en werd de sloophamer al eens onbedachtzaam aan het werk gezet. Zo verdween de oude Nukerkse dorpskom.

Bij de 40 tekeningen hoort ook een korte historische informatie, verkregen uit oude brochures, gidsen en naslagwerken en uit de mondelinge overlevering.

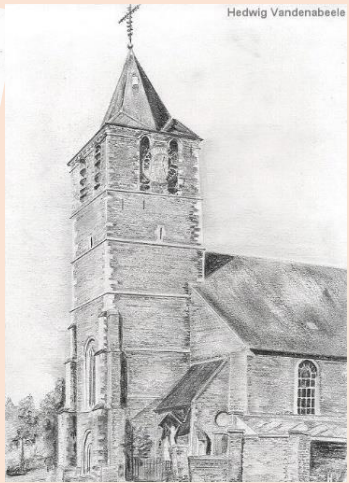
Veel kijk en leesplezier!

Bezoek eens de blog Nukerke

Zonder toelating van de eigenaar mogen de tekeningen niet gecommmercialiseerd worden.

e-mailadres: hedwig.vandenabeele@skynet.be

Voorstelling van de 4 oorspronkelijke autonome gemeenten.

Etikhove

De oudste vermelding uit 1116 luidt Atingohoua. Deze benaming zou een samenstelling zijn van Attinga hofa, Germaans voor hoeve van Atto. De silexbijlen die tijdens opgravingen werden gevonden verwijzen naar een nederzetting uit de prehistorie en een begraafplaats uit de Merovingische tijd. Van 1840 tot 1846 werd er op de plaats Maarkendries een zeer belangrijke Gallo-Romeins grafveld met brandgraven onderzocht. In de nabijheid vond men sporen van een Gallo-Romeinse woning én van een smidse.

De plaatsnaam Maalzake, van het Latijn Malasacum, betekent "toebehorend aan Malasius" en wijst dus op een Gallo-Romeinse nederzetting. De heerlijkheid Etikove kende de geslachten De la Deuze en het geslacht De Kerchove (1638). Fiennes is dan weer een andere heerlijkheid met leengoederen.

De parochie maakte vóór 1570 deel uit van het bisdom Kamerijk in de dekenij Pamele (Oudenaarde) en nadien tot het bisdom Mechelen in de dekenij Ronse. Na 1801 behoorde Etichove tot het bisdom Gent. De Hervorming kende hier heel wat succes. Na de Pacificatie bleef een groot aantal inwoners uit Etikhove en omgeving het protestantisme trouw.

Maar Etikhove heeft meer bekendheid verworven dank zij o.m. Valerius de Saedeleer die hier een tijdje woonde. In 1972 werden in het café "Bij Sjuule", op de schouwmantel en onder het behang, mooie fresco's ontdekt die Latemse schilders hier aanbrachten in de jaren twintig. Kwatongen beweren dat ze dat deden om hun schulden te betalen. Jammer genoeg werden die ludieke en soms erotische muurschilderingen overplakt en overschilderd zogezegd omdat die in verband stonden met plaatselijke personen of toestanden. W.P.

Maarke-Kerkem

De oudste vermelding voor Maarke, in de tweede helft van de 11de eeuw luidt Marca. Deze Germaanse naam zou wijzen op moeras (marco). Kerkem verwijst naar een verblijfplaats "nabij de kerk". De oudst bekende heren van het dorp stamden uit de familie Van Maarke, die er tot in de 15de eeuw eigenaar van bleef, later opgevolgd door de familie Metteneyes, functionarissen in dienst van de Bourgondische hertogen. Maarke vormde met Ter Borcht een heerlijkheid onder het bestuur van een baljuw en een schepenbank. Aanvankelijk behoorde de parochie tot het bisdom Kamerijk (met dekenij Pamele). In 1559 ging de parochie over naar het bisdom Gent. De oude heerlijkheid Kerkem leidde een afzonderlijk bestaan tot 1820. Het was in het bezit van o.a. de families Van Eesene (14de eeuw), Rocquenghien (15de eeuw), Blondel de Joigni, Vinacourt de Vleter.

Maarke-Kerkem ligt aan de Maarkebeek en heeft een oppervlakte van 903 ha. Het aantal inwoners bedroeg in 1973 956. In 1930 waren dat er nog 1311 en in 1900 waren er dat zelfs 1500. Het golvend reliëf schommelt van 25m tot 94m boven de zeespiegel. De gemeente bestond uit 2 kerkdorpen die in 1820 werden samengevoegd tot deze kleine gemeente.

De classicistische kerk Sint-Eligius uit 1775 bezit nog een 14de-eeuwse toren, rest van een vroegere gotische kerk. De kansel zou afkomstig zijn uit de voormalige cisterciënzerinnenabdij Maagdendale in Oudenaarde. Het kerkje van de parochie Kerkem is toegewijd aan Sint-Pieter. De Sint-Vincentius kapel, destijds bekend voor zijn bedevaarten, heeft zijn oorspronkelijk koor uit de 12de eeuw kunnen bewaren. Het schip werd in 1637 herbouwd en in 1765 werd het interieur met stucwerk versierd. Wellicht werd in die tijd ook het mooie rococoaltaar geplaatst. W.P.

Nukerke

De oudste vermelding duikt op in 1116 onder de vermelding Nova ecclesia, in de volksmond Nieuwe Kerk. Eeuwenlang was Nukerke een bijparochie van Melden.

De O.-L.-Vrouw-Hemelvaartkerk werd gebouwd vanaf 1775 en de altaarwijding had plaats in 1777. Het interieur is zeer bescheiden met een deels neogotisch meubilair.

In de omgeving van Nukerke (o.a. in Etikhove) werden prehistorische en Gallo-Romeinse vondsten gedaan wat er op wijst dat hier ouden woonkernen bestonden. De heerlijkheid hing af van de heren van Pamele en viel met Melden onder dezelfde vierschaar. De Hervorming telde in Nukerke veel aanhangers.

Deze gemeente van 1218 ha is uitstekend gelegen langs de N60 Terneuzen-Valenciennes en aan de spoorweg Gent-Blaton. Men geniet er van een afwisselend, golvend reliëf met prachtig vergezichten en mooie valleien. Een uitvalbasis voor heerlijke wandelingen langs de Donderput, het Leo Pironpad en Zeelstraat naar Zulzeke en verder naar het Cabernol. De hoogte schommelt van 35 m in de vallei aan de Holbeek en de Molenbeek tot 112,5 m op de Kruissens. W.P.

Schorisse

Scornay (1119), Scornace (1110-1131 en 1177), Scornai (1143), Scornece (1145). Bij opgravingen kwamen hier kwamen Romeinse voorwerpen boven. In 1378 verhiel Lodewijk van Male de gemeenschap tot onafhankelijke heerlijkheid onder het gezag van de Heren van Schorisse, uit het huis van Gavere. In 1378 werd Schorisse de hoofdplaats van de baronie waartoe ook Mater, Sint-Cornelis-Horebeke, Sint-Blasius-Boekel, Rozebeke, Zegelsem en Welden behoorden. Het kasteel (slot) werd door de Gents troepen in 1383 platgebrand. Het heropgebouwde slot werd in 1892 gesloopt.

Het aantal inwoners bedroeg in 1395 1571 1791 1816 1961 1974 respectievelijk 700 1400 2800 3050 1704 1594.

Een gemeente van 1230 ha in het hart van de Vlaamse Ardennen.

Louise-Marie

Dit is een gehucht en kerkdorp dat verdeeld is onder de gemeenten Nukerke, Etikhove, Schorisse, Ronse en Elzele met een 1000-tal dorpelingen. Het dorp ligt grotendeels op de noordelijke flank van de Muziekberg, een getuigenheuvel van 147,5m hoogte. Louise-Marie zou ontstaan zijn in 1851 toen twee Vlaamse gehuchten La Cocambre en La Haute zich afscheidden van Elzele en zich samenvoegden met de omliggende Vlaamse gemeenten. De naam kwam er naar aanleiding van het overlijden van de eerste Belgische koningin Louise-Marie d'Orleans op de dag van de eerste steenlegging van de kerk. W.P.

De omgeving is een pleisterplaats voor wandelaars.

Historische achtergrond bij de tekeningen

1. Gemeentehuis van Etikhove tot 1977. Sinds de fusie van 1977 gemeentehuis van Maarkedal. Nadat het gemeentebestuur op 27 juli 1896 een kleine hofstede had aangekocht ter grootte van 26a89ca, gelegen aan "de plaetse" te Etikhove werden tijdens de gemeenteraadszitting van 1 juni 1902 de plannen opgemaakt voor het bouwen van een gemeentehuis en een gemeenteschool met bijhorend schoolhuis op dit terrein. Na verscheidene wijzigingen van de bouwplannen werden deze uiteindelijk goedgekeurd tijdens de gemeenteraadszitting van 20 december 1904. De plannen zijn van architect Geirnaert uit Gent. Een jaar later werd het gebouw in gebruik genomen. Wegens krappe behuizing werd het schoolhuis, dat aan de oostelijke zijde aanleunde tegen het gemeentehuis, erin geïntegreerd. Het gelijkvloer van het schoolhuis werd raadszaal en is dit nog steeds.

Te vermelden waard is het feit dat de schilder Valerius de Saedeleer in Etikhove heeft gewoond van 1921 tot 1937 in de "Villa Tynlon" (Engels voor "huis aan de straat"). In juli 1927 verbleef hier ook Paul van Ostaijen. Enkele maanden later zou deze sterven.

Hierna volgt de ordonnantie vanwege Willem I, de Koning der Nederlanden

VAN WEGE DEN KONING

DE HOOGHE RAAD VAN ADEL, gebruik makende van de magt aan denzelven toegestaan bij besluit van den 24 february 1818 N: 66, verleent bij dezen de Gemeente Etichove het volgende wapen:

Zijnde van lazuur, beladen met een Bijenkorf en in de linker bovenhoek met een Bij, alles van goud.

Gedaan in 'S GRAVENHAGE den 4 Augustus 1818

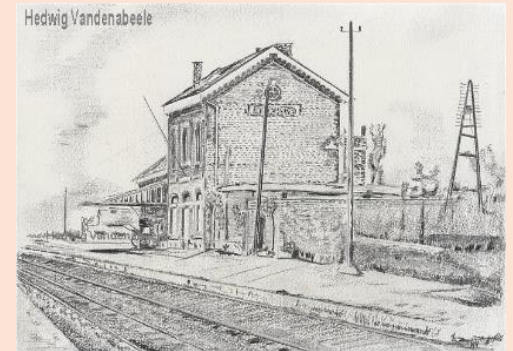
TER ORDONNANTIE VAN DEN HOOGHE RAAD

Zegel, voorstellende het wapenschild van de HOOGHE RAAD

2. Gemeentehuis met pui, onderpastorie en pastorie te Nukerke. De eerste twee gebouwen werden in de beginjaren 70 jammerlijk gesloopt om plaats te maken voor een parking. Sindsdien is het dorpsplein een kale plaats. Velen zullen met heimwee terugdenken aan de tijd toen onze geüniformeerde veldwachter, Kamiel Verdonckt, iedere zondag na de hoogmis, de trappen van de pui besteeg, met een armbeweging de aandacht van de menigte vroeg en vervolgens op een statige wijze de “berichten aan de bevolking” kond maakte terwijl groot en klein, opkijkend in de richting van de veldwachter, met aandacht en respect voor het gezag in stilte luisterden. Nadat “en ieder zegge het voort” weerklonk verbrak het geroezemoes de stilte van de “plaatse”.

Over dit gemeentehuis met pui wist Paul Hoffmann, die gemeentesecretaris was tijdens en na de oorlogsjaren, met zekerheid te vertellen dat dit gebouw reeds in 1772 bestond. De beschrijving komt immers voor op het eerste perkament van het “Landboek der Prochie van Nukerke Lande van Aelst”. Men weet echter niet wanneer het gebouwd is aangezien het “Landboek” (1772) het oudste document is dat vroeger in Nukerke berustte. Het gebouw was vroeger, dus minstens vanaf 1772, de pastorie. Naast het gemeentehuis met pui stond het huis van de onderpastoor. Het klein, muftig kantoortje van de secretaris zou de vroeger slaapkamer geweest zijn. Het gemeentehuis zelf was van 1770 ondergebracht in de herberg “In ’t oud gemeentehuis” (zie beschrijving bij nr 6), schuin tegenover de pastorie. Later heeft men het secretariaat verplaatst naar het huis waar

nadien de koster Deriemaeker woonde (nu drukkerij). Eerst rond 1903 of 1904 is de pastorie gemeentehuis geworden, terwijl iets verderop een nieuwe pastorie werd gebouwd (zie gebouw links). Aan de oude pastorie bracht men enkele veranderingen aan zoals de ingang en de toegangstrap. Rond 1905 plaatste men in de hoek van de voorgevel en de westelijke zijgevel een O-L-Vrouwbeeld. Dit beeld was een geschenk van de toenmalige dorpsonderwijzer “meester Jan” aan zijn gemeente. Meester Jan woonde op het dorpsplein in de woning waar nu de familie Georges Aelvoet-Restiaens woont. Jarenlang gaf meester Jan aan zijn oud-leerlingen ‘s zondag na de mis les in de “zondagschool”. De ontvanger van Belastingen had zijn kantoor tot 1912 naast het gemeentehuis, nadien werd het bureel verhuisd naar de herberg “In den Engel” om nadien te verhuizen naar de woning naast de brouwerij T’Sjoen.

3. Station van Etikhove. Op 1 september 1861 werd de spoorweg van St -Ghislain naar Gent geopend. Deze rechtstreekse verbinding met het Henegouwse kolenbekken zorgde voor de ontwikkeling van de Vlaamse katoennijverheid . De verbinding met Ronse loopt door een tunnel (ca 450m) ter hoogte van de Spichtenberg . Deze tunnel is één der zeldzame tunnels op onze Vlaamse bodem. Sinds de jaren 80 is het station buiten gebruik.

4. Het “Hof te Cattebeek” gelegen langs de Bossenaarstraat te Etikhove. Dit Hof zou gebouwd zijn vóór 1517 door ene Willem van Cattebeke. Het gebouw onderging grote veranderingen In 1771 en in 1885. Sinds 1792 is het domein in het bezit van de familie Thienpont. In 1842 richtte harles-Franciscus Thienpont, toenmalige eigenaar en tevens burgemeester van de gemeente Etikhove er een wijnhuis op dat in oorsprong lekkere Franse wijnen aanvoerde.

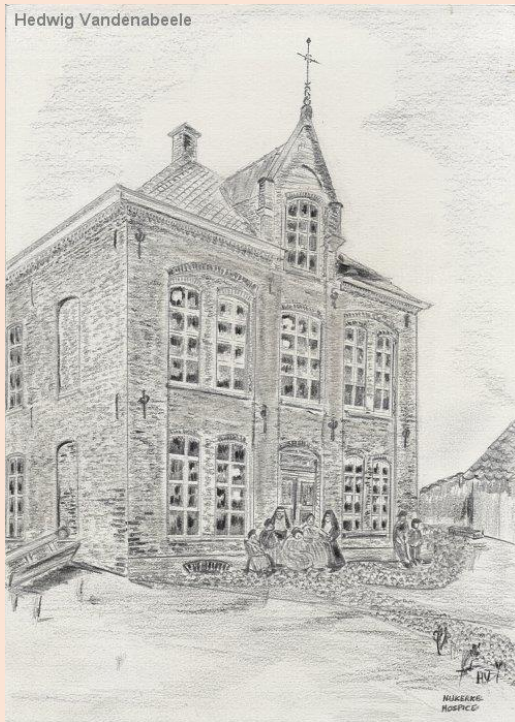
5. Oude, langgevelige hoeve gelegen naast het “Hof te Cattebeek “langs de Bossenaarstraat te Etikhove

6. Zicht op de oude dorpskom van Nukerke, gezien vanuit de vroegere Boelaardstraat. Met zicht op de kerk Onze-Lieve-Vrouw Tenhemelopneming. Dit dorpszicht is sinds de eindjaren 70 onherroepelijk verdwenen. Links zie je nog de herberg “In ’t oud gemeentehuis” met bijhorend kruidenierswinkeltje, waar we, in onze jeugd jaren, nadat we twee trapjes afdaalden voor 5 fr een pakje Belga kon kopen. Deze herberg was tot de afbraak eigendom van de familie Ryckbosch. Rechts bevond zich de

woning “Blommaert” . In deze woning werd in de jaren 70, en dit tot aan de fusie van de 4 gemeenten op 1 januari 1977, de gemeentelijke diensten ondergebracht.

7. Hospice te Nukerke. Hospice of “Oudemannenhuus” te Nukerke, gesloopt begin jaren 70 toen de werken aanvingen voor de bouw van het nieuwe verpleeg- en rustoord, de Samaritaan. In het hospice werden zowel oude vrouwen als mannen opgenomen die niet meer zelfstandig konden leven. De plaatselijke oudjes hadden natuurlijk voorrang. De dagelijkse zorgen waren in handen van enkele zusters van Barmhartigheid. De enkele ongezellige kamers hadden hoge plafonds. Aan het hospice was een grote boomgaard en moestuin verbonden waarin de meest valide bewoners van het tehuis konden werken. De zusters hadden ook de zorg over gerechtskinderen en wezen op zich genomen. De meisjes verbleven in de kloosterwoning, gelegen op de speelplaats van de vrije school terwijl de jongens in een bijgebouw van het hospice verbleven. Niet te verwonderen dat zij de “kinderen van het hospice “ genoemd werden. Dagelijks kwamen zij onder begeleiding van een zuster naar de jongensschool, gelegen naast de meisjesschool.

Ontwikkeling van het hospice (oorspronkelijke tekst) “Vóór 1890 bestond er te Nukerke een vreemdsoortig hospice. Oude mannen en vrouwen werden er verzorgd door het echtpaar Antoon de Vos-Theresia Van der Steen, mensen van goeden wil, maar zonder bestuurlijke bevoegdheid, zodat de zaak dreigde ten gronde te gaan. Dit wilden de E.H. Pastoor Files(Fivez) en het Gemeentebestuur van Nukerke ten alle prijzen verhoeden, en dus werden er Zusters van Barmhartigheid van Ronse gezonden om het vervallen gesticht terug in bloei te brengen. Den 15de december deden de Zusters er hun intrede en werden verwelkomd aan het huis van Therisie Van der Steen met een peperkoek. Toen waren er reeds twintig oudjes opgenomen. Het zogezegd hospice bestond uit een boerenwoning langs de Pontstraat, rechtover de huidige Glorieuxstraat. Het gebouwtje was met stro bedekt en was lang niet waterdicht, maar de Gemeente had plannen om een nieuw hospice te bouwen. Van Ronse kwam de tijding dat Moeder Felicitas Nukerke moest verlaten om in Heldergerm een nieuw huis te beginnen. Zuster Venantia werd den 21ste september 1894 als jonge overste in het Hospice aangesteld. Rond die tijd werd de aanvang begonnen van een nieuw Hospice te bouwen dank zij de krachtdadigheid van E.H. Pastoor de Boe. Einde augustus 1897 was de bouw voltooid. Volgens overeenkomst moesten de Zusters de ouderlingen kost en inwoon geven tegen 0,45 F daags. De kostkopers betaalden 1 frank. In 1901 werden de eerste weesjongens geplaatst: het was een schuchter begin, van een werk dat later zou groeien en bloeien. Tijdens de oorlog 1914-1918 werd van 1915 tot op het einde van de oorlog een deel van het hospice in lazarret herschapen In 1923 moest Moeder Venantia, reeds 33 jaar in Nukerke, naar Durmen verhuizen, en werd slechts na twee maanden vervangen door Moeder Aveline. De overste was reeds 20 jaar werkzaam in het hospice. Onder haar bestuur nam het hospice verdere uitbreiding en werd de

eigendoms kwestie definitief opgelost door de oprichting van een Associatie in 1928, zonder winstgevend doel. De Parochiale werken van Nukerke. In 1932 mocht het H. Sacrament in het hospice blijven. Op 10 augustus celebreerde Eerwaarde Vader Akkerman de eerste H Mis. Het gesticht had zulk een grote bijval dat het te klein werd, en aldus werd een tweewoonst, grenzend aan het gesticht aangekocht. Deze woning richtte men in voor de jongens. Het gebouw kreeg de naam van "Palviljoen St-Vincentius". Langzamerhand werd de inrichting steviger en groter. Op 2 Juli 1939 vierde het hospice een 100 jarige, nl. Madame Justine Segers. Tijdens de oorlog 1940-45 bedroeg het aantal inwoners, 98 nl. 10 zusters, 48 ouden van dagen en kostdames en 40 weesjongens." (tekst overgenomen uit een oude kroniek) Een andere tekst uit het Gedenkboek gaat als volgt verder. We citeren. "Met de dag steeg het bevolkingsaantal. Ouden van dagen wilden de zorgen der Zusters genieten, kostkopers vonden er hun gading tegen lage prijzen, weeskinderen werden er flink en vroom opgevoed. Er zat vaart in het Hospice, maar het werd veel te klein.. Gelukkig kon in Juni 1935 een tweewoonst, grenzend aan aan het Gesticht, aangekocht worden. De bewoners echter mochten voorlopig blijven. Doch in September stelde de gewezen eigenaar een deel terbeschikking. Dadelijk sloeg men de hand aan het werk, want werk was er bij de vleet. Metsers, schrijnwerkers, loodgieters, ververs waren allen druk in de weer., en in Februari 1936 was de transfiguratie gebeurd; van een krotwoning hadden ze een keurig jongenstehuis gemaakt, dat met recht den glorieuzen naam droeg van "Paviljoen St Vincentius". De jongens waren niet weinig tevreden met hun nieuwe inrichting.

Nu was er meer ruimte in het hospice. De zitkamer der jongens werd ingericht als grote spreekplaats; hun slaapplaats werd beschikbaar gesteld voor latere noodwendigheden. Want toen in Juni 1937 negen oude vrouwtjes van het Moederhuis te Ronse, wegens afbraak der oude gebouwen, naar Nukerke werden overgebracht, konden ze plaats vinden in het leegstaande lokaal.

En steeds verder ging de uitbreiding. Weldra kwam ook het overige deel van de in 1935 gekochte tweewoonst in handen van het hospice. De zoon van de gewezen eigenaar Merchiers, die volgens een bepaling van den verkoopakt nog drie jaar zijn woning mocht betrekken, tekende den 23 October 1937 een verklaring, waarbij hij afstand deed van zijn voorrecht. Ook dit huisje werd duchtig onder handen genomen en even smaakvol en gerieflijk ingericht als het vorige deel.

Dit zelfde jaar kocht de Associatie een groot stuk land dat het sinds lang huurde van Mr H. Van Wassenhove. Het grenst onmiddellijk aan den eigendom van het Hospice en is beste labeurland.

Zoo werd de inrichting immer steviger en groter. De reputatie van het Hospice te Nukerke was voortaan gemaakt: steeds zit het barstensvol. Voortdurend komen er aanvragen, voortdurend moet er geweigerd worden. Want de oudjes leven er lang! Een onder hen, Madame Justine Segers, bereikte zelf de 100 jaar. De eeuweling werd plechtig gevierd op 2 Juli 1939., met een solemnele Jubelmis, een gepaste toespraak van den E.H. Pastoor Ryms en een huldezitting op het Gemeentehuis. Daar werden haar een zilveren beker, geschenk van de Koning, en een leunstoel, geschenk van de gemeente, aangeboden.

In de namiddag trok een prachtige stoet door de straten van de gemeente; hij werd door de honderdjarige in oogenschouw genomen van de eretribune, die bij het gemeentehuis was opgericht. Naast haar had Mr Aveline plaats genomen, die op verzoek van Madame Justine, deze overal vergezelde.

's Avonds werden grote volkspelen en allerlei vermakelijkheden ingericht, die een massa volk lokten. Nukerke beleefde een zijner schoonste dagen.

Doch nu waren donkerder dagen in 't verschiet. Met September werd de algemene mobilisatie afgekondigd, en heel den winter 1939-40 werden we telkens opgeschrikt door dringend oorlogsgevaar. Den 10 Mei had de vreselijke uitbarsting plaats en reeds den 20 Mei deden Duitse soldaten hun intrede in het vreedzame Nukerke. Ze legden beslag op alle mogelijke plaatsen en stelden hun kanonnen op rond het hospice voor den slag aan de Schelde. En zo geraakte het Gesticht in de volle branding. Projectielen kwamen terecht in stallingen en op het verdiep in huis, met betrekkelijk weinig stoffelijke schade. Drie dagen en drie nachten duurde het bombardement.

Op Sacramentsdag, 23 Mei waren de Duitsers over de Schelde. Nu trad rust in. De E.H. Pastoor zou de H. Mis lezen in de kapel van het Gesticht, maar was opgesloten. Toen verzon men een list: er werd aan de Duitsers gemeld dat een grote zieke een priester vroeg. Aanvankelijk bleef alles vruchteloos doch weinige tijd nadien, meldde zich de E.H. Onderpastoor aan, onder bewaking van een Duits soldaat. Zr Suzanne die ziek lag in haar ligstoel, speelde perfect haar rol van zware zieke, biechtte in 't bijzijn van de schildwacht en ontving de H. Communie.

's Namiddags waren de geestelijken vrij. Daarmee had het Hospice zijn beroerde oorlogsdagen beleefd. Het werd nu stiller en normaler. Enkel de bevoorrading van de 98 inwoners – 10 Zusters, 48 ouden van dagen en kostdames, 40 weesjongens – leed last. Maar dank aan het wijs beleid van Moeder en de ijverige medewerking van de Zusters, was de voeding verzekerd. Het Hospice heeft de oorlogsjaren flink doorgemaakt.”

De “weeskinderen”

In het hospice werden vanaf 1901 tot 1936 kinderen opgenomen. In Nukerke sprak men van weeskinderen hoewel er ook kinderen verbleven uit ontwrichte gezinnen. In 1936 herstelde men de woning naast het hospice en werd de binneninrichting aangepast om er kinderen in op te nemen. De inrichting kreeg de naam Paviljoen St-Vincentius. Dit gebouw dateert van 1798. In 1988 werd de home gesloten en beëindigden de zusters de opvang van de wees- en gerechtskinderen. Een privéinstantie zorgde voortaan voor de opvang van de kinderen.

8. Vroegere houten windmolen “Ten Bossenaere” tot 1939 te Etikhove op een heuvelrug van 100m hoogte. Was die molen eens de oudste windmolen van West-Europa? Volgens een inkerving op de toegangsdeur zou de windmolen dateren van 1140. Deze windmolen heeft de kans ontlopen om te worden erkend als monument met als gevolg dat hij op 12 april 1939 werd afgebroken. Het malen van graan werd overgenomen door een mechanische maalderij in een gebouw iets verderop.

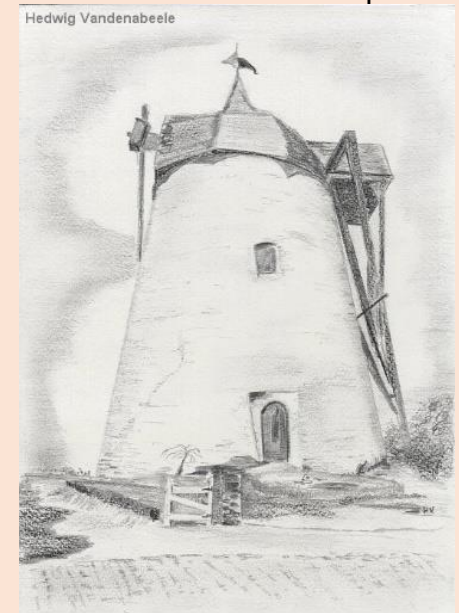

9. Molens Ten Kruissens

Vooraan de wit gekalkte windmolen Ten Kruissens in volle glorie met wieken. In de verte de houten “Snibbemolen” te Nukerke, gelegen op een hoogte van 125 m. Omer Wattez vermeldt deze molen in zijn werk “De Vlaamsche Ardennen” voor het eerst gepubliceerd in 1913, maar op een kaart van 1862 staat hij vermeld als *’t Snibbe molen*. Op een kaart uit 1777 staat de staakmolen vermeld als “Snebbenmolen”.

10. De witgekalkte stenen windmolen “Ten Kruissens” te Nukerke, ontdaan van de wieken. In een kroniek “*hoogmeulen ter crycen*” genoemd. Deze molen bestond met zekerheid reeds in 1556, als eigendom van de familie Ladeuze te Etikhove. In 1831 werd hij eigendom van de zout- en zeepzieder Desclée-Van Malderd te Ronse. In 1864 ging de molen over naar de familie Willems uit Zulzeke en in 1899 werd de molen dan doorverkocht aan Richard Maes. Tot op heden is de molen in het bezit van de familie Maes A. Een storm vernielde de wieken en in 1929 werd elke activiteit gestopt. De stenen kuip bleef staan terwijl het interieur tot woonhuis werd ingericht.

11. Stenen graan- en oliewindmolen “Ten Hengst”, gelegen langs de Ommegangstraat te Nukerke op een hoogte van 112,5 m.. Hij zou dateren uit 1571. In 1777 stond de site op de kaart vermeld als “Molen Ten hynst”. Deze molen werd in de volksmond zo genoemd omdat de wieken wild konden te keer gaan. De molen werd volledig vernield in 1831. Meer dan eens werden de wieken tijdens een storm afgerukt. Hij vormt een mooi geheel met de gerestaureerde molenaarshoeve. Sinds K.B. van 30-12-60 is de molen een beschermd monument en kan hij weer lustig met zijn wieken zwaaien. Laatste restauratie gebeurde in 2004. Niet ver hier vandaan, namelijk in

Tenhole nr 16", heeft Hugo Claus jarenlang gewoond. Hij raadde steeds zijn gasten aan "volg de gids, want anders kom je in de bled terecht". Stenen graan- en oliewindmolen "Ten Hengst", gelegen langs de Ommegangstraat te Nukerke, 112,5m boven zeeniveau op een afgeplatte heuveltop, een getuigenheuvel. Deze molen stond reeds vermeld in het "Landboek der Prochie van Nukerke Lande Van Aelst" van 1772 als "De wint Meulen ten hingst". Hij zou dateren uit 1571. Deze molen werd in de volksmond zo genoemd omdat de wieken wild konden te keer gaan. Hij stak immers hoog boven het landschap uit en had steeds de wind in de zeilen. De molen werd door een blikseminslag volledig vernield in 1831. Deze graan- en oliemolen werd nadien herbouwd door Constant Kervyn. Meer dan eens werden de wieken tijdens een storm afgerukt. Deze windmolen vormt een mooi decor met de gerestaureerde molenaarshoeve. Sinds K.B. van 30-12-60 is de molen een beschermd monument en kan hij weer lustig met zijn wieken zwaaien. De laatste restauratie gebeurde in 2004. Dat er destijds, alleen al in Nukerke, 5 windmolens en 2 watermolens actief waren getuigt van een zeer grote rijkdom aan graangewassen en een zekere welstand voor de bevolking. Zie ook het Nukerkse wapenschild. De gemeente Nukerke kreeg bij koninklijk besluit van 1843 een mooi wapen toegekend waarvan de beschrijving als volgt luidt: "achtergrond van lazuur(blauw) met de godin Ceres van goud, ze slaat de hand aan de ploeg en draagt een bundel korenhalmen". Ceres was de Romeinse godin van de landbouw(vruchtbaarheid) en door haar beeltenis wordt dus deze tak van bedrijvigheid, eigen aan de gemeente, op zinnebeeldige manier voorgesteld.

12. Huidige houten windmolen op de Bossenaar te Etikhove werd opgericht in de periode 1992-1997 ongeveer op de plaats van de afgebroken windmolen in 1939. De eigenaar is Marc De Merlier. de reconstructie aangevat van de "Tukmolen", afkomstig uit Impe (Lede). Deze molen dateert van 1763 en was in werking tot 1959. Deze prachtig gereconstrueerde windmolen is regelmatig in bedrijf. Van einde en ver zie je hem met zijn wieken zwaaien.

13. Oud schoolhuis behorend bij de eerste gemeenteschool langs de Pontstraat te Nukerke. "Krachtens de wet van 1842 op het lager onderwijs moest iedere gemeente op haar grondgebied ten minste één school hebben. In de meeste gemeenten werden vanaf dan, met staatstoelagen, nieuwe openbare scholen gebouwd, met als doel openbaar lager onderwijs in te richten. Ten gevolge van die wet werd langs de Pontstraat

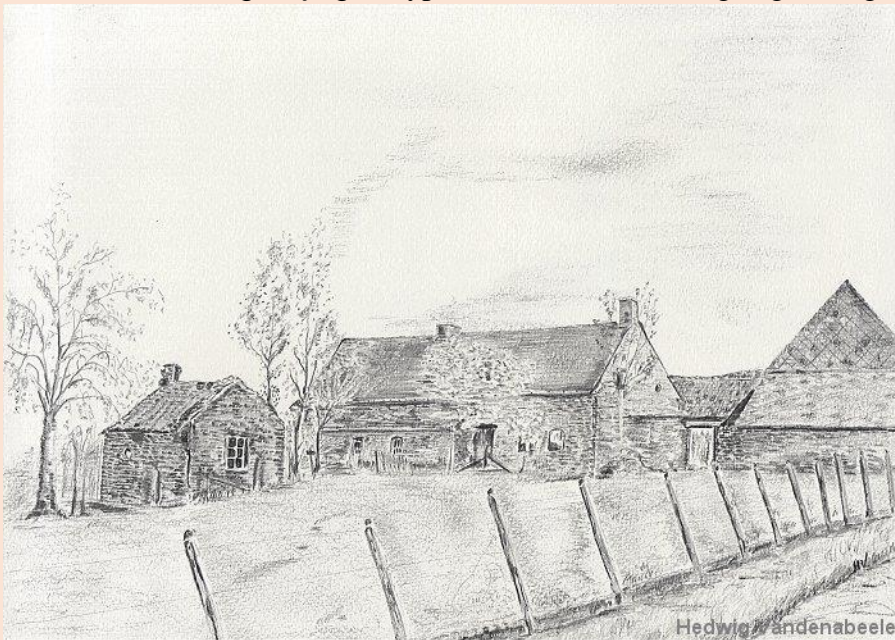
een school met bijhorend schoolhuis opgericht. Er liepen meisjes en jongens vanaf de leeftijd van 6 jaar school. Beschrijving van het schoolgebouw: er was één grote klas voor de jongens en een kleinere klas voor de meisjes. Het plafond was heel hoog en op de noordenmuur van de jongensklas was een grote platte grond van Nukerke geschilderd. De speelplaats met sanitair lag langs de Pontstraat waar ook de toegang tot de school was. De meisjes moesten zich tevreden stellen met een kleine klasruimte en een kleine speelplaats achter het gebouw, aan de kant van de Mere. Het schoolhoofd was Theofiel Gilleman. Een zekere Chlotilde De Zaeytydt, echtgenote van Theofiel Holderbeke gaf aan de meisjes handwerk. Chlotilde woonde in de zelfde straat op de plaats van de woning met huisnummer 45. Daar had haar man Theofiel een schrijnwerkerij en er was zelfs een herberg ondergebracht. Vooraan stonden drie grote, mooie linden, die geroid werden bij de heraanleg van de Pontstraat. In de volksmond heette het daar "aan kloaten fieli". Ook toen werd er een plaatselijke schoolstrijd tegen een openbare school uitgevochten. De pastoor Dutranoy predikte tegen de liberale school. Na 1930 begon het mank te lopen met de school, het aantal kinderen verminderde, tot er uiteindelijk maar één kind (Florent Brugge) overbleef en de school definitief werd gesloten. Meester Gilleman bleef nog enkele jaren in het leeg schoolgebouw wonen. Na zijn dood werd het schoolgebouw als schrijnwerkerij ingericht. Nadien werd het bewoond door Aloïs Norga die het later doorverkocht aan de familie Hector Van Moorleghem, die in het schoolgebouw een mechanische maalderij inrichtte. We weten verder van meester Gilleman dat zijn zoon is gesneuveld op de eerste dag van W.O.-II. Uitzonderlijk voor die tijd was het feit dat meester Gilleman een "spreekmachine" had. Hij zou ook driemaal getrouwd zijn, met een zekere Maes, een Claus en met Gusta Toneau. Na zijn overlijden is zijn weduwe gaan wonen in het huis naast de school (zie nr 14). Onder het burgemeesterschap van Armand Vandeputte, dienstdoende burgemeester in de plaats van burgemeester T'Sjoen, werd in 1930-1931 langs de Hollandstraat een nieuwe gemeenteschool gebouwd door de firma Pot uit Etikhove. Deze school omvatte naast het schoolhuis één kleuterklas en twee lagere

klassen. Dit project kon verwezenlijkt worden door het feit dat Armand Vandeputte zich aansloot bij de liberalen. De tegenstanders dreven het zó ver te verkondigen dat het een "goddeloze school" was. In oktober 1986, werd dit gebouw, dat jarenlang en danig was verwaarloosd afgebroken en vervangen door een moderne constructie. De onverdraagzaamheid stak terug de kop op. Maar dat is weer een ander lang verhaal. Tenslotte werd het nieuwe project op 17 september 1988 officieel ingehuldigd door burgemeester Michel Langie, die zich volledig had ingezet voor de verwezenlijking ervan.

14. Oud, verlaten hoevetje langs de Pontstraat. Afgebroken in 1999. In dit hoevetje woonde jarenlang Richard Van Coppenolle, in de volksmond “ ’t cabineurke”. Deze was immers aangesteld om de “compteur” of de elektriciteitsmeter in de woningen op te nemen. Omdat Richard bij een stroomonderbreking naar de elektriciteitscabine moest (met de fiets, in weer en wind) om de panne te herstellen en omdat hij bovendien niet te groot van gestalte was noemde men hem met een verkleinwoordje. Richard was steeds opgewekt en een graag geziene figuur, potlood achter het oor, sigaartje in de mond en een lederen diensttas aan de zij. Vanaf de openstaande voor- of achterdeur riep hij luid: “Madame compteur!”. Hiernaast afbeeldingen van muntstukjes van 5 cent en van 10 cent. Dit laatste in de volksmond “een kluitje” genoemd.

15. Typische Vlaamse hoeve gelegen langs de straat Ruitegem. Dit beeld is in de loop van 2002 totaal gewijzigd. Typische Vlaamse hoeve gelegen langs de straat Ruitegem (In 1777

heette het daar “Rugteghem”). De hoeve werd in de loop van 2002 gerenoveerd. Hier woonden de ouders van Leontine Van de Putte. Haar moeder Euthalie Heuvick werd hier geboren. Ze trouwde met Richard Vandeputte.

Vroeger noemde deze staat de Doolstraat. Niet te verwonderen zo’n lange, diepe holle weg die bij tij en ontij (bi nacht ende bi ontij) , ’s avonds en ’s nachts, een spookachtige indruk moet gegeven hebben. Takken van oude knotwilgen hingen als spookarmen boven de modderige weg. Verderop stonden geen huisjes meer. We kunnen ons niet inbeelden hoe een late voorbijganger zich moet gevoeld hebben bij het dansend schaarse licht van de stallantaarn. De schaduwen van de tronken tekenen schimmige figuren op de grond. Krijg je al kippenvles ? Let maar op dat je hier niet verdooft!

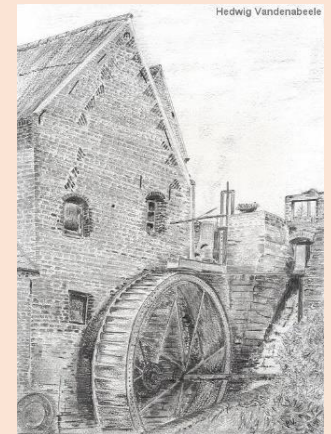

Beneden de “Doolstraat” lag de “Smouterstraat” (nu Mellinckstraat) die liep richting Etikhove. Smouter komt waarschijnlijk van smout dat varkensvet is. Lag die onverharde weg er toen modderig bij ?

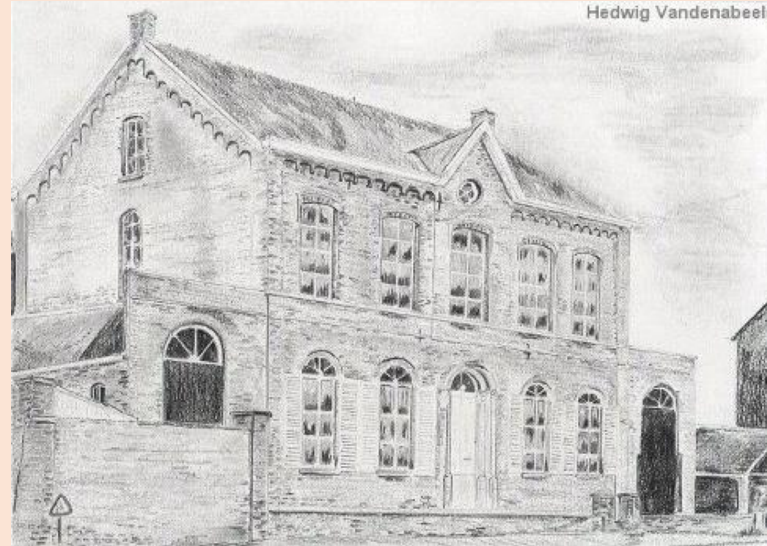
16. Verlaten oud maar mooi werkmanhuisje van een paar eeuwen oud, gelegen langs de Koekamerstraat.

17. “Kasteelmolen “ te Schorisse: geklasseerde watermolen (10-08-76) langs de Molenbeek in de Parkstraat te Schorisse. Deze graanwatermolen ligt langs de Molenbeek en is nog steeds in bedrijf. Op de steenzolder bemerkt men muurschilderingen uit de beloken tijd der Franse Revolutie. Behoorde tot het kasteel dat in de 18° eeuw verdween. Vandaar de naam “Kasteelmolen”. Het waterrad heeft een diameter van 4,80m. Reeds 5 generaties lang werd de molen uitgebraat door de familie Vanderdonckt. Op 27 april 2013 kreeg de Kasteelmolen van Schorisse het kenteken van “Actieve Molen 2013”. De molen werd genomineerd door de vereniging “Molenforum Vlaanderen vzw “ omwille van de site (gebouw), de werking van de molen, voor de inzet van de molenaar én voor de toeristische ontsluiting. Voor de eigenaar Rufin Vanderdonckt een opsteker.

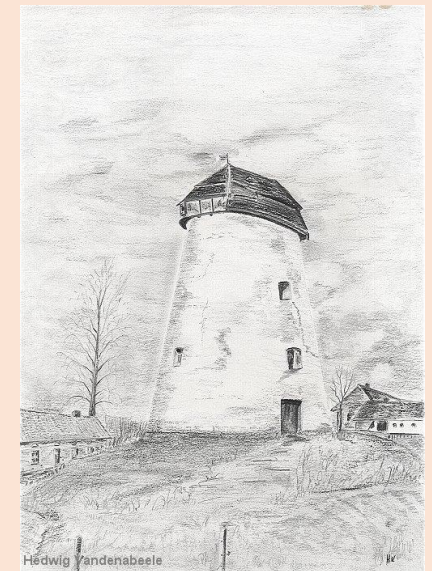
18. Oude hoeve die mogelijks behoorde tot tekening 4).

het Hof te Cattebeke (zie

19. Pastorie te Schorisse gebouwd in de periode 1867-1869, met ruime achtertuin. Bij de muur ligt de "roepsteen", een blauwgrijze hardsteen, mogelijk een fragment van de schandpaal. Sinds 2001, is na het vertrek van de laatste pastoor de pastorie niet meer in gebruik. Het werd verhuurd en later als woonhuis te koop aangeboden.

20. Stenen korenwindmolen "Molen Ter Slepe" ook genaamd "Molen Ten Nieuwennest" langs de Weitstraat te Nukerke op een hoogte van amper 56 m. Verklaring voor de eerste naam: de molenwieken sleepten traag wegens het feit dat ze weinig wind vingen. Hij prijkt immers niet bovenop een heuvelrug. Tweede verklaring: de naam van het café dat de naam droeg "In de Nieuwennest". De molen dateert uit de periode 1795-1800. Hij werd gebouwd door mulder Devos. De molen werd verscheidene keren van de hand gedaan. De laatste eigenaars, die de molen als schenking verkregen, waren Octavie-Sidonie De Langhe en Victor De Langhe die hem tenslotte doorverkochten in 1910 aan Rafaël Maes-Vandenhende. Vanaf 1938 werd de molen in het kadaster ingeschreven als puin. Tot overmaat van ramp sloeg de bliksem op de molen en werden de wieken totaal vernield. Een roemloos einde stond hem te wachten. Gilbert Stockman uit Etikhove heeft later

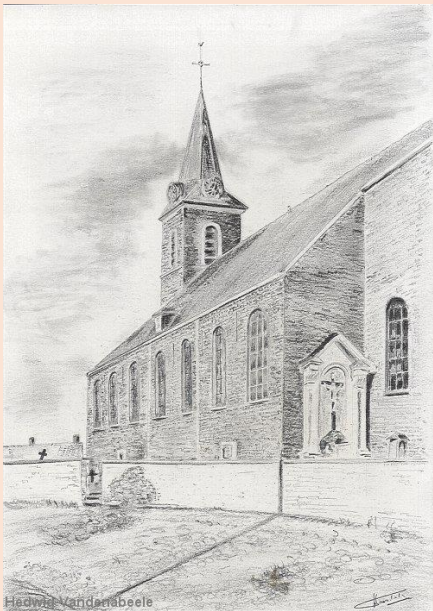

de molen opgekocht om hem volledig te restaureren, wat maar gedeeltelijk is gelukt. Vanaf 2007 werd de molen weer opgekalefaterd en bewoonbaar gemaakt door de nieuwe eigenaar.

21. Onze-Lieve-Vrouw Tenhemelopneming, parochiekerk te Nukerke. Deze eenvoudige classicistische dorpskerk van ca 1775 ligt op een hoogte van 87m boven de zeespiegel. Het staat met zekerheid vast dat de naam Nukerke betekent “Nieuwe kerk”, “Nova Ecclesia”. “Dit kan verklaard worden door het feit dat de kerk van Nukerke, wiens patronaat toebehoorde aan het kapittel van Kamerrijk (Cambrai, nu Noord-Frankrijk), omwille van het groot aantal gelovigen dat er de godsdienstige plichten kwam vervullen, tot afzonderlijke parochie werd verheven en aldus werd afgescheiden van Melden. Nukerke vormde reeds lang met Melden een “vierschaere” en maakte met zeven andere localiteiten, deel uit van de baronie die de grondeigendommen, gelegen tussen de twee beken “de Marcke en de Ronne” groepeerde. Deze baronie in de kasselrij van Aalst was leenplichtig tegenover het feodaal hof van de hertog van Kleef te Heinsberg nabij Aken. In 1647 behoorden de dorpen, Nukerke, Edegem, Leupegem, Volkegem, Elst, Melden en Kerkem aan de Baron van Pamele toe. De Nederlandse regering kende op 4 augustus 1818 aan de gemeente Nukerke een wapen toe van lazuur met de godin Ceres van goud. Ceres was de Romeinse godin van de vruchtbaarheid. Daarom stond ze op het wapenschild afgebeeld met een bundel korenaren in de linkerarm en de rechterhand aan de ploeg geslagen. Dit wapen werd bekrachtigd bij KB van 1 september 1843. In oude documenten werd de volgende schrijfwijze van de gemeentenaam teruggevonden: 1618 Nova Ecclesia – 1657 Neukercke – 1678 Nieuwerk – 1679 Neukerk – 1689 Nieukercke – 1733 Neufégglise – 1736 Nuyckercke – 1746 n’oeuf es-glisse – 1748 Nukerke - 1767 Nukercke – 1779 Nieuwerkercke en sindsdien Nukerke

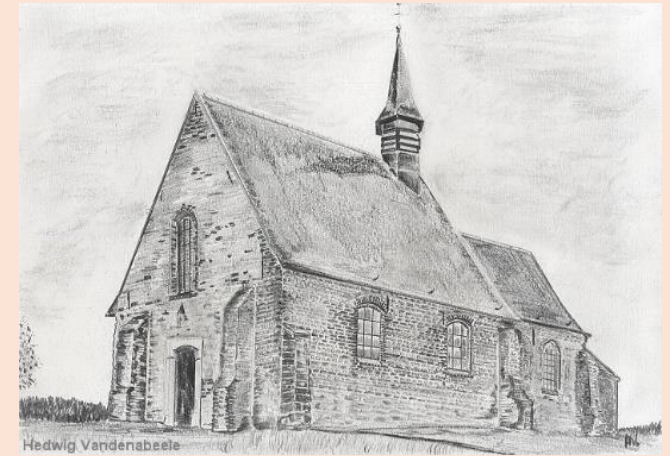

22. Binnenzicht van de dorpskerk te Nukerke. Het meubilair van de portiekvormige hoofd- en zijaltaren zijn 18° eeuws alsook de twee biechtstoelen en de marmeren doopvont met koperen deksel, waarop de Slang van de bekoring is afgebeeld. De doopvont werd in de jaren 70 vooraan in de kerk geplaatst. Het overige meubilair is 19° eeuws zoals de communiebank in smeedijzer en koper, het hek van de doopkapel, het koorgestoelte, de kerkmeesterbank en de kansel. De orgelkast, met muziektrofeeën, dateert van ca 1850. De schilderij “De Heilige Familie” is 17° eeuws.

23. Herenhuis langs de Louise-Mariestraat in Louise-Marie.

24. Kapel Sint-Vincentius op de Kapellenberg te Maarke-Kerkem gelegen op een hoogte van 94m. Vanaf deze plaats heeft men een mooi panoramisch zicht. Deze bedevaartskapel, is met haar omgeving beschermd als monument en als landschap (9-11-76). Deze kapel bewaarde van haar oorspronkelijk constructie enkel het vermoedelijke 12^e eeuwse koor. Het schip werd in 1637 herbouwd (zie het verschil in bouw materiaal). Het portiekaltaar in rococostijl dateert van ca 1765. Het beeld voorstellend de H. Antonius-abt is 16de eeuwse en dat van de H. Vincentius is 17de eeuwse. Ook het typische offerblok is 17de eeuwse. De schilderij H. Vincentius vóór O-LVrouw met het Kind is 18de eeuwse. Het doek met de H. Vincentius, en op de achtergrond de bedevaartskapel van Maarke, omringd door zes taferelen uit het leven van de heilige is 19de eeuwse. De glasramen van E.P. Colpaert uit 1920 stellen taferelen voor van de marteldood van St-Vincentius. Op 22 januari, feestdag van de martelaar, begint de noven van Sint-Vincent en dan worden hier volop geutelingen gebakken. Sint-Vincentius werd er aanroepen als genezer van allerlei lichamelijke krampen. Fraai 18de eeuwse houten portiekaltaar met zijvleugels, verrijkt met bladgoudversiering en gepolychromeerd stucwerk. 18de eeuwse kerkmeesterbank. Twee gekleurde koorglasramen van 1920 gesigeneerde F.P. Colpaert. Exvoto's van was en hout uit de 19de en 20ste eeuw verzameld aan 2 lijsten. (Inventaris Onroerend erfgoed Oost-Vlaanderen)

25. Houten windmolen "Ter Gheynst" prijkte op de hoek tussen de Pontstraat en Ruitgem te Nukerke. Dat het een oude molen betrof bewijst volgende tekst: "De wintmolen Ter Gheinst toebehorend hebbend dehoirs van wylent Colaert Pot is verbleven op 13.8.1582." En verder " geeft toelating aan Pieter van Butsele Pieters en Lieven Vandevelde om een nieuwe molen te mogen bouwen op den ouden molendam, waar vóór de troubles nog een molen heeft gestaan binnen de parochie van Nukerke op het *cauterken ter gheynst ofte cauborrevelt* die van tevoren ghe-naemt es gheweest *t'meuleken ter gheynst...*(1690). De laatste eigenaar was Emiel De Vos-Hots. In de volksmond gebruikte men de naam "Vossenmolen". De molen werd volledig afgebroken in 1949, maar de molenstenen werden bewwaard. De mechanische graanmaalterij naast de windmolen werd gebouwd in 1911 door de familie Moreels. Na Gaston Moreels zette zijn dochter Annie de zaak verder samen met haar echtgenoot, Paul Aelgoet. De activiteit in de mechanische maalterij hield op in 1993.

26. Het lindeke in Nukerke . 't Lindeke in zijn wintertenuue

Deze Hollandse linde is zo rond begin 1800 aangeplant.. De oudste autochtone Nukerkenaren hebben de boom er altijd weten staan. Op de Vandermaelenkaart uit 1851 staat deze "tilleul" als merkteken aangeduid. Na al die jaren noemen wij hem nog steeds "het lindeke" ondanks zijn hoge leeftijd en zijn stoer uitzicht. Het is niet enkel een boom maar tevens een plaatsnaam, ja zelfs een groen monument, een kleine reus van 14 meter hoog en een buikje met 4 meter omtrek. Zuster Gula begeleidde jarenlang haar leerlingen tot aan de boom. Daar scheidden de wegen want twee kerkwegen kruisten mekaar. In omzeggens elke windrichting vertrok een wegje. Geen mens heeft tot heden de linde zijn geheimen kunnen ontfutselen. Teder en zacht zoals hij is heeft hij talrijke verliefde koppeltjes uit voorgaande generaties in zijn brede mantel van jonge groene fluwelen blaadjes omarmd. Geen woordje ging verloren, geen zoentje of smakje werd gehoord. En het onze-lieve-vrouwbeeldje daar boven tegen de dikke stam keek vanuit het kapelletje liefelijk toe en wenste de jonge mensen veel geluk. Hoeveel kerkgangers op weg naar de dienst troffen mekaar hier 's zondags. Tijd dus om nieuwtjes door te geven. En dan: "Allez tot volgende week !" Maar menigmaal was 't lindeke ontroerd telkenmale hij de oude pastoor met grote schreden zag voorbijkomen, lichtjes voorovergebogen, Ons Here dragend, op weg naar een berechting. Zijn dienaar droeg een lantaarn en rinkelde de bel als ze een woning naderden.

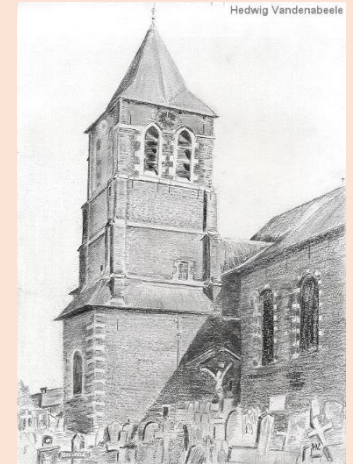
Het was reeds lang gebruikelijk bij onze voorouders dat lindebomen werden geplant bij de boerderijen, op kruispunten van steen- en aardewegen, langs dreven, op dorpspleinen, aan een herberg (bij de staminee "In 't Voske" stonden er zelfs 3 lindebomen). De oude lindebomen werden bij de heraanleg van de Pontstraat in 1970 geveld. Het mocht al eens meer lukken dat we drie linden bij elkaar zagen aanleunen zoals aan het hof Verroken in 't Zeitje. Eenvoudige huisjes stonden al eens in de schaduw van een lindeboom. Op vele plaatsen stond de veldkapel onder de beschermende kruin van een stoere linde. En in de hoek van menig boomgaard waakte een linde. Veelal werd aan de boom een godsdienstig beeldje of kapelletje gehangen, toegewijd aan O.-L.-Vrouw.

Soms werd aan de voet van de boom een kruisbeeld geplaatst. Al deze Vlaamse gebruiken stammen uit de tijd van onze Germaanse voorouders. Toen was de lindeboom toegewijd aan de godin Freia. En was zij niet “de godin der minne”. De mooie lindeboom bracht immers liefde, huwelijkstrouw en ...geluk in het huisgezin. Ook in de middeleeuwen speelde de linde een belangrijke rol in het volksleven en in de volksoverleveringen. De lindebouw was eertijds een heel geliefde boom die veel voorkomt in de Vlaamse Ardennen. In Nukerke kan je nog prachtige bomen zien, langs de Lesborre, de Pontstraat; Ommegangstraat ...

Helaas ons reusje is in de nacht van 8 juni 2019 bij een storm aan de voet afgeknakt. 't Lindeke kreeg pas in december 2018 van Minister-President Geert Bourgeois een voorlopige bescherming als monument. Voortaan staat de boom onder bescherming van het “Agentschap Onroerend Erfgoed Vlaanderen”.

Het typische aan de boom was dat hij gesnoeid was als etageboom, een silhouet dat niet veelvuldig in Vlaanderen voorkomt.

27. Classicistische Sint-Eligius kerk uit 1775 te Maarke met aan de noordkant de vrijstaande gotische toren uit de 14de eeuw. Mooi interieur met o.a. een harsstenen doopvont uit 1673, een preekstoel uit 1680 die afkomstig is uit de voormalige cisterciënzerinnenabdij Maagdendale te Oudenaarde. Het overige meubilair werd na het bouwen van de kerk aangeschaft en is dus 18de eeuws zoals de portiekvormige hoofd- en zijaltaren. Het orgel, uit de periode 1806-1814 door P.C. van Peteghem uit Gent is beschermd bij K.B. van 17-02-1980. Verder is er een pracht aan kerkschatten o.a. 17de en 19de eeuws Oudenaards zilverwerk i.v.m. de St-Eligiusverering. Er liggen verschillende 16de en 18de eeuwse grafstenen. Dichtbij de ingang van de kerk ligt nog een bruine ijzerzandsteen waarop de veldwachter destijds na de hoogmis stond om de berichten aan de bevolking kond te doen. Herman Teirlieck heeft Maarke-Kerkem een rol toebedeeld in zijn roman “Het stille gesternte” (1903).

Op 2^e mei 2009 werd het gerestaureerde Van Peteghemorgel (17de eeuws) plechtig ingehuldigd. Ter gelegenheid hiervan werd de kerk officieel de cultuurtempel. Vanaf 1 januari 2014 werden geen liturgische diensten meer gehouden. “Sinds 16 december 2013 is de Sint-Eligiuskerk van Maarke via een bisschoppelijk decreet onttrokken aan de eredienst. Daarmee werd een belangrijke voorwaarde vervuld om op 1 januari in te stappen in het Decreet Lokaal Cultuurbeleid en aanspraak te maken op een jaarlijkse subsidie van 34 000 €. ... In de loop van 2014 en 2015 worden werken uitgevoerd die de ruimte beter zullen afstemmen op de noden van een modern cultuurhuis, evenwel zonder de unieke eigenheid van onze Cultuurtempel aan te tasten.” (Gemeentelijke info) Reeds 5 vijf werden in de kerk, occasioneel, culturele evenementen georganiseerd.

De naam van het centrum is voortaan Marca.

Hierna volgt de ordonnantie verleend door Koning Willem I der Nederlanden.

Koninklijk Besluit.

Van wege Den Koning

DE HOOGHE RAAD VAN ADEL

De Hooge Raad van Adel, gebruikmakende van de magt aan denzelfen toegestaan bij besluit van 24 februry 1818 nr 66, verleend bij dezen de Gemeente Van Kerkhem het volgende wapen:

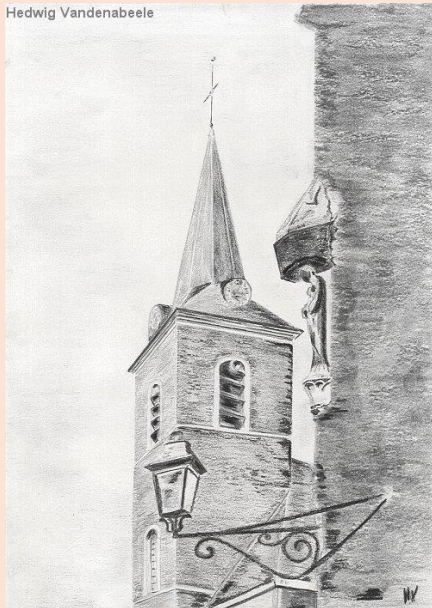
Zijnde van lazuur beladen ter regterzijde van een staande leeuw gekeerd ter linkerzijde en ter linker van een staande hond gekeerd ter regterzijde houdende tusschen beide de hoorn van overvloed, met een ster boven dezelve in 't veld alles van goud.

Gedaan in S'GRAVENHAGE den 4 Augustus 1818

Ter ordonnantie van den HOOGEN RAAD

By absentie van den secretaris

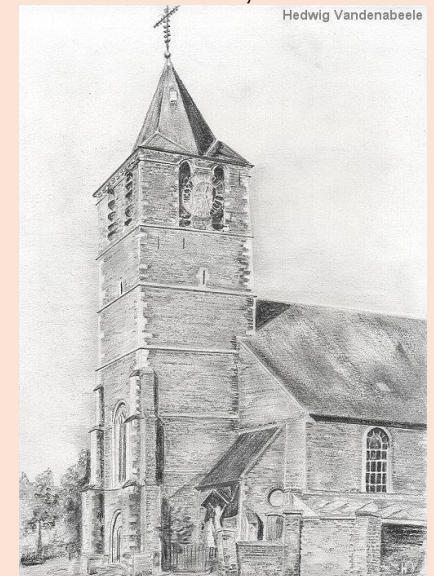
3 handtekeningen en in de linker beneden hoek een doorgeslagen zegel van de Hooge Raad van Adel, voorstellende het wapenschild van de Hooge Raad

28. De Sint-Pieterskerk te Schorisse. Het is een bakstenen hallenconstructie onder één dak, met een laatgotische aanleg (16de eeuw). Enkel de westtoren in bak- en natuursteen van 1538 met een cilindrische traptoren is bewaard. De datum is te zien boven het westportaal. Rond 1579-1580 brandde de kerk af en werd hersteld. Het interieur is classicistisch met slanke Toscaanse pijlers waardoor het zeer harmonisch lijkt. De mooie versiering werd uitgevoerd door de Italiaan Carlo Moretti. Veel 16de en 17de eeuwse kunstschaten zijn o.a. de beeldhouwde doopvond en een renaissance biechtstoel uit 1687. Deze kerk, met inbegrip van het interieur, is beschermd vanwege de kunsthistorische waarde. Van de het 17de-eeuwse Margariet hospitaal resten nog slechts enkele woningen en een 15de - eeuws beeld van de H. Margriet (in de kerk). De nabije omgeving is beschermd als dorpszicht bij K.B. van 13-01-1981. Omer Wattez, bekend als de "Eerste beschrijver van de Vlaamse Ardennen", werd hier geboren in 1857.

De meer bekende romanschrijver, Herman Teirlinck, vermeldt Schorisse als "Schoorse" in zijn werken "Getuigenissen" en "De wonderbare wereld".

(uit Inventaris van het cultuurbezit in België)

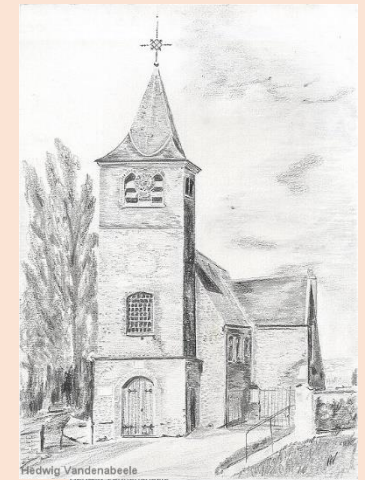

29. Verdwenen zicht op de kerktoren van Nukerke met vooraan het O.-L.-Vrouwbeeldje dat jarenlang prijkte op de hoek van het gemeentehuis, dat op zijn beurt verdween in de jaren 70. Dit beeldje prijkt nu in het perkje op het dorpsplein. Het was sinds de zestiende eeuw gebruikelijk dat een beeldje van de Maagd Maria geplaatst werd op een hoek van wethuizen en hallen. Meestal is Maria gekroond met een scepter in de hand, het Kindeke Jezus op de armen en de voeten steunende op den Leeuw van Vlaanderen.

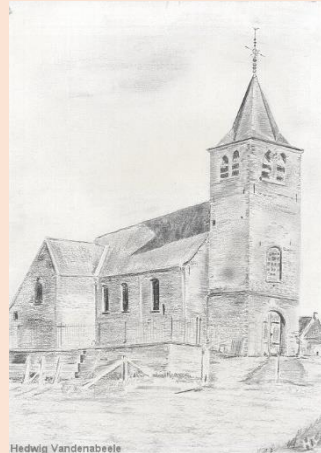
30. Bijkhuis van Sint-Leonardus, verblijfplaats van de zusters. Vroeger de directeurswoning. Deze woning is nog steeds de verblijfplaats van de zusters die werkzaam zijn in het rusthuis Sint-Leonardus in Louise-Marie. Het rustoord zelf werd opgericht in 1900 en was oorspronkelijk bedoeld als sanatorium voor dames. Bij het geheel hoorde een school en een boerderij. Vanaf 1904 namen de Zusters van Barmhartigheid er hun intrek. De laatste jaren werd het interieur van het rustoord grondig gemoderniseerd. Zie ook nummer 41.

31. De Ladeuzemolen gelegen langs de “Maerckebeek” (nu Maarkebeek), is een overblijfsel van het kasteel “Ladeuze”. De molen zelf zou dateren van 1400 maar werd voor het eerst vermeld in 1571. Het was van oorsprong een olie- en korenwatermolen in eigendom van het thans verdwenen nabijgelegen kasteel van Ladeuze. Alle pachters van het domein waren verplicht er hun graan te laten malen waarvan de gebruikelijke “tiende” werd afgenomen. In 1909 werden de molenstenen aangedreven d.m.v. een stoommachine. De productie van olie werd stopgezet vóór W.O.-I. De molen bezit nog het lijnzaadmechanisme en 2 reuze grote molenstenen.

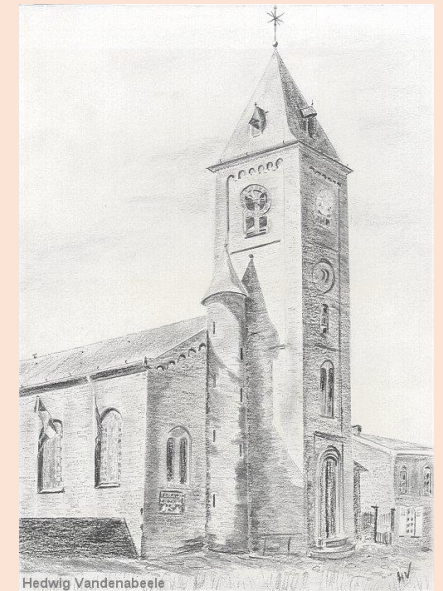

32. De Sint-Pieterskerk te Kerkem. Het kerkje is een klein driebeukig neo-gotisch gebouw. De onderbouw van de toren van de kerk bestaat uit geërodeerde zandsteen. Tijdens verbouwingwerken werd de kerk verhoogd in 1775. Deze datum staat gegrift in de sluitsteen boven de ingang deur. De kerktoren zou voordien een derde lager zijn geweest. Je ziet trouwens duidelijk de sporen van de oorspronkelijke wijzerplaat. In 1885 werd de kerk met twee zijbeuken uitgebreid (zie gedenksteen). De kerk, het kerkhof en de omheiningmuur zijn beschermd als monument en als landschap bij K.B. van 18-11-76. Het meubilair is hoofdzakelijk 18de eeuws. De kansel dateert uit 1687. Het orgel is 17de eeuws en was oorspronkelijk bedoeld voor het Sionklooster te Oudenaarde. Tijdens de gemeenteraadszitting van 27 november 2013 werden restauratiewerken aan dit geklasseerd kerkje toegewezen aan de firma Aanemingen Seynhave tegen een totale prijs van € 366.811,94.

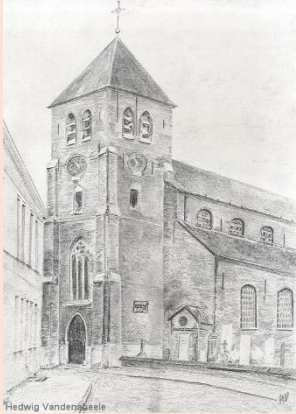
33. De Sint-Pieterskerk te Kerkem (zijaanzicht). Zie

beschrijving bij nr 32.

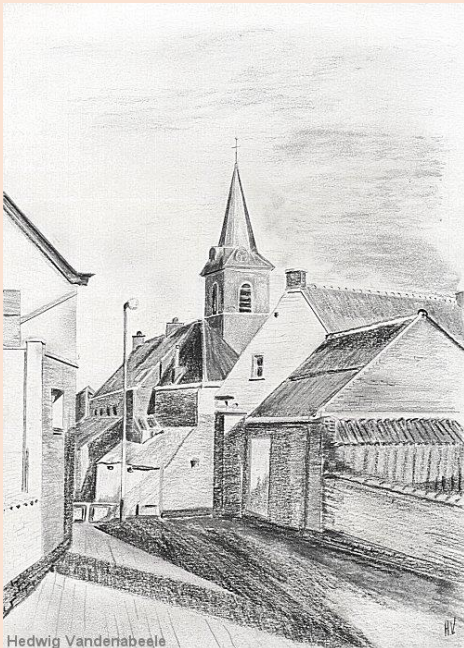
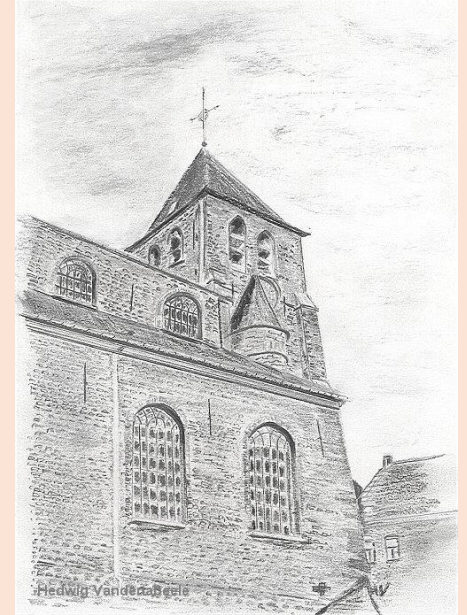

34. De kerk La Salette te Louise-Marie ligt op een hoogte van 112,5 m. Louise-Marie is een schilderachtig gehucht en kerkdorp in de Vlaamse Ardennen gelegen op de noordelijke flank van de Muziekberg (hoogte 147m). Het grondgebied van de parochie Louise-Marie behoort tot de stad Ronse en de vroegere gemeenten Nukerke, Etikhove en Schorisse in de provincie Oost-Vlaanderen en tot de gemeente Ellezelles in Henegouwen. Naar verluidt zou de naam van de eerste Belgische koningin Louise-Marie (geboren in Palermo op 3 april 1812 en overleden in Oostende op 11 oktober 1850), dochter van de Franse koning Lodewijk Filips, aan de oorsprong liggen van de naamgeving van dit gehucht. Immers de eerste steenlegging van deze neo-romaanse parochiekerk in 1851 viel samen met de eerste verjaardag van haar overlijden. Deze kerk is bekend om haar Sint-Apolloniaverering. Rond 9 februari worden hier jaarlijks, tijdens de noveen tegen tandpijn, de alom gekende geutelingen gebakken. De kerk is toegewijd aan O.L.-Vrouw van La Salette. Het kerkelijk interieur is 19de-

eeuws behalve het altaar aan de noordzijde die 17de en 18de eeuws is. Het schilderij “Verschijning van O.L.-Vrouw van La Salette” is 19de eeuws. De romanschrijver Herman Teirlinck vernoemt “Het Muziekbos” en “Louise-Marie” in Maria Speermalie, Getuigenissen , De wonderbare wereld , Het gesmoor (novelle) en de Dolage.

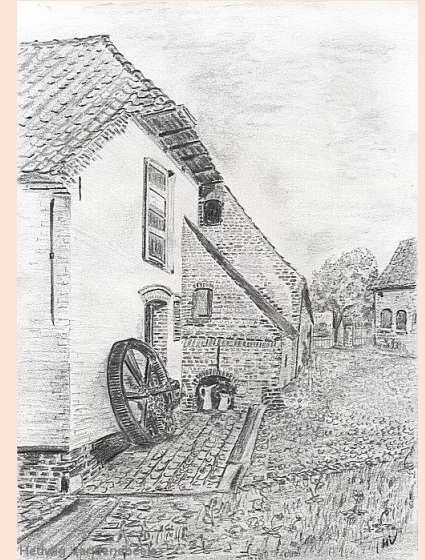
35. Parochiekerk St-Brixius te Etikhove ligt in de vallei van de Maarkebeek op 27 m boven de zeespiegel. Deze classicistische kerk is een bescheiden gebouw uit het begin van de 19de eeuw met laat-gotische toren van de voormalige kerk uit de 15de eeuw. De kerk werd achtereenvolgens in 1768 en in 1837 verbouwd. Ze is ingericht met een Lodewijk XVI meubilair zoals het hoogaltaar, de muurbeschotten met de kerkmeesterbanken in het koor. Het orgel , instrument van Lambertus van Peteghem is beschermd. Op het kerkhof en in de kerk tref je enkele 17de-eeuwse grafstenen aan o.a. het epitaaf van Gerard de Ladeuze (+ 1669).

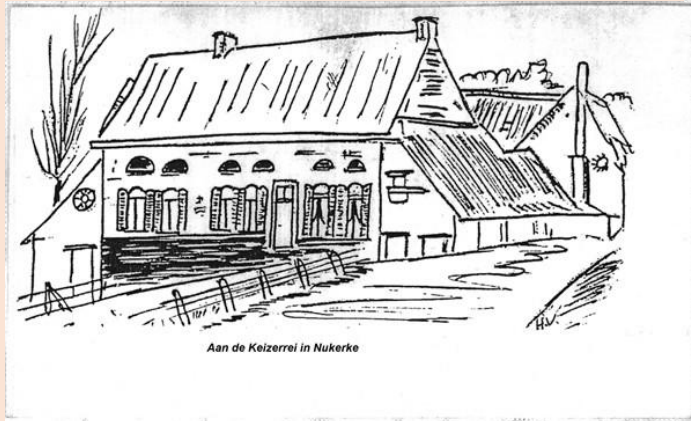
36. De laatgotische kerktoren van de kerk St-Brixius te Etikhove.

37. Dorpszicht van Nukerke met zicht vanaf het Lindeke. Dorpszicht van Nukerke. Zicht vanaf het Lindeke. Rechts de parochiale meisjes en jongensschool en een huis verder met nr 14 “bij koosters” nl. Daar woonde de familie Alfred Hoffmann, koster en drukker...Ida en Aimée waren er winkeliersters.

38. "Romansmolen" te Maarke langs de Kokerellestraat aan Maarkebeek op een hoogte van 25m. Deze watermolen bestond reeds in 1154, jaar waarin hij geschonken werd aan de abdij van Ename. Het oorspronkelijk houten raderwerk werd omstreeks 1900 vervangen door een ijzeren. Het interieur van de molen is mooi gerestaureerd evenals de aanpalende molenaarswoning. Nu in het bezit van de familie De Deken.

39. Oude hoeve Vandergeynst op de hoek van de Fonteineweg en de Keizerrei. Volgens historische bronnen zou Karel V (Keizer Karel) , vóór zijn huwelijk met Isabella van Portugal, bij "Johanna van der Gheynst " een dochter verwekt hebben, nl. de latere landvoogdes Margaretha van Parma (1522-1586). Tijdens zijn huwelijk werden volgende kinderen geboren : Filips, Maria, Johanna . Ten slotte had hij nog een zoon Don Juan buiten zijn huwelijk en na de dood van Isabelle. Gedurende haar bestuursperiode verbleef Margaretha te Oudenaarde in het "Huis van Margaretha van Parma", naast de "Boudewijntoren". De jonge Karel verbleef wel eens in Oudenaarde bij de familie de Lalaing (huis aan de Schelde) en juist daar zou de jonge Johanna dienstster zijn geweest. Haar ouders woonden in de boerderij te Nukerke, op de hoek van de Fonteineweg en de Keizerrei. De ouders van Johanna waren tapijtwevers. Omer Wattez beschreef als volgt het feit:" Te Oudenaarde werd in de zestiende eeuw geboren: Margaretha van Parma, natuurlijke dochter van Keizer Karel en Johanna van der Gheenst, dochter van eenen tapijtwever uit Nukerke". In een voetnota meldt de schrijver nog: "Dit wordt door sommigen

echter betwist. "De naam Keizerrei zou kunnen afgeleid zijn van het woord keizer. Wie weet heeft de jonge vorst meermaals, te paard, de bossen van Nukerke doorkruist. Tot heden leven nog nazaten, in rechte lijn, van Johanna van der Gheynst. Het gezin Vandergeynst heeft de boerderij verlaten in 1968. Er waren in het gezin 4 meisjes en 1 jongen, waarvan geen enkele het landbouwbedrijf voortzette.

40. "Huis Van Malleghem" in Nukerke-dorp met links van de woning een gebouwtje dat dienst deed als parochiale bewaarschool. Zo vertelde Aloïs Willems over zuster Alcantra in die kleine bewaarschool. Blijkbaar heeft die zuster een hele generatie kleine Nukerkenaren opgevoed. We kunnen voorlopig aannemen dat de familie Van Malleghem de grond afstond en er op eigen kosten het gebouwtje betaalde. Op een grafsteen tegen de kerkmuur lezen we *"Geloofd zij Jezus Christus Amen. Ter Zaliger gedachtenis van Petrus Augustinus Van Malleghem geboren te Nukerke Den 29 november 1775 aldaar overleden den 15 maart 1858 van zijne echtgenote Anna Theresia Van De Putte geboren te Nukerke Den 30 september 1795 van hun kinderen Amelia Clemence geboren te Nukerke 17 December 1821 en aldaar overleden 7 april 1903 Victor Geneesheer en Oud-Burgemeester der gemeente Nukerke geboren den 22 dec 1827 en overleden De 2 mei 1900 en zijne echtgenote Rosalie De Tollenaere 1835-1905 De Zeer Eerwaarden Desiderius-Augustinus Titularis Kannunnik van S.Baafs Hoofdkerk geboren Nukerke Den 14 januari 1831 en overleden te Gent De 29 januari 1890."*

Deze familie was blijkbaar zeer invloedrijk en bezat veel gronden. Ze was tevens weldoener en geldschieter voor de katholieke gemeenschap te Nukerke. En zo komen we aan de "ontwikkeling van de parochieschool". Aldus een oude tekst." In 1877 deden de Z.E.H. Kan. Désiré Van Malleghem en zijn zuster Clémence, een klooster en een school bouwen te Nukerke. De E.H. Pastoor De Groote vroeg Zusters van Barmhartigheid om klooster en bewaarschool te bedienen. De eerste Zusters: Moeder Raphaël, Zr Felicitas en Zr Birgitta kwamen er den 8 Juli 1877 toe, en werden er aan de goede zorgen van de E.H. Pastoor toevertrouwd, die aan de Zusters het aller nodigste bezorgde en ieder jaar 100 fr per Zuster aan het Moederhuis zou betalen. De Zusters van de bewaarschool kenden groten bijval: na 8 dagen waren er al 81 kinderen. In 1879 werd een jongensklas naast het klooster gebouwd, waar een onderwijzer fungeerde. Tijdens den schoolstrijd 1879-1884 stond het klooster twee lokalen af aan de school. In één dier klassen gaf Zr Reinilde, later Algemene Overste, het onderricht. In 1884 worden Lagere- en Bewaarschool aangenomen. Het leven der school heeft nu een normaal verloop: uitbreiding en verbetering naarmate de schoolbevolking toeneemt of de eisen der hygiëne en gerieflijkheid zich deden gelden. Mei 1940 bracht over 't klooster de grote beroerte. Reeds den 12 Mei kwamen de eerste vluchtelingen. De scholen werden ontruimd en ingericht als nachtverblijf. Den 20 Mei waren de Duitsers daar. Ze vertrokken slechts op 1 juni. Gauw werd echter alles in orde gebracht. Verder verliep alles rustig." In een verslag over ambtelijke besluiten lezen we "In de rechterlijke orde zijn

benoemd: M. Van Malleghem, substituut te Oudenaarde, tot substituut bij de rechtbank van eersten aanleg te Gent, ter vervanging van M. Tienpont”.

Zoon Desiderius-Augustinus Van Malleghem

Op zijn doodprentje lezen we de hoogtepunten uit het leven van D.-A. Van Malleghem

“Bid voor de ziel van den Zeer Eerw. Heer Desiderius-Augustinus Van Malleghem
te Nukerke geboren 14 Januari 1831
In het Seminarie getreden 1 Oktober 1853
Priester gewijd te Gent 20 December 1856
Onderpastoor te Pamele 22 December 1857
Coadjutor van den Z.E.H. Verduyn in S. Nicolaas te Gent 3 Januari 1859
Onderpastoor in S. Nicolaas Gent 24 Mei 1869
Algemeene Bestuurder der Zusters Franciscaners van Gent 19 Januari 1871
Eerekanunnik van Sint Baafs 25 Juli 1877
Dekanale schoolopziener 22 September 1879
Titulaire Kanunnik 16 Juli 1888
Godvruchtig in den Heer ontslapen te Gent 29 Januari 1890”

Opmerking: we stellen vast dat deze priester op het moment van het hoogtepunt in de schoolstrijd schoolopziener wordt op een moment dat het katholiek onderwijs werd opgericht en de bouw werd begonnen van duizenden katholieke dorpsscholen. Een overlevering zegt dat de familie Van Malleghem een grote invloed had bij de bouw van het hospice door geldelijke middelen ter beschikking te stellen. V Palend aan de Zakstraat ligt de “Dekenije”, (naam gebruikt in de volksmond). Zo duidde het volk vroeger de goederen van het kapittel aan. Hier in Nukerke bedoelde men de landerijen van de familie Van Malleghem wiens zoon dekanale opziener werd.

Uit het Kerkarchief. “Proces van Joannes Van Leynseele pastor van Nukerke tegen Pieter Van Mallegem, Gilles Willequet en C.I. Vander Eecken (verweerders 1729-1730)

“Proces van Charles, graaf van Lalaing (eiser) tegen Constantium Vanden Wege, deservitor in Nukerke voor zijn tiendenpachter Augustijn Van Mallegem, verweerder. (1760-1761)

1773:” Akte van meting van het landschoof te Nukerke bestaande uit de 7de schoof op ca 20 dagwanden land, en terhandstelling van een nieuw gebruikboek aan Pieter Van Malleghem, pachter.”

Zou de nu nog bestaande woning het overblijvend woonhuis zijn van de grote hoeve die beneden het dorp stond. Het woonhuis is verbouwd en vergroot in 1878. Het bijgebouw zou de paardenstal zijn geweest. Zie rubriek over het “Goed Gramees” en het “Goed Ter Houven” te Nukerke.

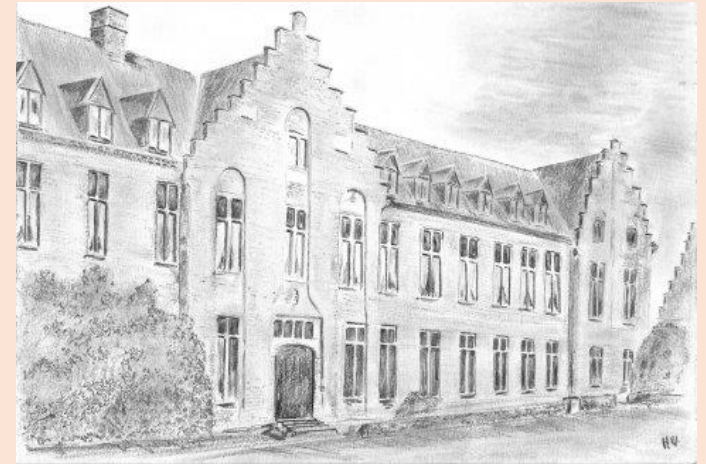
Zo rond de jaren '40 (1940) woonde naast de parochiezaal ene "Pierke suster" samen met zijn blinde vrouw Clemence. Pierke verkocht petrol, in de volksmond "suster". Zijn vrouwtje was klein van gestalte en heel slechtiend. Bij de ondertrouw vroeg paster Dutordoir hem op de man af of hij wel aan zijn dagelijks brood zou komen denkend dat hij moeilijk aan de kost zou komen met datgene wat hij maar verdiende. Zo ging dat: "Pierke zijde gij zeker dade gulder aan ulder brood gaat kunnen komen nu ge met tweeën zijt?" "Och", zei Pierke "k zal er voor zorgen dat het niet te hoog ligt en dat het op de onderste plank ligt!". Suster was dus in de volksmond de benaming voor petrol. Carbure (calciumcarbide) werd toen nog gebruikt voor lantaarnverlichting op de fiets en suster werd gebruikt in een quinqué voor de kamerverlichting en in een stallantaarn. Kwam de het gebruik van het woord "suster" van de "Seven Sisters" ? Dat was tot de jaren '70 de naam van een olieconsortium.

41. Sint-Leonardusinstituut in het kerkdorp Louise-Marie neo-gotisch instituut

De St-Leonardus, werd gebouwd in 1900-1902 op het grondgebied van Etikhove naar een ontwerp van de Gentse architect Herni Geirnaert. In Louise-Marie, een kerkdorp, werd in 1900 de eerste steen gelegd voor een gebouw dat dienst zou doen als sanatorium. Vanaf 1904 werden de zieken verzorgd door de zusters van de orde van de Zusters van Barmhartigheid. Sinds vele jaren is het instituut omgevormd tot een rustoord voor bejaarden.

In 1892 verwierf de Heer Scribe uit Gent vanwege de eigenaar van het Hof van Fiennes 160 ha grond op de wijk Louise-Marie. In 1905 werd op een deel van die grond een verplegings- en rusthuis opgericht, nl het "Sint-Leonardusinstituut". Het gebouw was oorspronkelijk eigendom van Mw Liefmans uit Oudenaarde. De Zusters van Barmhartigheid uit Ronse oefenden er hun apostolaat uit. Het gebouw is 70 m lang op een breedte van 15m. De kostprijs bedroeg toen 150 000 frank. De put die drinkwater verschaft was 57m diep en er moest geboord worden door verscheidene rotslagen. Het waterdebiet was echter ontoereikend zodat er moest overgegaan worden tot nieuwe boringen en tot het gebruiken van bronwater – in de streek zeer voorhanden. De aansluiting op het waternet kwam er pas in 1976. Het instituut kan een 40-tal ouderlingen opnemen die verzorgd werden door 10 kloosterlingen. In de jaren 90 werden meer en meer leken aangeworven en kreeg het interieur een verdiende opknopbeurt.

In het Gedenkboek van de Zusters van Barmhartigheid vernemen we het volgende. "De Eerwaarde Vader Van Melle, die in Holland de Zusters van Barmhartigheid aan het werk had gezien in de psychiatrische inrichtingen, had het plan opgevat te Louise-Marie een dergelijk gesticht te bouwen. Het mocht echter de goedkeuring van Monseigneur Stilleman, Bisschop van Gent, niet wegdragen, omdat de reeds bestaande krankzinnigeninstituten in de behoeften voorzagen. Na lange onderhandelingen kwam men tot het besluit een sanatorium te bouwen voor de

rustbehoevende dames. Maar vooraf begonnen de zusters met het onderwijs. In September 1899, kwamen op aanvraag van den E.H. Van den Abeele, Pastoor, twee Zusters naar Louise-Marie om de lagere school te doen. Zr Placide en Zr Leona. Wat later kwam Zr Begga voor de bewaarschool. Ze bleven voorlopig te Ronse vernachten tot in 1902 het huis was voltrokken dat bestemd was tot de woonst van den E.H. Onderpastoor, of eventueel van een rustend priester, en nu in gebruik werd genomen door de Zusters. Ondertussen was de bouw begonnen van het Gesticht. Moeder Idalie had er in Mei 1900 den eersten steen van gelegd. Doch het werk vorderde maar langzaam; twee volle jaren werden er aan besteed en eerst in 1904 namen de Zusters met enige Dames haar intrek in het Gesticht. Ter nagedachtenis van de vader van Mej. Eléonore Liefmans, die het terrein had geschonken, werd het "St Leonardusgesticht" genoemd. Opgevat in gothischen trant door Architect H. Geirnaert van Gent, biedt de hoofdgevel een fraai uitzicht; doch de ligging op een der hoogtepunten van onze Vlaamse Ardennen, met een heerlijken uitzicht naar het Noorden, in een rustig centrum van schilderachtige uitstapjes door bos en land, maakte er een uiterst geschikt rustoord van. Het heeft dan ook aan belangstelling niet ontbroken. Velen komen in de zomermaanden naar die plaats voor verkwikking en stilte, waar de lucht zuiver is en de mensen rustig zijn, en gaan verkwikt en opgebeurd terug naar huis. Ook 's winters blijven sommige dames het Gesticht bewonen en genieten er van het mooie landschap, dat ook in het gure jaargetijde nog bekoorlijk is. Van in den beginne werd er tevens gezorgd voor de geestelijke belangen der bewoners. Op de eerste verdieping werd, in afwachting van een waardiger Godshuis, een kapel ingericht, die in 1905 door den Z.E. H. De Bruyne, Pastoor -Deken te Ronse, werd gewijd. Sedertdien berust het H. Sacrament in het Gesticht, en hebben de Zusters en de Dames, dikwijls gelegenheid de H. Mis te volgen. Deze wordt gecelebreerd door de dienstdoenden priester of door een geestelijke die een rustkuur komt nemen in 't Gesticht. Maar Louise-Marie dat de "charme" kent van de stilte en de afgezonderdheid, ondervond er ook bezwaren van. Tot 1915 was de petroollamp er de enige verlichtingsmiddel. De electriciteitsmaatschappij zag er tegen op haar net met Louise-Marie uit te breiden en zo bleven de mensen aangewezen op de petrool, olie en kaarsen, waarvan de schaarste wegens de oorlog zich gauw deed voelen. Dan werd er besloten bij middel van een accumulatorenbatterij het Gesticht van electrisch licht te voorzien. Later in 1922 zou deze ook dienen om een pomp in beweging te zetten, die het water uit een 200 m afgelegen bron, naar het Gesticht zou voeren. Het was een kostbare en niet steeds praktische installatie, waarvan de ongemakken gauw waren vergeten, toen in 1935 de verbinding met het nu uitgebreide electrisch net tot stand kwam.

Om in de behoeften van de steeds talrijker wordende bewoners van het huis te voorzien hadden de Oversten van Ronse een groote partij land gehuurd, toebehorende aan Mej. Liefmans, en werd er in 1924-25 een nieuwe boerderij opgericht, naar de plannen van J. D'Hayer uit Schoorisse. In 1929 kocht Ronse het gehuurde land van Mej. Liefmans en kwam aldus in het bezit van een aanzienlijk labeurterrein, dat met gesticht, aanhankelijkheden en hovingen één blok vormt.

Naast de stoffelijk verbeteringen noemen wij ook de centrale verwarming die in 1939 in het Gesticht en in het huis van den dienstdoende preister werd geïnstalleerd. Nog andere moderne gerieflijkheden waren in het vooruitzicht, maar konden wegens oorlogsomstandigheden niet worden aangebracht.

We vermeldden reeds vroeger dat het Gesticht vroeger ook openstond voor rustbehoevende priesters. Herhaaldelijk, bijzonder sedert 1932 is de E.H. Ackerman, Algemeen Bestuurder der Zusters van Barmhartigheid, de rust gaan genieten te Louise-Marie. Na enkele dagen was hij weer opgeknapt en kon terug aan den arbeid in het drukke Moederhuis. Doch in 1933, bij de afbraak van de oude gebouwen waarvan het Directeurshuis deel maakte, koos hij voorgoed de wijk naar Louise-Marie, waar hij zich installeerde in het huis van den dienstdoende priester. Vijf jaar heeft hij nog in stilte geleefd. Met de meeste belangstelling en vroom gebed volgde hij nog de ontwikkeling van de Congregatie. Den 17 December 1941 vierde hij er in besloten kring, doch met de hartelijkste deelneming van al de huizen der Congregatie, zijn diamanten priesterfeest. Een jaar later den 30 December overleed hij in de stichtendste gevoelens van godsvrucht. Hij liet de herinnering na van een wijs, geleerd en vroom priester. Dit overzicht kunnen wij niet besluiten zonder melding te maken van het kort maar ingrijpend bestuur van Moeder Ignace die vier jaar te Louise-Marie verbleef, tot ze in 1928 tot Algemene Overste werd verkozen. Naast den heilzamen invloed van den practiserenden geneesheer Dr Dehet, heeft de moederlijke zorg en meewarigheid van Moeder Ignace krachtig meegeholpen tot genezing of tot opbeuring van de zieken." (tekst uit Gedenkboek bij de eeuwfeestviering van de Congregatie der Zusters van Barmhartigheid van Ronse door Eug. Heyrman)

Half december 2021 verhuisden de patiënten naar de nieuwbouw van de Samaritaan in Nukerke en wacht het Gesticht Leonardus op andere plannen.

42. De molen Ten Hotond staat langs de Zandstraat te Zulzeke, deelgemeente van Kluisbergen, waarvan sinds generaties enkel de stenen kuip overblijft en dienst doet als uitkijktoren. Een oriëntatietafel maakt je wegwijs bij de studie van het voor u liggende weidse panorama over Henegouwen en Oost-Vlaanderen. De molen staat op een hoogte van 140m boven de zeespiegel. De echte top van 150m ligt echter honderd meter verder oostwaarts in het bos. Insiders beweren dat men van op de uitkijktoren tot 107 kerktorens kan waarnemen, uiteraard bij zeer uitgeklaard weer en een veldkijker is aangeraden.

43. Paepscheure in Zulzeke In “De molens van het arrondissement Oudenaarde” door J. Vandeputte lezen we: “De Kuittholbeek, die op de westelijke flank van de Kruissens ontspringt, krijgt verder de naam Meulebeek, vormt de grens tussen Nukerke en Zulzeke en brengt, aan de eerste grote hoeve die ze aandoet, het grote molenrad in beweging van de molen Paepschuere (of Paepschure, Paepschuere of Raapschure). We weten dat bij telling in 1577ook hier een watermolen was: *Hercules sz Coninck houdt in pachte van mejoncvrouwe We van Jacques van Gherdale, eenen watermeulen voor de somme van 60P.pars.* De site werd vroeger Meuleveld genoemd.”

44. Zulzeke (olieverf) Zicht vanop het Leo Pironpad in Nukerke (1955), nu verdwenen achter de bebossing.

45. Goed Ten Broecke

Hof “Goet ten Broecke” , Kapoenstraat 18 te Zulzeke-Kluisbergen.

Uittreksel uit het Ministerieel Besluit van 14 juli 2004 :

“Wordt beschermd, overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumente, stads- en dorpsgezichten...

Wegens “De artistieke, historische en industrieel-archeologische waarde van de hoeve genaamd “Ten Broecke” met inbegrip van het erf met toegangspoortje , de oude molenvijver, het aanpalend deel van de

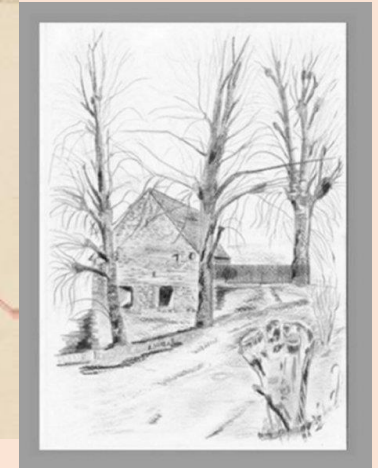
Molenbeek met oevers en flankerende bomenrij, de aangrenzende gekasseide toegangsweg met twee bruggen, het watermolenhuis met strekdam, woelkom, drie bijhorende linden en het sluiswerk met uitsluiting van de recente bedrijfsgebouwen) gelegen Kapoenstraat 18 te Kluisbergen (Zulzeke)

De grote hoeve "Ten Broecke" is als site met walgrachten een (hoeve) van de gelijknamige heerlijkheid, die minstens opklimt tot het derde kwart van de 16de eeuw, cultuurhistorisch een belangrijke getuige voor de landelijke bewoningsgeschiedenis in de regio. Expliciete materiële resten van deze historische oorsprong zijn onder meer de terp en oude overwelfde kelders waarop in 1729 de kern van de huidige woning werd opgericht, het toegangspoortje ter hoogte van de oude toegang, de omgrachting gevormd door het deel van de Molenbeek met zijn twee gemetste bruggen en de aanpalende oude spaarvijver.

voormalig foncier

46. Watermolen Goet Ten Broecke

Watermolen van Hof "Goet ten Broecke", Kapoenstraat 18 te Zulzeke-Kluisbergen. Het bakstenen watermolenhuis dateert van 1870. Hof "Goet ten Broecke", Kapoenstraat 18 te Zulzeke-Kluisbergen. Zie ook studie van P.H.

47. Hoeve Goed Ten Broecke in Zulzeke

Architectuurhistorisch is het 1844 gedateerd boerenhuis typologisch en stilistisch representatief voor het midden 19de eeuwse grote hoevebouw in de Vlaamse Ardennen: de accentuerende neoclassicistische deuromlijstingen en de rij halfronde bovenvensters zijn bijzonder karakteristiek. Naast de overwelfde kelderverdieping en het indrukwekkende gave dakgebinte verlenen andere authentieke interieurelementen de woning een zeldzaam karakter. De imposante 19de eeuwse bakstenen bedrijfsgebouwen met hun constructief merkwaardige aspecten zoals de kelders, vormen ook historisch en functioneel een eenheid met het boeren erf binnen een waardevol cultuurlandschappelijk kader. De hoeve "Ten Broecke" is een exemplarisch materiële getuige van een pre-industriële watermolensite in de Vlaamse Ardennen waarvan reeds melding in 1574. Het 1870 gedateerde bakstenen watermolenhuis, op de plaats van en wellicht met constructieve elementen van het oudere watermolenhuis, is typologisch waardevol als voorbeeld van een alleenstaand molenhuis vergezeld van een strekdam, woelkom, oude spaarvijvers en sluizenstelsel op de Molenbeek. Zowel historische, landschappelijke als visueel vormt het watermolenhuis een onderdeel van het vroegere foncier van de heerlijkheid Ten Broecke, geëvolueerd tot de bijhorende deels door de Molenbeek begrensde historische hoeve. De watermolensite als geheel is een zeldzame,

goed bewaarde en representatieve illustratie van de feodale structuur en context waarbinnen watermolens werden opgericht en functioneerden. (uit het Ministerieel besluit van 14/7/2004) Zie ook De Dorpskrant van Kluisbergen van mei 1978. Oude hoeven in Kluisbergen door Gies Cosijns.

48. De Sint-Martinuskerk in Melden. Het eerste kerkje van de "prochie" Melden, waarvan ook de gelovigen van het huidige Nukerke toe behoorden, zou in de Merovingische periode zijn ontstaan, waarschijnlijk uit de resten van/of als bijgebouw van een versterkte toren of mote, gelegen dicht bij de stroom. Het kerkje is naar alle waarschijnlijkheid gebouwd door "het Capittel van kanonniken der Cathedraal van Kameryck die altoos gelast zijn geweest met de reparatiën derzelve en die ook de groote tiendeheffers en patronen ervan waren", aldus een document.

In de kronieken lees je dat "ten jare 922 werd Gerardus de Loz, heer van Pamele, hoofd van de heerlijkheid van het Land tussen Marke en Ronne waarvan Melden de hoofdplaats was, in de kerk begraven." Het oorspronkelijk Romaans kerkje werd in de loop van de geschiedenis keer op keer verbouwd.

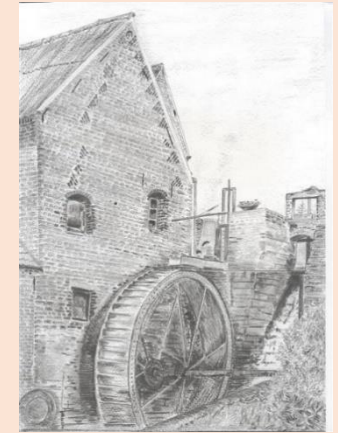
In het jaar 871 hebben onze streken een inval gekend van de Noormannen, alsook in 940 "die niets nalieten dan rouwe en verwoesting." Tijdens het bestuur van Karel V moest ook de "prochie" Melden afrekenen met godsdiensttroebelen door de opkomst van de protestanten. "In de jaeren 1565-1566-1567 werd de Katholieke Godsdienst alhier geteisterd door de predikatiën en oproeringen der Nieuwgezinden of Calvinisten". En verder: "op zondag 25 augustus 1566 was een "grote sectie van Calvinus" leerlingen ende heetten geuzen hier neergestreden ende smeten in stukken alle de ornamenten, beelden, plaeten, kisten ende scheurden die boeken in stukken". "Den 18 juny 1567 werden 13 der meeste roervinken tot de galg veroordeeld". Op 28 april 1568 deden de geuzen nog een inval in de kerk van naaste parochie Zulzeke waar ze vuur stookten met de beelden waardoor de kerk afbrandde. In 1578 staken de onlusten weer de kop op; "zo werd op de eersten Sinksendag de pastoor door de calvinisten verjaagd, de kerk gesloten en de inwoners van alles beroofd", "in 1582 wierden de geuzen verjaagd, de kerke wierd geopend en de Goddelijke diensten als vroeger gedaan". Uit rekeningen uit 1652 blijkt dat de toren "eene horlogie" had en in 1654 drie klokken". Ondertussen werd ten oosten van de Koppenberg een kerkje gebouwd omdat het aantal bewoners aangroeide en de afstand tot de parochiekerk van Melden toch ver was. De "prochie" kreeg de naam Nova Ecclesia (Nieuwe kerk), een gemeenschap die zal uitgroeien tot Nukerke.

49. Kasteelmolen in Schorisse (40/50)

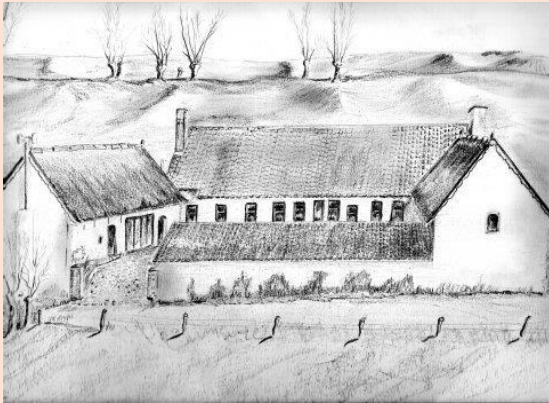
"Kasteelmolen" te Schorisse: geclasseerde watermolen (10-08-76) langs de Molenbeek in de Parkstraat te Schorisse. Deze graanwatermolen ligt langs de Molenbeek en is nog steeds in bedrijf. Op de steenzolder bemerkt men muurschilderingen uit de beloken

tijd der Franse Revolutie. Behoorde tot het kasteel dat in de 18^e eeuw verdween. Vandaar de naam “Kasteelmolen”. Het waterrad heeft een diameter van 4,80m. Reeds 5 generaties lang werd de molen uitgebaat door de familie Vanderdonckt.

Op 27 april 2013 kreeg de Kasteelmolen van Schorisse het kenteken van “Actieve Molen 2013”. De molen werd genomineerd door de vereniging “Molenforum Vlaanderen vzw” omwille van de site (gebouw), de werking van de molen, voor de inzet van de molenaar én voor de toeristische ontsluiting. Voor de eigenaar Rufin Vanderdonckt een opsteker.

50. Verblijfplaats van de schrijver Hugo Claus. Dit is de hoeve in Tenhole van de familie René Tonniau die Hugo Claus halfweg de jaren 70 grondig liet renoveren. Claus werd in het Nukerkse bevolkingsregister ingeschreven op 21 november 1964 met als beroep letterkundige. Tijdens de verbouwingswerken woonde Hugo Claus met echtgenote Elvira Overzier en zontje in Terbeke 16 bij het gezin Maurice Wyckaert die hier op 5 juli 1963 was komen wonen.

De schrijver kocht de gesloten vierkanthoeve, typische bouwtype voor Zuid-Vlaanderen, in 1960. Tot dan was de boerderij een bloeiend bedrijf in eigendom van de familie René Tonniau-Verhellen. Het was toen nog heel uitzonderlijk dat bij het op rust gaan van de landbouwer de boerderij niet werd verder gezet door een van de kinderen. Meer nog deze boerderij werd verkocht aan “stadsmensen” zoals dat toen werd gezegd. Het neerhof ligt “in Tenhole nr 3”, een oase van rust en groen, in een klein dal tussen twee uitlopers van de getuigenheugel. De bron geeft het jaar door overvloedig drinkbaar water. Mensen uit de buurt en stadslui kwamen zich hier bevoorraden. Tot de jaren 70 was de weg Tenhole zelfs niet gekasseid. Het merendeel van de wegen in de gemeente waren dat wel (macadam of asfalt kende men hier blijkbaar nog niet); de weg was gewoon met grind verhard en voldoende breed voor stro- of hooiwagen. Hugo Claus liet de oude boerderij opknappen, zeg maar

stevig verbouwen. Die karwei nam enkele jaren in beslag. Het woonhuis werd mooi ingericht en schuren en stallingen, met rieten dak, kregen elk hun functie. Deze plek werd voor het gezin Claus een vaste stek vanaf 1963. Al gauw werd vrouw Elly Claus (Elly Overzier) een graag geziene dame die vlot met de mensen van “den buiten” kon opschieten. Zo liep zontje Thomas vanaf de 1ste kleuterklas school in de “Gemeenteschool”. Meermaals liet vrouw Elly haar ongenoegen blijken over de hygiënische toestand van het schooltje. De toiletten waren “vertrekken” zonder waterspoeling en je weet wel ...een plank met een rond gat.... Maar, het moet gezegd, ... het onderwijs was naar de wens van de ouders want de knaap kon er later zedenleer volgen. En of hij naar zijn zin had. Een dorpschool midden de velden en weiden met toffe burens... Het jonge kind was verknocht aan de tuinman Georges die hem meermaals van school meenam naar Tenhole, soms achter op de fiets. Het jonge ventje beleefde er een heerlijke tijd in de buurt van 't Holand. Dat de nieuwe woonst van de schrijver ergens verscholen lag daar in het rustige Nukerke blijkt uit een krantenbericht waarin Hugo Claus liet optekenen dat hij ging wonen “op een plaats in Nukerke waar Christus nog niet voorbij gekomen was”, dit tot ergernis van heel wat mensen. En placht hij niet te zeggen tegen zijn bezoekers:”... volg de gids want anders komt u in de bled (van het Frans le bled, wat zo veel kan

betekenen als de woestijn) terecht !”. Hoe je er wel terecht kon bij hem? Ergens langs de Staatsbaan (nu Rijksweg) nam je de Dierickstraat, een kronkelende, wagenbrede kasseiweg. Vóór de klim draaide je rechts het straatje Tenhole in. In 1970 verliet Hugo Claus Nukerke en verhuisde naar Amsterdam.

51. Protestants huisje in Horebeke

De tekening geeft 19de eeuws beeld.

“In dit huis hielden de Evangelische Christenen hunne godsdienstige vergaderingen vóór 1795; eerst 's nachts in 't geheim; later, krachtens het tolerantie-edict van 1783, ook des daags. Het huis had in den kelder een geheime schuilplaats, waar de predikant zich, in geval van overrompeling, kon verschuilen.(Zie De Bosgeuzen en de Vlaamse Olijfberg)

52. Villa Daelbosch in Nukerke

“Daelbosch” , villa van Leo Piron te Nukerke. Op de Ferrariskaart aangetekend als “D’Albosch”.

Leo Piron werd op 4 oktober 1899 in Marcinelle geboren en overleed in Nukerke in 1962.

Hij huwde met Marie-Josèphe De Saedeleer (St- Martens-Latem 4 juni 1904), een van de drie dochters van de landschapsschilder Valerius de Saedeleer, van wie hij de knepen van het vak leerde. Leo Piron noemde zichzelf een autodidac. Hij werd dus ook landschapsschilder. Na de dood van Valerius in 1937 bleef hij in de villa Tynlon op de Bossenaar wonen tot 1945. Nadien bewoonde hij de woning in de volksmond “het torenhof”, aan “den appel”.

Kort na de Tweede Wereldoorlog kocht hij in Nukerke, langs de Staatbaan, een lapje grond naast het Daelbosch. Op dit uitverkoren plekje met uitzicht op de weidse Scheldevallei liet hij er in 1948 zijn villa bouwen waarin hij voor de rest van zijn leven zou wonen en werken. De villa kreeg de naam “Daelbosch”. Zijn werkkamer op de eerste verdieping had een groot raam op het westen én een heel groot raam ving het noordenlicht op. Hij hield van dat zuiver en fel licht. Vanuit zijn werkkamer had hij een prachtig en wijds vergezicht en volgde gretig het spel van de wolken en het licht. Het panoramisch uitzicht vanuit zijn werkkamer werd door niets gehinderd, geen boom, geen huis. De weiden doken stijl de diepte in richting Donderput, Zulzeke, de Scheldevallei... Zijn einder was eindeloos. Het koppel had één zoon.

Vele buren zullen hem nog herinneren als een gemoedelijke, stille en rustige man die tijdens zijn vele wandelingen contact zocht met mens en natuur. Zijn vaste wandelroute liep langs de Smisstraat, langs de los naar de Donderput, de Zeelstraat, De Kuithol en terug langs de Steenweg. Na zijn dood werd de los (de landweg) die hij honderden keren bewandelde naar hem genoemd. Het Leo Pironpad duikt vanaf de Smisstraat nog steeds de mysterieuze Donderput in. De schilder genoot zo van dat panoramisch en schilderachtig landschap, het mooiste hoekje van Nukerke ! Hij wandelde omzeggens in zijn eigen schilderijen. Dit mooie wandelpad maakt nu deel uit van de Panorama wandelroute in Kluisbergen.

De schilder is echter tot heden niet terug te vinden op de lijst van de grote Vlaamse kunstenaars.

Enkele werken: Landschap in de Vlaamse Ardennen, Landschap te Etikhove 1941, Landschap te Nukerke, Winters landschap, De witte hoeve....

53. Protestants kerkje in Etikhove . Het protestants kerkje te Etikhove, het oudste van Vlaanderen, daterend van vóór 1800, gebouwd door de Bosgeuzen die er een calvinistische godsdienst beleefden.

De rest van dit huisje is nu een bijgebouwtje van een woning dat je kan vinden langs de Nederholbeekstraat te Etikhove.

In Etikhove en Sint-Maria-Horebeke was de familie Blommaert een vooraanstaande hervormde familie. Zie "Parenteel van Guilliam (Willem) Blommaert" Geni.

Judocus (Joos) zoon van Gilles Blommaert geboren op 7 jli 1644 en was landman. De pastoor van Etikhove maakte op 10 juni 1686 in een verzoekschrift aan koning Karel II zijn beklag over de "verregaande stoutmoedigheid waarmee de Heriticquen in het dorp hun geloof beleden in zijn woning.

Jacobus Blommaert (1720) was varend op zee en/of onvindbaar.

Joos Blommaert was in 't buitenland en onvindbaar.

Judocua (Joos) zoon van Joos werd gedoopt op 16 juni 1687 te Sint-Maria-Horebeke en overleed op 26 februari 1733 te Zevergem. Hij was buitenpoorter in 1719 van de stad Aalst en was inwoner van Nukerke. Echtgenote was Joanna Van Helleputte.

Etikhove 1613: in de woning van ene Andreas vanden Abeele werden samenkomsten gehouden in "conventicula" of beperkte kring. Op Pinksteren werd weer eens zo'n bijeenkomst opzettelijk verstoord en alle bijbels (toen verboden door de kerk) werden afgenomen. Zo meldde de pastoor. "... quod decanus ipso die Pentecostes per loci satellites turbavit, eripiens eos libros hereticos in aedibus Andreas vanden Abeele ..."

In dat jaar vertrokken families naar Sas van Gent (in Holland).

Aantal protestantse families in Etikhove:

1660   aantal 1

1670	aliqui
1680	aantal 2 familie Abraham vande Vijvere en familie Petrus van Kerckhove
1690	aantal 80 dus meer hervormden “plurimi heret heritici...”
1786	aantal 44 calvinisten

Soms werden fondsen uit Nederland aangewend om de arme mensen hier in het zuiden uit de nood te helpen. En zoals het gezegde luidt “wiens brood men eet diens woord men spreekt!”

Gegevens ontleend van De Rammelaere

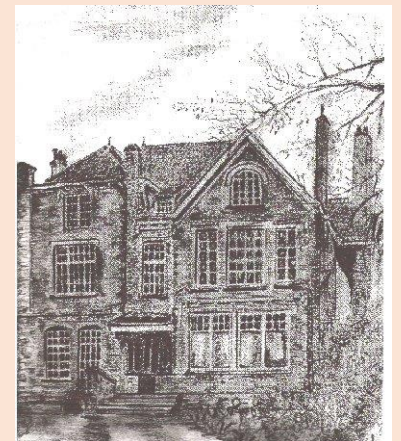
54. Villa Tynlon, een beetje somber bakstenengebouw, op de flank van de Bossenaerheuveld te Etikhove. Deze villa werd gebouwd in 1910 in een Engelse cottagestijl. De bewoners waren achtereenvolgens: Georges Thienpont(1910-1917), Valerius de Saedeleer (1921-1937), Leo Piron gehuwd met de dochter van de Saedeleer (1937-1945), Gerard Thienpont (1948-1964). De naam Tynlon gaf Valerius de Saedeleer als herinnering aan het huis dat hij bewoonde in Wales gedurende de wereldoorlog 1914-1918. Tynlon betekent “huis aan de straat”. De gedenkplaat vooraan in de berm werd aangebracht ter gelegenheid van de inhuldiging van de “Toeristische weg Valerius de Saedeleer” op 2 juni 1957. De weg loopt over de toenmalige gemeenten Leupegem, Vloesbergen, Edelare, Etikhove en Schorisse.

Wie was Valerius de Saedeleer ? Hij werd in Aalst geboren op 4 augustus 1867, volgde cursussen aan de tekenacademie te Gent en ging “te leer” bij Frans Courtens te Brussel. Als kunstenaar was hij nogal wispelturig van aard; een rusteloze natuur die zich nergens kon aanpassen. Hij verhuist dan ook meer dan vijftig maal in verschillende gemeenten van het land. In Sint-Maartens-Latem vond hij eindelijk zijn vaste stek. Daar vormde hij samen met de beeldhouwer- tekenaar en boetseerder George Minne, de dichter Karel van de Woestijne en zijn broer schilder Gustaaf, de Praetere, D’Acosta, Servaes, Permeke, De Smet en Albijn van den Abeele de kunstenaarskolonie: de Latemse school.

WO I drijft menig een op de vlucht. Ook de familie De Saedeleer trekt er van onder. Stijn Streuvels beschreef die periode als volgt:

Op 1 augustus 1914 treffen Stijn Streuvels en een groep schilders bestaande uit De Saedeleer, Van de Woestijne en d’Haye mekaar in Tiegem en in plaats van over kunst te praten “*loopt het gesprek over de oorlog, maar we weten geen van allen wat er aan de hand is en de lustigheid blijft erin. We zitten bijeen tot laat in de nacht.*”

Op 10 augustus schrijft Steuvels: “*Thuis vind ik de schilders De Saedeleer en Van de Woestijne, die hun berg zijn afgedaald om nieuws te vernemen over Luik.*”

21 augustus.

Streuvelds gaat op verkenning. *“In Tiegem staan de mensen op straat en zien uit in de richting van Kerckhove en Kaster. Ik breng een bezoek aan onze schilders en vind de twee familiën bij De Saedeleer vergaderd op het terras. Zij zijn een plan aan 't beramen om 't land te verlaten! Ik praat het hen uit de kop en doe mijn best er de moed weer in te brengen, waarop zij dan ook verklaren te zullen thuisblijven.”*

1 september

“Onze vrienden de schilders van Tiegem zijn er zo vanonder getrokken, daags na mijn bezoek, als zij stellig beloofd hadden niet te vertrekken. Zonder afscheid, zonder adres na te laten of reden op te geven- weggevlucht en alles in de brand gelaten.”

Tijdens de Eerste Wereldoorlog verblijft De Saedeleer met zijn gezin in Wales. Heel wat artiesten voelden zich tijdens de oorlogsjaren veiliger in het buitenland want ook George Minne verbleef in Wales terwijl Permeke in Engeland verbleef en De Smet en Van den Berghe in Nederland onderdak hadden genomen. Na de oorlog verbleef de Saedeleer in Etikhove. Daar woonde hij in een kleine hoeve uit de 17de eeuw gebouwd van leem en stro. Deze woning werd later door de eigenaar Thienpont aan het openluchtmuseum van Bokrijk geschonken waar het als een stukje Etikhove zal vereeuwigd blijven. De kunstenaar was ondertussen verhuisd naar de Bossenaerheuveld. Hier had hij een prachtig en wijds uitzicht over de scheldevallei. Zijn mooie winterlandschappen zijn er het bewijs van. Hij overleed te Leupegem in de wijk Ten Berghe op 26 september 1941.

Valerius de Saedeleer als kunstenaar.

Hiernaast de afbeelding van de schilderij “De oude boomgaard in de winter van 1925 (collectie Dr Martens, Middelburg).

De kunststroming waartoe de Saedeleer behoort is het symbolisme. De fundamentele veranderingen in de Europese kunst vanaf het begin van de 20ste eeuw hadden ook gevolgen voor de kunst in ons land. Kunstenaars uit ons land hielden contact met kunstcentra in het buitenland. Jonge kunstenaars gingen groep vormen en veranderden wat graag van stijl. Het symbolisme bleef echter een actieve rol spelen tot vóór de Eerste Wereldoorlog. Zo gingen te Sint-Martens-Latem kunstenaars bij elkaar wonen. Ze waren toen nog doordrongen van de invloeden uit vorige eeuw maar begonnen te reageren tegen het luminisme dat wat al te oppervlakkig was; de kunst moest inhoudrijker worden. Zoals reeds vermeld schilderde Valerius de Saedeleer onder invloed van Franz Courtens tot hij in Sint-Martens-Latem een persoonlijke en artistieke crisis doormaakte; hij bleef een wat simpele figuur tussen kunstenaars als Gustaaf van de Woestyne en een George Minne, kunstenaars met een complexe persoonlijkheid. Het werk van Valerius de Saedeleer bestaat uit eenvoudige landschappen die rust uitstralen. Dezelfde elementen komen echter vaak voort in de verschillende landschappen. (Vlaamse Kunst – Mercatorfonds)

Hoe Etikhove zijn titel “kunstenaarsdorp” verkwanselde is mooi beschreven in de “Historiek van Etikhove” door A.V.N. Muurschilderingen gemaakt door o.a. Valerius in de herberg “Bij Sjuule” werden bij de afbraak volledig vernietigd.

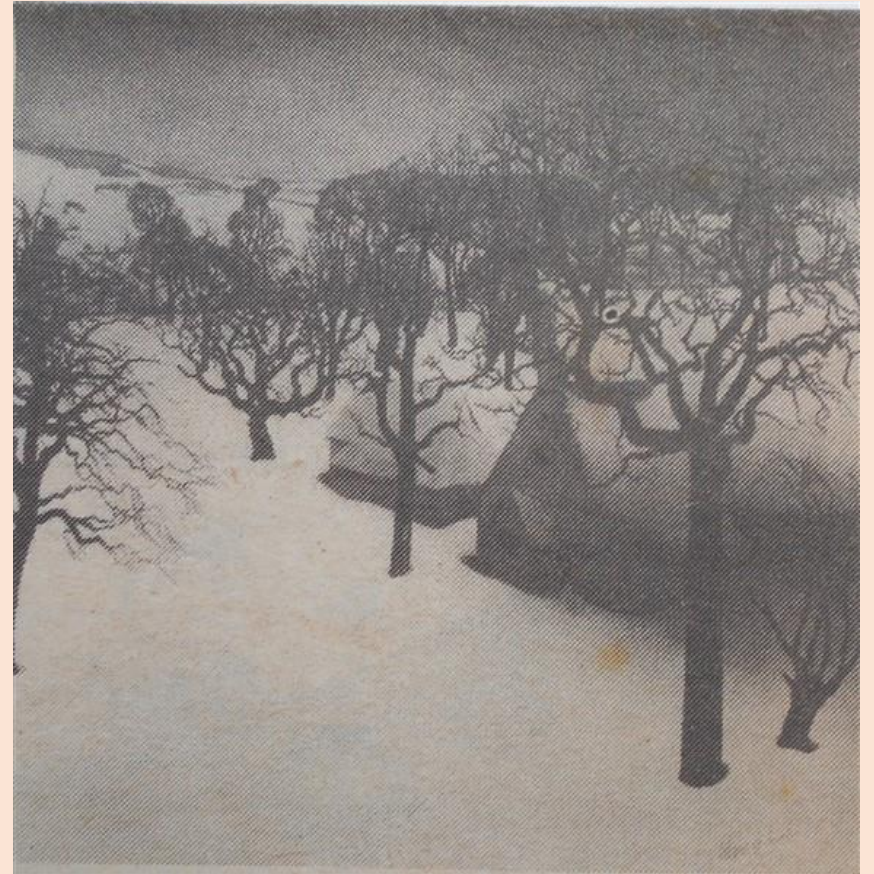
Dochter Elisabeth de Saedeleer en het Kunstcentrum op de Bossenaar Te Etikhove in 1969.

We laten even Elisabeth de Saedeleer aan het woord. In haar boek vertelt ze over haar vader.

“Hij leefde er in alle eenvoud, op den buiten, op het platteland in Vlaanderen, tussen de Vlamingen. Hij was niet geleerd, geen wetenschapper; maar zijn geest was gezond. Hij ging om met de eenvoudige mensen van het platteland en werkte met hen. Hij waardeerde hun wijze manier waarop ze tegen hun bestaan aankeken. Hij had hun wijze manier van leven overgenomen. Hij was een artiest, oprecht en echt, de kunst was het doel van zijn leven. Hij wisselde van gedachten met de andere mensen, met zijn geloof in de hogere waarden van het bestaan, zijn begrip voor de schoonheid van de dingen. Zijn voorbeeld bewees dat iedere taak een nauwgezette eerlijkheid vereiste en niet kan slagen zonder een prijs van lang geduld en veel inspanning. Mijn zussen en ik waren zeer jong wanneer hij ons inleidde in de eerste stappen van de kunst. Hij nam ons mee naar den buiten en wij tekenden onder zijn leiding.

Gedurende de oorlog 1914-1918 moest hij met zijn gezin emigreren naar Engeland. 't Is daar dat wij voor het eerst de weefkunst hebben gezien met als gelukkig gevolg kwamen wij in contact met Miss Morris, de dochter van de schrijver en kunstenaar William Morris, die een harde voorstander was van het handwerk. Ons vader wilde ons juist vertrouwd maken met het handwerk. Wij benaderden dus de omgeving die nog onder invloed stond van Ruskin, van Burne Jones en van de aanhangers van het preraphaelisme, de aanhangers van de 19de eeuwse schildersschool, omgeving doordrongen van poëzie en verschillende kunstopvattingen, eerlijk en levend. De opgedane ideeën lieten ons niet meer los en wanneer we in Vlaanderen terugkeerden zetten we dat ongeveer in de praktijk om. Het dorp waar we ons vestigden heette Etikhove. 't Is daar waar de eerste proeven werden gedaan. De eenvoudige en oudere wevers, die trouw gebleven waren aan de traditie van hun voorouders, waren onze eerste handwerkers. Het was voor hen een echte revelatie te zien wat er kon bereikt worden met hun oude ambachten.”(Le tissage à la main)

Elisabeth de Saedeleer had later haar “Atelier d’art” te Brussel. In oktober 1968 gaf het gemeentebestuur van Etikhove haar een vergunning tot het bouwen van een kunstmuseum en openluchttheater op de Bossenaar, een 200-tal meter van de villa Tynlon. Op 23 mei

1970 werd op de Bossenaar, in de omgeving van villa Tynlon een kunst-en ambachtencentrum geopend ter nagedachtenis van de kunstenares. Heden is dit een woonhuis.

De kunstenares stierf te Brussel in 1972 met als gevolg dat het centrum inactief bleef en verlaten. Het centrum hield op te bestaan toen het werd verkocht.

55. Meulen ter Gheynst in de volksmond ook “vozen meulen” genoemd omdat hij naast het erf van de familie De Vos stond. Zie ook nr 25.

56. Omer Wattez vóór zijn geboortehuis te Schorisse

Geboortehuis (vroeger met huisnummer 25, nu 8) langs de Hofveldstraat te Schorisse. Omer werd hier geboren op 9 februari 1857 maar stief in St-Lambrechts-Woluwe op 26 maart 1935. Aan de muur hangt een plaket met de volgende tekst: "waer mijne wiege stond en ik mij mocht vermeien als kind, de jongensvreugd genieten ongestoord" In 1890 werd door de *Boekhandel J. Vuylsteke, Koestraat 15 te Gent* zijn boekje uitgegeven "**Een Hoekje van Zuid-Vlaanderen, Oudenaarde, Ronse en omstreken.**" Omer Wattez schreef het boekje, dat slechts een 60-tal blz. telt, toen hij "*Professor bij het Koninklijk Athenaeum van Doornik was.*". De tekeningen zijn van Arm. Heins. Te vermelden waard is het feit dat de woonhuizen met nr. 25 én 27 in de Hofveldstraat uit de 18de eeuw zijn en resten bevatten van het vroegere Margrietehospitaal dat in 1416 hier werd gesticht. (zo meldt de Gids voor Vlaanderen Je zou het niet zeggen, maar...de beide woningen zijn beschermd bij K.B. 13.9.1976. In de jaren 60 deed de geboortewoning zelfs dienst als jeugdlokaal.

Een handschrift vermeldt: "De ware zanger der VI. Ardennen is O. Wattez, geboren in het heuvelig groene Schoorisse (Scornait) niet verre van den zoogenaamden Muziekberg. Het beste deel van zijn belangstelling heeft hij echter geschonken aan de Duitsche balladen waarvan hij 20 verscheidene heeft overgedicht in..."

Even een bloemlezing uit het boekje.

"Oostwaarts heeft men de hoogte van Mont de Rhodes. Gestadig biedt dit woud eene afwisseling van valleien, ravijnen, steile hoogten en onbeplante ruimten aan. Bij warmen zomerdag is het daar zoo frisch, zoo genoeglijk te vertoeven, een opwekkend lied te zingen of een gedicht te lezen. De wind blaast zacht in het loover. Millioenen kerfdiertjes snorren door de ruimte of zetten zich op de bloemen neder. Op den grond, tusschen de denneboomen, ligt het rozig tapijt der heidebloemen uitgespreid, dat soms door het frissche groen der kraakbeziestruikjes of het sierlijk gebladerte der varens wordt afgewisseld. Links van den steenweg, nabij de plaats, waar wij hem verlieten, leidt een weg naar eene vallei, die, twee kilometers ver, naar Schoorisse toe, met haren waterloop het Bosch-te-Rijst bezoemt. Te midden van het Bosch ligt een vijver, die kratervormig met de heuvelen is omgeven. Een echt romantisch plekje. De beek bespoelt verder de gemeente Schoorisse, Maarke, Etichove, waar zij zich in de Schelde werpt. Haar dal is zeer aantrekkelijk en niet min dan zeven watermolens zal men op haren loop vinden."

Zo te zien geen literaire hoogstaande tekst. En... zo goed kende Omer de streek niet want hij schrijft dat de beek (de Maarkebeek) zich in Etichove in de Schelde werpt ! Toch eigenaardig !

57. Valerius de Saedeleer Tekening in houtskool en potlood.

Wie was Valerius de Saedeleer ? Hij werd in Aalst geboren op 4 augustus 1867, volgde cursussen aan de tekenacademie te Gent en ging “te leer” bij Frans Courtens te Brussel. Als kunstenaar was hij nogal wispelturig van aard; een rusteloze natuur die zich nergens kon aanpassen. Hij verhuist dan ook meer dan vijftig maal in verschillende gemeenten van het land. In Sint-Maartens-Latem vond hij eindelijk zijn vaste stek. Daar vormde hij samen met de beeldhouwer- tekenaar en boetseerder George Minne, de dichter Karel van de Woestijne en zijn broer schilder Gustaaf, de Praetere, D’Acosta, Servaes, Permeke, De Smet en Albijn van den Abeele de kunstenaarskolonie: de Latemse school.

WO I drijft menigeen op de vlucht. Ook de familie de Saedeleer trekt er van onder. Stijn Streuvels beschreef die periode als volgt:

Op 1 augustus 1914 treffen Stijn Streuvels en een groep schilders bestaande uit de Saedeleer, Van de Woestijne en d’Haye mekaar in Tiegem en in plaats van over kunst te praten “ *loopt het gesprek over de oorlog, maar we weten geen van allen wat er aan de hand is en de lustigheid blijft erin. We zitten bijeen tot laat in de nacht.*”

Op 10 augustus schrijft Streuvels: “ *Thuis vind ik de schilders De Saedeleer en Van de Woestijne, die hun berg zijn afgedaald om nieuws te vernemen over Luik.*”

21 augustus.

Streuvels gaat op verkenning. “ *In Tiegem staan de mensen op straat en zien uit in de richting van Kerckhove en Kaster. Ik breng een bezoek aan onze schilders en vind de twee familiën bij De Saedeleer vergaderd op het terras. Zij zijn een plan aan ’t beramen om ’t land te verlaten! Ik praat het hen uit de kop en doe mijn best er de moed weer in te brengen, waarop zij dan ook verklaren te zullen thuisblijven.*”

1 september

“ *Onze vrienden de schilders van Tiegem zijn er zo vanonder getrokken, daags na mijn bezoek, als zij stellig beloofd hadden niet te vertrekken. Zonder afscheid, zonder adres na te laten of reden op te geven- weggevlucht en alles in de brand gelaten.*”

Tijdens de Eerste Wereldoorlog verblijft hij met zijn gezin in Wales. Heel wat artiesten voelden zich tijdens de oorlogsjaren veiliger in het buitenland want ook George Minne verbleef in Wales terwijl Permeke in Engeland verbleef en De Smet en Van den Berghe in Nederland onderdak hadden genomen. Na de oorlog verbleef de Saedeleer in Etikhove. Daar woonde hij in een kleine hoeve uit de 17de eeuw gebouwd van leem en stro. Deze woning werd later door de eigenaar Thienpont aan het openluchtmuseum van Bokrijk geschonken waar het als een stukje Etikhove zal vereeuwigd blijven. De kunstenaar was ondertussen verhuisd naar de Bossenaerheuveld. Hier had hij een prachtig en wijds uitzicht over de scheldevallei. Zijn mooie winterlandschappen zijn er het bewijs van. Hij overleed te Leupegem in de wijk Ten Berghe op 26 september 1941.

Valerius de Saedeleer als kunstenaar.

De kunststroming waartoe de Saedeleer behoort is het symbolisme. De fundamentele veranderingen in de Europese kunst vanaf het begin van de 20ste eeuw hadden ook gevolgen voor de kunst in ons land. Kunstenaars uit ons land hielden contact met kunstcentra in het buitenland. Jonge kunstenaars gingen groep vormen en veranderden wat graag van stijl. Het symbolisme bleef echter een actieve rol spelen tot vóór de Eerste Wereldoorlog. Zo gingen te Sint-Martens-Latem kunstenaars bij elkaar wonen. Ze waren toen nog doordrongen van de invloeden uit vorige eeuw maar begonnen te reageren tegen het luminisme dat wat al te oppervlakkig was; de kunst moest inhoudrijker worden. Zoals reeds vermeld schilderde Valerius de Saedeleer onder invloed van Franz Courtens tot hij in Sint-Martens-Latem een persoonlijke en artistieke crisis doormaakte; hij bleef een wat simpele figuur tussen kunstenaars als Gustaaf van de Woestyne en een George Minne, kunstenaars met een complexe persoonlijkheid. Het werk van Valerius de Saedeleer bestaat uit eenvoudige landschappen die rust uitstralen. Dezelfde elementen komen echter vaak voort in de verschillende landschappen. (Vlaamse Kunst Mercatorfonds)

Hoe Etikhove zijn titel "kunstenaarsdorp" verkwaanselde is mooi beschreven in de "Historiek van Etikhove" door A.V.N. Muurschilderingen gemaakt door o.a. Valerius de Saedeleer in de herberg "Bij Sjuule" werden bij de afbraak volledig vernietigd.

Dochter Elisabeth de Saedeleer en het Kunstcentrum op de Bossenaer Te Etikhove in 1969.

We laten even Elisabeth de Saedeleer aan het woord. In haar boek vertelt ze over haar vader.

"Hij leefde er in alle eenvoud, op den buiten, op het platteland in Vlaanderen, tussen de Vlamingen. Hij was niet geleerd, geen wetenschapper; maar zijn geest was gezond. Hij ging om met de eenvoudige mensen van het platteland en werkte met hen. Hij waardeerde hun wijze manier waarop ze tegen hun bestaan aankeken. Hij had hun wijze manier van leven overgenomen. Hij was een artiest, oprecht en echt, de kunst was het doel van zijn leven. Hij wisselde van gedachten met de andere mensen, met zijn geloof in de hogere waarden van het bestaan, zijn begrip voor de schoonheid van de dingen. Zijn voorbeeld bewees dat iedere taak een nauwgezette eerlijkheid vereiste en niet kan slagen zonder een prijs van lang geduld en veel inspanning. Mijn zussen en ik waren zeer jong wanneer hij ons inleidde in de eerste stappen van de kunst. Hij nam ons mee naar den buiten en wij tekenden onder zijn leiding.

Gedurende de oorlog 1914-1918 moest hij met zijn gezin emigreren naar Engeland. 't Is daar dat wij voor het eerst de weefkunst hebben gezien met als gelukkig gevolg kwamen wij in contact met Miss Morris, de dochter van de schrijver en kunstenaar William Morris, die een harde voorstander was van het handwerk. Ons vader wilde ons juist vertrouwd maken met het handwerk. Wij benaderden dus de omgeving die nog onder invloed stond van Ruskin, van Burne Jones en van de aanhangers van het preraphaelisme, de aanhangers van de 19de eeuwse schildersschool, omgeving doordrongen van poëzie en verschillende kunstopvattingen, eerlijk en levend. De opgedane ideeën lieten ons niet meer los en wanneer we in Vlaanderen terugkeerden zetten we dat ongeveer in de praktijk om. Het dorp waar we ons vestigden heette Etikhove. 't Is daar waar de eerste proeven werden gedaan. De eenvoudige en oudere wevers, die trouw gebleven waren aan de traditie van hun voorouders, waren onze eerste handwerkers. Het was voor hen een echte revelatie te zien wat er kon bereikt worden met hun oude ambachten."(Le tissage à la main)

Elisabeth de Saedeleer had later haar "Atelier d'art" te Brussel. In oktober 1968 gaf het gemeentebestuur van Etikhove haar een vergunning tot het bouwen van een kunstmuseum en openluchttheater op de Bossenaar, een 200-tal meter van de villa Tynlon. Op 23 mei 1970 werd op de Bossenaar, in de omgeving van villa Tynlon een kunst-en ambachtencentrum geopend ter nagedachtenis van de kunstenares. Heden is dit een woonhuis.

De kunstenares stierf te Brussel in 1972 met als gevolg dat het centrum inactief bleef en verlaten. Het centrum hield op te bestaan toen het werd verkocht.

58. Richard Couvreur.

De laatste suisse in de kerk te Nukerke

De laatste suisse in de O.-L.H.-Hemelvaartkerk te Nukerke was Richard Couvreur die in een klein boerderijtje woonde langs de Mellinckstraat nr 5 te Nukerke waar nu reeds de vierde generatie woont. Een suisse is een ordebewaarder die aangesteld werd in sommige katholieke kerken. Ze droegen een uniform met vermelding "politie" (zonder politieke macht natuurlijk) met staf of hellebaard (hier in de betekenis van een strijdbijl aan een lange spies) en een bandelier, een brede draagriem of band over schouder en borst. Hun taak bestond erin o.a. praters en telaarcomers terecht te wijzen en oneerbiedige houdingen te verbieden, o.a. het dragen van hoed of klak. Zatteriken werden zonder veel onthaal naar buiten verwezen. Kinderen keken met heel veel ontzag die strenge man aan en durfden geen vin te verroeren. Dat fel blinkend koperen strijdbijl gaf geen vredig gevoel. Althans, zo heb ik het beleefd.

Richard Couvreur werd "geboren te Etichove den 18 September 1878 en godsvruchtig in den Heer ontslapen te Nukerke den 14 Mei 1933, voorzien van de HH. Sacramenten der stervenden. Hij was lid van de confreriën van het Allerheiligste Sacrament,- het H.Hart,- de Derde Orde van den H. Franciscus en van den H. Franciscus-Xaverius."

Uit het doodsprentje of bidprentje vernemen wij dat Richard weduwnaar was in een eerste huwelijk met Odile de Catelle en bij het sterven de echtgenoot was van Adèle Aelvoet.

De tekst op zijn doodsprentje luidt verder als volgt:

"Gelukkig den mensch die de dood steeds voor ogen heeft en zich dagelijks bereidt om te sterven.

Nav.Christi X.

Hij gaf luister aan de feesten en verheerlijkte de hoogtijden tot het einde van zijn leven, opdat men den Heiligen Naam der Heeren zoude prijzen en in den vroege morgen Gods heiligheid verkondigen.

Eccl.XLVII, 12.

Vaarwel, Beminde Echtgenoot, Kinderen en Kleinkind, troost u, we zullen elkander wederzien. Duurbare vrienden, lange jaren was ik voor U in de kerk op mijnen post, gedenkt U mijner, Gij, die daar missen of goddelijke diensten bijwoont. Mijne zusters en dochters den Heer in 't klooster toegewijd, op uw aandenken in 't gelid betrouw ik het meest.

H. Hart van Jezus, wees mijn heil. 500 dag. afl.

Zoet Hart van Maria, wees mijn toevlucht. 800 dag. afl."

Het bidprentje werd gedrukt in de Drukkerij P.Hoffmann te Nukerke.

Zijn tweede kleinkind, een jongen, kreeg zoals toen gebruikelijk was, bij zijn geboorte in 1934, de naam van grootvader, nl. Richard.

We begrijpen best waarom Richard die voorname taak kreeg toebedeeld van pastoor Reyns. Hij stamde uit een diep christelijke familie; hij had immers twee zussen en 2 dochters die kloosterzuster waren.

59. Zicht op Nukerke vanaf de Staatsbaan

De kerk van Nukerke gebouwd op het uiterste einde van een uitloper van de getuigenheuvel met een zandlemige ondergrond. Vanop de omliggende heuvels zoals de Eikenberg in Edelare, de Ommegangstraat, de Hotond, ja zelfs vanuit de vallei in Melden merk je de spitse kerktoeren die als een baken hoog boven het bosrijke heuvelland uitsteekt, gebouwd op een omzeggens strategische plaats. Achter de kerk zakt het terrein de diepte in, noordwaarts naar de scheldevallei. Het gehucht “De zak” heeft hier zijn naam verdiend.

De Onze-Lieve-Vrouw-Hemelvaartkerk is gebouwd in een eenvoudige classicistische stijl en dateert uit ca 1775. De altaarwijding had plaats in 1777. In de loop van de geschiedenis is de kerk menigmaal verbouwd want een eerste kerkje stond er reeds in 1116 en staat in de kronieken vermeld al “Nova ecclesia”, wat nieuwe kerk betekent. De nederzetting kreeg al gauw de naam Nukerke. In de omgeving van Nukerke werden pre-historische en Gallo-Romeinse vondsten gedaan, wat wijst op oude woonkernen. Tijdens de middeleeuwen hing Nukerke af van de heerlijkheid “t’ land tussen Marke en Ronne” die op haar beurt toebehoorde aan de baronie van Pamele (Oudenaarde). De Hervorming kon in Nukerke op tamelijk veel aanhangers rekenen. De bevolking leefde vooral van de bosontginning en de landbouw en nog steeds is Nukerke een typische landbouwgemeente. Na de grote pestepidemie van 1667 tot 1669 nam de bevolkingsgroei weer snel toe.

Het inwonersaantal groeide aan tot begin 19de eeuw.

Was Nukerke een deelparochie van Melden tot aan de Franse Bezetting de inwoners kregen pas hun zelfstandigheid tijdens Het Hollands Bewind toen het zijn wapenschild kreeg in 1843.

Laatste pastoors: Fizez, De Boe, Joannes-Cornelius Robijns (1891-1892), De Grootte, Dutordoir (1907-1931), Reyns (tot 1951), Clément Tirez, Joseph Van Poeck de Knyf, Moras (tot 1968), Naessens, Ghys, Heysse, Remi Godefroid (laatste parochieherder van Nukerke).

60. Statie van Louise-Marie

Elza vertelt over de site “Het station in Louise-Marie”

“Het station werd tot vóór de tweede oorlog gretig gebruikt door de mensen die in Ronse werk hadden gevonden én om o.a. boodschappen te doen in Ronse en soms in Oudenaarde. Ik ging als kind niet verder dan die twee steden. Het station werd bemand door 1 persoon die met zijn gezin in het bijgebouw woonde. Die man verkocht de kaartjes en liet de mensen op het perron zodra de trein in aantocht was. Ik weet nog dat er twee wachtzaaltjes waren.

Er was tevens een “marchandisestation”. Op een zijspoor stond af en toe een wagon geladen met steenkolen, meststoffen, hout....

Die goederen werden daar afgehaald door de maalterij van Jan Verpoort (die verkocht ook bloem) en door De Priester die allerlei goederen verkocht maar in hoofdzaak meststoffen (o.a. stikstofmest) en kolen. De kolen werden met paard en kar thuis bezorgd. De vervoerder droeg de zwarte zakken steenkool tot in het kolenhok van de bewoners. Maar veel boeren kwamen zelf hun kolen ophalen. Verpoort en De Priester woonden tegenover mekaar langs de Savooistraat. Beiden hadden een café en voor de deur lag een weegbrug. De maalterij lag langs de kant van het station.

Naar Gent gaan was een rariteit . Tegen de tijd dat de trein binnen kwam deed de stationschef de deur open en zo konden we op het perron. En onzen Hubert was ne komiek want als hij de trein moest nemen vroeg hij soms aan de chef op welk spoor het was ... en d’er was maar één spoor. De naam van die man ken ik niet maar ik weet dat de grotere jongens die in Ronse naar school gingen de kaartjesknipper “spuijveerkie” noemden. Waarom dat was dat weet ik niet. De man zag soms af met al die jonge gasten. En die treinen konden soms zodanig dompen dat de mensen op het perron al eens tegen een paal liepen. Den ienen na den andere botste tegen een pöle van dienen domp.

De stationschef woonde naast het station. Als kind was het station ons speelterrein. De mannekes die legden van die grote klinknagels op de sporen. De trein reed er over en ... de jongens hadden een mes, zó plat was die kepernagel. We speelden veel rond de treinsporen. Ze legden soms kleine steentjes op de sporen. Er werd ook gespookt rond de brug als het donker was. De jongens holden bieten uit, zetten er een brandende kaars in en lieten die vanop de brug naar beneden om de voetgangers te doen schrikken. Ze zijn soms haastig moeten weglopen!.... Het kon al eens gebeuren dat we met de trein naar Ronse reden. Dat was voor mij ’t einde van de wereld. Verder ben ik nooit geweest. En wanneer ik de zee heb gezien? Och, dat was vele, vele jaren later. Wij waren thuis met vier kinderen hé. Dat was nie zo simpel. Als wij de trein moesten nemen naar Oudenaarde dan zagen we hem vanop de Kafhoek afkomen van Ronse. We zaten daar hoog op de Kafhoek. Den Hubert die naar ’t collegie van Ronse ging liep alle dagen om de trein te halen.

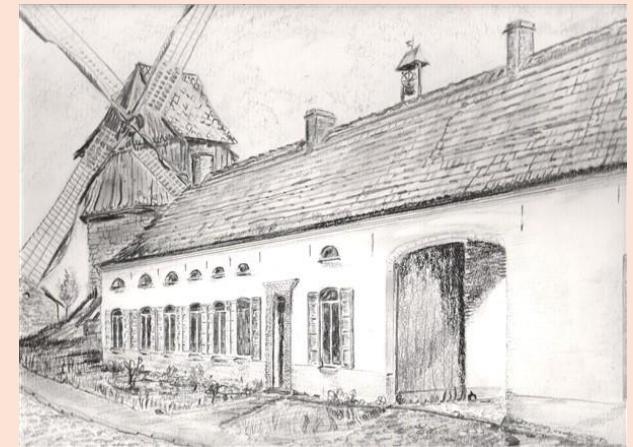
Als de jongens dan met de trein terug kwamen van de school dan deden ze bij ’t naderen van het station al de deur van het coupé open en hingen er uit om dan voor wie den eerste van de trein te springen. t’ Is daar een moment geweest dat de koolputters de trein gebruikten. Ze noemden hen soms de koolbokken. De trein van de koolbokken. Ge moest “nie klapen” van je daar te zitten. Ze leien zich neer op de banken.

't Werd daar naar niks gekeken. Op ne keer hadden enkele gasten aan de goederwagon geduwd al wat ze geven konden en die was beginnen lopen tot tegen die houten balken. Die braken door en de wagon stond bijna op straat. Die jonge gasten wisten natuurlijk van niets en hebben thuis niets gezegd.

Beneden aan de brug stond ook een roethuisje en die mens die daar woonde werkte aan de spoorweg. Ik weet niet dat er sabotage is geweest in de tunnel. Wat ik wel heb gezien dat is die parade van de Duitsers en een grote man precies bekleed met goud, rechtstaande in een jeep. Toen mocht niemand van de buurt buiten komen.

61. Ter Gheynstmolen of Vozen meulen. “De hoeve met molen langs de Pontstraat.nr 62 was in de 19de eeuw eigendom van een familie Claus uit Etikhove maar werd aangekocht in 1900 door Emiel Devos, geboren te Melden in 1855, en Maria Slots, geboren in 1856. Marie Slots was zelfs van Duitse oorsprong; haar vader is hier na de oorlog waarschijnlijk in België achter gebleven. Dit gezin telde 10 kinderen, 6 zonen en 4 dochters: Clara, Oscar, Modest, René, Achiël, Maria, Octavie, Josephine, Joseph, Georges. Het klokje op het dak van de boerenwoning werd 's middags geluid om het werkvolk te verwittigen dat het eten klaar was. Je moest een trapje op om aan een zeel te trekken. Josephine huwde met Richard Geenens. Maar 4 bleven jong en runden de boerderij tot aan de verkoop op 8 mei 1968 aan Désiré Heuvick. De jongste, Georges, is dan nog getrouwd en heeft een tijdje in de Zandberg, een café langs de Ommegangstraat, gaan wonen. Op de boerderij werden 4 paarden gehouden. Daarvoor waren er twee “kartonks”, de broers René en Oscar. Ze hadden veel land in pacht, eigendom van de familie Van Malleghem. Die hadden “grauwelijk” veel land in eigendom. Daar waren ook twee dochters in dat gezin; Christiane en Irène. Christiane kwam jaarlijks de pacht ophalen. Ze reed toen reeds met een gemotoriseerde fiets met twee grote fietszakken. En ge moest dat zien! Bij haar vertrek zaten de fietszakken vol met appels, brood, noten en boter . De familie Van Malleghem bezat toen een hele grote woning in Gent. Het was in de tijd vóór den oorlog de gewoonte dat de meisjes meer naar school gingen dan de jongens. Bovendien, de jongens gingen enkel 's winters naar school en bleven definitief thuis rond hun dertiende jaar. Meisjes die langer naar school gingen deden dat in de wezenschool te Ronse.”Het was reeds begin 1900 gebruikelijk dat de voorgevel van de boerenhoven gekalkt werden. Zo was dat ook met deze hoeve. Het klokje op het dak is enigszins gewijzigd en de voorgevel is getekend met de blaffeturen zodat dit beeld het oorspronkelijke uitzicht weergeeft.

62. Huisje van Lea Baert

Huisje waar Lea Baert haar tapijtjes weefde.

Zoals vele gemeenten bezit Maarkedal een resem belangrijke figuren. Eentje werd in de tijd na de fusie van de gemeenten vergeten; namelijk Lea Baert. Ze werd geboren op 4 november 1911 en overleed onverwachts op 30 augustus 1994. Ze woonde tot de laatste levensdag in haar nederig huisje langs de Berkenstraat nr 1 in Ethkove. Tijdens haar leven had ze het niet te breed vooral niet na de scheiding van haar man. Gelukkig werd ze opgemerkt door Elisabeth de Saedeleer, bekend om haar handweefkunst. Was het om haar handigheid, geduld, toewijding, kunstzinnigheid of louter om den brode dat ze werd aangeworven om kleurrijke tapijten te weven in opdracht van Elisabeth ? Vele jaren was ze werkzaam in het atelier langs de Bossenaer. Daar werd een klein fabriekje bebouwd, een gebouwtje typisch van vorm met een zaagtanddak, zoals er in Ronse honderden stonden. Enkele vrouwen en mannen waren hier druk in de weer om de ideeën van de kunstenares uit te voeren. Lea was zelfs zo onderlegd in het weven dat ze meermaals met Elisabeth meereisde naar Brussel om daar haar tapijtweefkunst aan het brede publiek bekend te maken.

Na zekere tijd werd de activiteit in het atelier in Etikhove stopgezet. Lea kreeg echter haar houten weefgetouwtje mee naar haar huisje waar het aan het raam werd neergepoot. Wat verderop stond een rek met de kleurrijke klossen wollen draad. De voordeur gaf uit in de voorplaats. Haar Leuvense stoof en tafel stonden in dezelfde plaats waar ze werkte, kookte, at en rustte. Slapen deed ze boven. Bij goed weer kon je vanuit de deuropening al de bewegingen van haar vlijtige handen en voeten gadeslaan. De handigheid waarmee ze de spoel met kleurrijke draad door de ketting stak, aanspande, de doffe klopp van de kam, de hefboom met de voeten, van links naar rechts, van rechts naar links, steeds dezelfde stereotype bewegingen, onvermoeibaar, uren en uren aan een stuk, tot verbazing van elke buurbewoner en voorbijganger. Zo heeft ze nog jaren gewerkt, eerst in opdracht van Elisabeth de Saedeleer, later voor haar plezier of voor vrienden en kennissen om haar karig pensioentje aan te vullen.

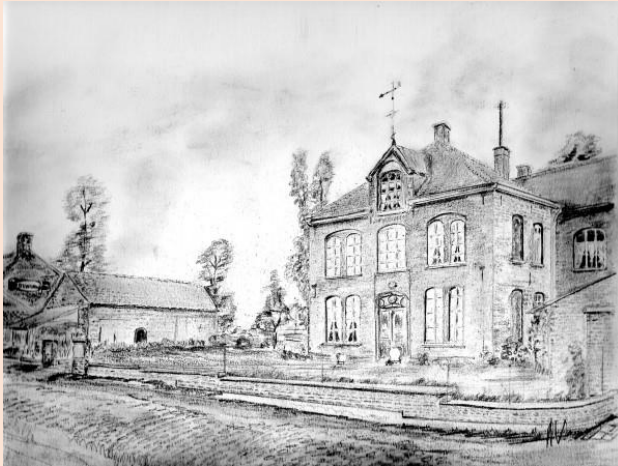
Belangrijke opdracht. Elisabeth kreeg een belangrijke bestelling van dikke wollen tapijten , zwart van kleur, voor een grote tentoonstelling in het kunstatelier van Veranneman in Kruishoutem (nu Nieuw schoenmuseum). Een groot deel van het werk werd geleverd door Lea. Volkswrouw. “Het was een volksmens, ze ging zelfs koken op plechtige communiefeesten of op een of ander trouwfeest die toen, zoals gebruikelijk, in een of andere parochiezaal of danszaal van een staminee plaats had. En voor de burens die haar goed kenden was ze “een brave ziele”.

Op het laatste van haar leven, als ze de trap niet meer op kon, heeft ze haar bed laten in de voorplaats zetten. En het houten weefgetouwtje? Dat is verkocht aan een modeontwerpster die in Etikhove woonde. Haar doodsprentje vermeldt heel plastisch haar dood ; “als een brekende draad, zo eindigde plots haar leven...”

Met dank aan Christiane Martens

De woningen op deze potloodtekening zijn begin 2012 voor eeuwig en altijd verdwenen!

63. Windmolen “de oude Bossenaar” in Etikhove op een hoogte van 98 meter boven de zeespiegel.

64. Hospice met hoeve

Het hospice met het huis van de zusters, de stallingen en in de verte het “wezenhuis” St-Vincentius.

In het woonhuis waren een paar kamers voorbehouden voor de betere lui. Zo woonde Mevr. De Backer, moeder van zuster Susanne, lange tijd in de kamer onderaan links. Rechts van de voordeur was de spreekkamer met daar achter achter het verblijf van de zusters. Op de eerste verdieping links was er een kapel. De sacristie was boven de voordeur. Het verblijf van de ouderlingen bevond zich in het gebouw, met verdieping, dat dwars op de woning stond.

De woning in de verte is het oorspronkelijk gebouw dat werd ingericht als verblijfplaats voor de weeskinderen. In de jaren 50 werd de woning opgetrokken met één verdieping. Tussen de woning en het hospice zie je de stallingen van de hoeve.

65. Snibbesite op de Kruissens

Potloodtekening van de houten Snibbemolen te Nukerke, gelegen op een hoogte van 122 m op het gehucht Mont de la Cruche” later genaamd “Terkrussen”. Omer Wattez vermeldt deze molen in zijn werk “De Vlaamsche Ardennen” voor het eerst gepubliceerd in 1913, maar op een kaart van 1862 staat hij vermeld als ’t Snibbe molen. Op een kaart uit 1777 staat de staakmolen vermeld als “Snebbenmolen”. De houten windmolen, in de verte, op de hoek van de Staatsbaan (nu Rijksweg) en de Molenstraat (nu Zeelstraat), is

afgewaaid rond 1940 op het ogenblik dat de molenaar pas de molen had verlaten. Op een cartografisch kaart uit 1934 staat deze molen nog vermeld als “t snibbemolen”. Van waar die naam? Deze staakmolen stond op een hoge terp in een omgeving vrij van bomen en gebouwen. Slechts “Het molenhuis”, lange tijd estaminet, stond – en staat nog – op de hoek van de Molenstraat en de Staatsbaan. Terug naar het woord “snibbe” dat betekent vinnig, kwaadaardig, bits.... De wieken draaiden dus snibberig, de molen gaf de indruk soms kwade streken te hebben toen de wieken op volle kracht draaiden. Het molenaarshuis (nu huisnummer 195) stond nog aan de overzijde van de Rijksweg (gesloopt in februari 2013). De laatste twee molenaars waren Theofiel Bostijn die opgevolgd werd door zijn zoon Julien. Zijn dochter, Simone, woont nu bij haar dochter, Marie-Paule Deschamps in Ronse. In hoofdzaak werd hier notenolie geproduceerd. Nadat de molen onbruikbaar was werd het vele hout tijdens de oorlogsjaren links en rechts als brandhout aan de man gebracht. Richard De Bisschop heeft jarenlang samen met zijn vrouw, Irma Decuyper, de herberg “In ‘t molenhuis” open gehouden. De woning met bijgebouwen staat op de hoek van de huidige Rijksweg en Zeelstraat. De handboogschutters van de Nukerkse schuttersmaatschappij schoten er naar de liggende wip. De staande wip stond op de terp waarop vroeger de molen stond. In de jaren tachtig verhuisde de staande wip naar het sportterrein langs de Kortekeer. Tot in de jaren 50 waren de vier stenen voeten, op de terp, de enige getuigenissen van de molen. Ook in die periode werd de terp afgegraven om er zavel te ontginnen maar na enkele jaren werd de zavelput gedempt met allerlei afval. Op het voorplan ziet u dus de “Snibbemolen” in volle glorie, rechts de estaminet “Het molenhuis” en links de molenaarswoning aan de overkant van de straat. Daarachter steekt een deel van de kap en een wiek uit van de stenen molen “Ten Kruissens”. Zie verder bij molen “Ten Kruissens”. Alleen al in Nukerke stonden 4 windmolens wat een bewijs is van de toenmalige rijkdom van de streek.

66. Hoeve Ten Donder .

Hoeve De Donder. Deze grote vierkanthoeve ligt in het gehucht Ladeuze op het vroegere grondgebied van Etikhove, op de grens met Leupegem. Het is een van de weinig hoeven in de streek met een klokkentorentje op de nok van het woonhuis. Een moerbalk draagt het jaartal 1780, echter in spiegelbeeld. De zuidelijk stalmuren zijn met vier steunberen versterkt gezien de steile helling van het terrein. De brouwerij zou in werking zijn gebleven tot aan de Tweede Wereldoorlog. De brouwinstallatie werd ontmanteld en de gebouwen werden stallen. Tegen een van de gevels zijn nog sporen te zien van een vroegere hoge schoorsteen. Na het wegvallen van de bedrijfsleider

De Clercq Georges verdween vanaf de eenentwintigste eeuw alle bedrijvigheid. Deze mooie site staat ondertussen te koop aangeboden maar lijdt onder de tand des tijds. Eind 2020 brandde de oude stal af.

67. Een veldkapelletje langs de Weitstraat

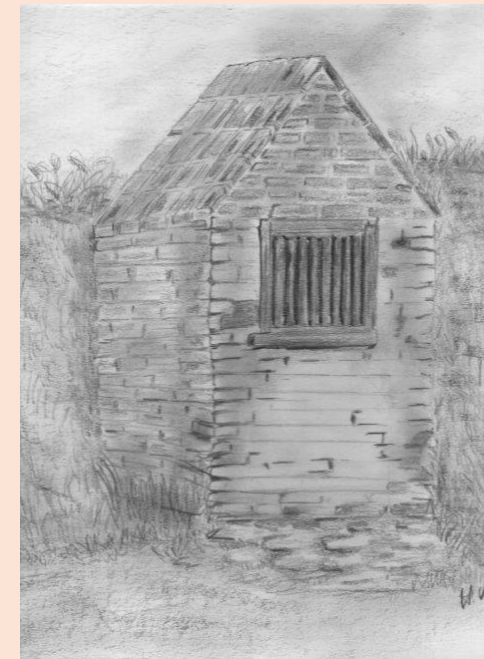
Dit volledig bakstenen kapelletje tref je aan op de hoek van de Weitstraat en de Keistraat en moet rond de jaren 1900 of er vóór zijn gebouwd (zie stafkaart). Het is een typisch klein veldkapelletje, gedeeltelijk gebouwd in de hoge berm, met een hoogte van 1,99m, een breedte van 1,18m en een diepte van 98cm. Een eiken deurtje met verticale balkjes sloot de nis af. Het werd gebouwd op het land van een zekere Goedgebuer uit Gent. Charles Vander Eecken, een landbouwer die zijn bedrijf runde op de hoek van de Keistraat en de Hollandstraat pachtte het van de eigenaar Goedgebuer. Volgens hem heeft de eigenaar de kapel zelf laten bouwen. De juiste datum is echter onbekend. Wel zou het vóór 1900 zijn gebouwd.

Een andere versie luidt als volgt;

Het kapelletje werd gebouwd op vraag van Virginie Laurier, echtgenote van Francis Van Maelsaeke (overgrootmoeder van Marie-Odette). Volgens haar zou het daar gespoekt hebben. Het land behoorde toen aan de familie Planchon, brouwer te Ronse). Francis en Virginie hadden samen 9 kinderen; 4 zoons en 5 dochters.

De veldkapel werd juist daar gebouwd, op deze hoek, niet enkel omdat ze eigenaar van het perceel grond waren maar tevens omdat de familie diep gelovig was. Het werd niet samen met een ander gebouw gezet (b.v. een woning). Het werd toegewijd aan O.L.-Vrouw, want er heeft steeds een oud beeldje van O.L.-Vrouw in gestaan. Lange tijd heeft de familie Van Maelzaeke de kapel onderhouden. Er werden regelmatig bloemen bijgezet en af en toe brandde er binnen een kaars. Vooral tijdens de meimaand gingen de burens regelmatig de bloemen verversen en werden er nieuwe kaarsen op de kandelaars geplaatst. Het kapelletje heeft geen naam. Volgens Charles is dat te wijten aan het feit dat hier nooit een bedevaart naar de kapel plaats had. "Als het nodig was dan ging nonkel Ernest destijds het kapelletje wit kalken." Maar, na vele generaties begon de kapel te verkommeren. Meer nog, tijdens de Tweede Wereldoorlog werd de kapel getroffen tijdens een luchtaanval en bijna volledig verwoest. Nadien werd het min of meer hersteld. Maar na het verbreden en betonnen van de Weitstraat in de jaren 80 werd er niet veel meer naar omgekeken, op het plaatsen van enkele veldbloemen en een kaarsje na. Hoewel, het bakstenen kapelletje werd al eerder gerestaureerd door Ernest Everaert. De ouders van Bertha Van Maelzaeke hebben toen het werk en de materialen bekostigd.

Tot in de lente van 1980 door de Koning Boudewijn Stichting de actie "Met open oog op weg" op touw werd gezet. De bedoeling ervan was plaatselijke besturen, scholen, verenigingen, buurtcomités, ... aan te sporen om kleine projecten in de onmiddellijke omgeving in handen te nemen en de nabije leefwereld aangenamer te maken door o.m. klein historisch erfgoed te herstellen en/of te restaureren. T.g.v. van deze actie hebben de leerlingen van de derde graad van de Gemeentelijke Basisschool zich ingezet om het kapelletje op te smukken. Maar hoe deren, want cement was er bij de bouw niet aan te pas gekomen. Toen bouwde men nog met kalk en zavel. Ook hoekstenen kwamen los en nog erger, de natuur ging zijn gang en weldra drongen de wortelen van gras en netels zich in de voegen. Aan de achterzijde groeide een vlierstruik wiens wortelen in de voegen vastzaten. De linker zijkant vertoonde een scheur.

Het dak was al eens hersteld want er staken rode bakstenen tussen. Een groot deel van het gebouwtje zat onder de aarde die de berm was afgeleden.

Gedurende 10 dagen, van 18 maart tot 4 juni 1980 werkten groepjes kinderen aan de verfraaiing. Er werd geklopt en geschuurd, gemetseld, gevoegd, geverfd en geplaveid. Na het binnen sturen van het dossiertje ontving de school een subsidie van 2000 fr. Daarmee werd het materiaal bekostigd; 145 kg cement, 130 kg zavel, 40 kg glaskorrel, 15 bakstenen, witte verf, kasseistenen,, schuurpapier, een drankje voor de werkers, foto's, administratie...

Zo werd het oude kapelletje in een nieuw kleedje gestopt en kon het weer een paar generaties verder... tot een jaar later op een zonnige dag een maaimachine van de gemeente het kapelletje tijdens het maaien raakte en neerlegde. De gemeentewerkman Fernand Ruelle heeft dank zij de plannetjes, die de leerlingen van de school hadden gemaakt met de juiste afmetingen, de kapel in haar oorspronkelijke vorm kunnen heropbouwen.. Sindsdien staat het weer te pronken in een vergeten hoekje.

Verhalen

Een overlevering wil dat er heel lang geleden rond de kapel werd gespookt.

En een waar gebeurd verhaal vertelt dat een zekere Deruyver , een pelsjager (of is het pensjager) hier zou verongelukt zijn door een schotwonde veroorzaakt door zijn eigen karabijn.

In 1980 schreef een plaatselijke reporter in de krant volgend artikeltje.

Een vervallen kapel te Nukerke

Maarkedal.- Keurig onderhouden, door bereidwillige burenen, zo was ruime tijd de kapel langs de Weitstraat te Nukerke. Vroegere meimaanden stond het veldkapelletje te pronken, Maria ter ere en Nukerke ten bate. Witgekalkt beheerste het de rust van de omgeving aan de hoek van de Keistraat. Maar nu schijnt niemand zich nog over het kapelletje te ontfermen. De belangloze inzet van zovele jaren, is er niet meer. Het mag niet zijn dat aangelanden de kapel laten verkommeren. Een zeker respect dringt zich op voor de landelijke kapellen, tastbare getuigen van betere en vromere tijden. Wegenwerken hebben het kapelletje lelijk verminkt, met uiteindelijke herstellingswerken kreeg het weer een dak. Het werd een kapel zonder kruis. Overgeleverd aan wie ook, heeft de kapel er een zieltogende aanblik gekregen.

-(D.R.)

Even een rechtzetting: het veldkapelletje heeft nooit een kruis gehad.

68. Een van de negenkoten

Sinds begin 1800 stonden hier negen woningen ondergebracht in 7 huizen want er waren twee tweewoonsten bij. De laatste eigenaars waren de Tsjoen die een tweewoonst bezat. Octaaf Geenens was eigenaar van zes huisjes. Octaaf had die woningen gekocht van enen Emiel Vandewaele uit Leupegem. Tegen 1950 waren de woningen volledig onderkomen. Ze waren afgeleefd, enkel het dak was nog in goede staat. Het laatste huurgeld bedroeg 150 fr per maand. Een na een werden de woningen verlaten. Aldus trad de verkrotting snel in en werd het geheel onbewoonbaar verklaard. Daarom werd besloten de woningen in de zomer van 1958 af te breken. Als tegenwaarde voor de afbraak kregen de eigenaars 20 000 fr slooppremie. In sommige huisjes woonde nogal een volkje. Sommigen hadden een klein pensioentje. Anderen leefden van een "trok", zeg maar een uitkering voor invaliditeit of zo. Als ze getrokken hadden kwamen ze afgezakt naar Den Osse. Met hun schaarse centen maakten ze soms grote zwier tot hun geld op was. Om verder te kunnen leven waren ze soms verplicht bij een of andere boer te gaan werken. Of ze trokken mee met de dorsmachine die van boerderij naar boerderij trok. Dan kregen ze hun kost en 5 frank per schôf (dat is 3 uren).

Alma was een bijzondere figuur. Als 't goed weer was zat ze voortdurend in het bos om hout bijeen te garen. Dan sleepte ze moeizaam een grote, lange vracht staakhout het bos uit. Hoofd en schouders schraagden de zware last. In een van de woningen woonde Reynaert en zijn vrouw. Die werden tijdens een beschieting in 1944 door een Duitse obus dodelijk getroffen. Hun namen staan gegrift op de gedenksteen voor de gesneuvelden. Een andere versie verhaalt het anders. Alfred Reynaert en zijn vrouw woonden in den Hul. Op een avond waren er zeer hevige beschietingen. In het pannenfabriekje van De Bo hadden ze grote kelders en daar vluchtten de buurtbewoners heen. (De dakpannen werden toen gretig afgenomen daar de strooien daken langzaam begonnen te verdwijnen.)

Het koppel Reynaert was die avond bij donkerte op weg was naar de schuilkelder bij het licht van een stallantaarn. Het licht van die lantaarn werd echter opgemerkt door de Duitsers die op de Edelaereberg een observatiepost bezet hielden. Een raak kanonschot volgde met twee doden tot gevolg. Hun zoon Georges zou als wees achterblijven. De stoffelijke overschotten werden op het kerkhof (rond de kerk) bijgezet zonder kerkdienst. De pastoor Dutordoir stond van op de pui van de pastorie de gebeurtenis te volgen en gaf vandaar zijn zegen. Een kerkdienst in deze periode was immers te gevaarlijk. Later zou een dienst volgen.

Iets meer naar het dorp lag den Hul maar in de volksmond "geitenhoek" genoemd, een gezellige plek met een viertal woningen, op amper 100m vogelvlucht van de negenkoten. Je kon het al raden? Elke woning had er een of meer geiten. 't Was daar soms een gemekker. De

bewoners concurreerden onder mekaar over de hoeveelheid melk die hun geiten gaven en wiens geit de meeste melk gaf. Tot er werd gecontroleerd en werd uitgemaakt wie zijn melk doopte door er water bij te voegen.

69. Nog een van de negenkoten

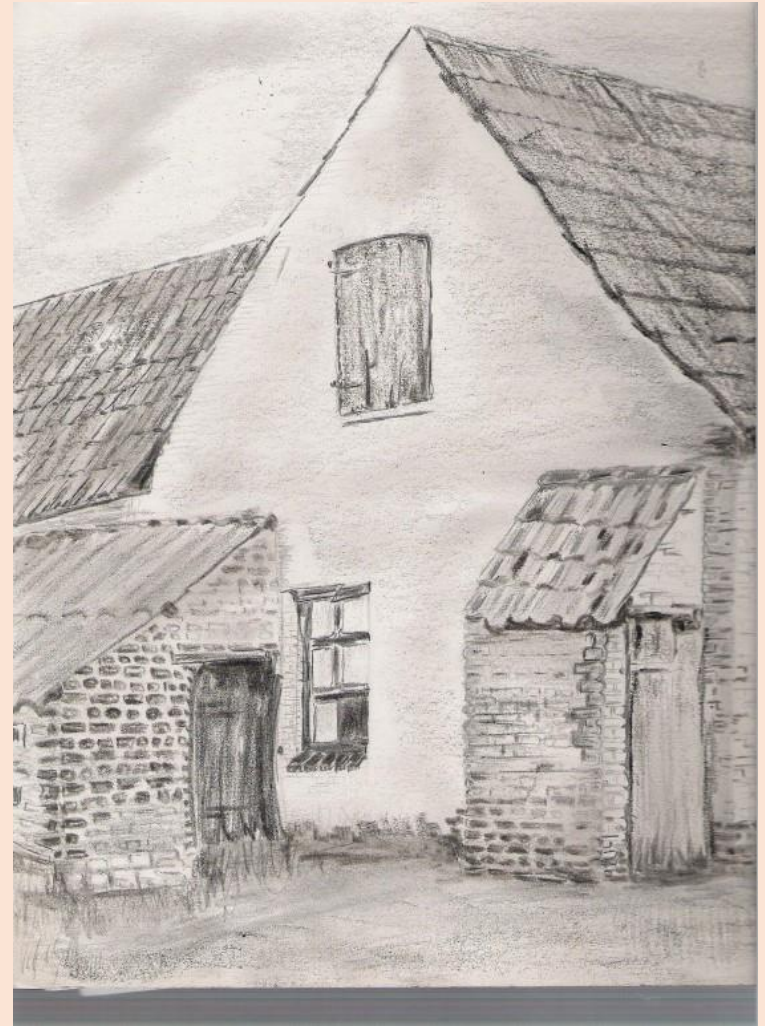

70. En nog een van de negenkoten... en nog en nog...

71.

72.

73.

74. Aan “Den Engel”

De tekening stelt het oude woonerf aan “Den engel” voor. Links de herenwoning van de familie S’Tjoen.

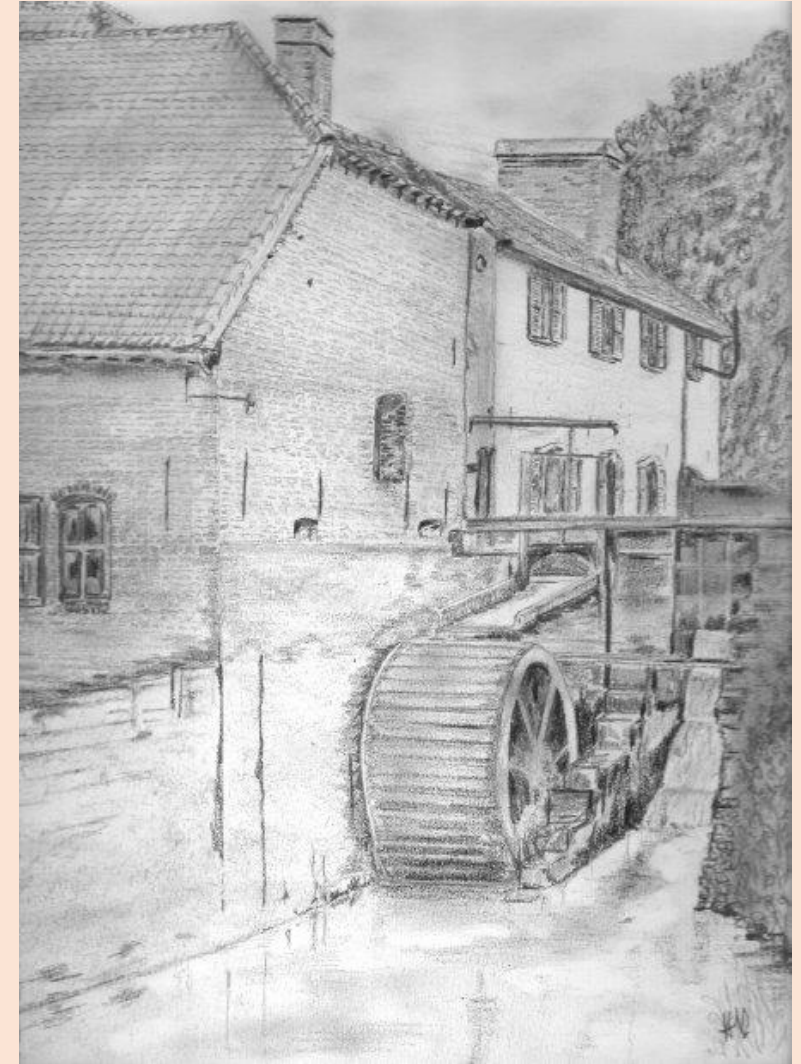
Zicht uit begin 1900 op de Steenweg. Toen noemde die weg nog Steenweg, Staatsbaan of Steenweg op Ronse .... De officiële naam is nu Rijksweg. Links staat de woning die behoorde tot de brouwerij T’Sjoen met ernaast de woning waar later de herberg “In de kroon” was gevestigd. Rechts de woning, “In den Engel”, op de hoek van de Nukerkestraat. Een wegwijzer in kruisvorm, als een windwijzer, wees de reiziger de 4 richtingen aan waarheen hij of zij zich kon begeven: Nukerke, Ronse, Sulsique en Audenaerde. Je merkt allicht op dat de verfransing tot in Nukerke doorgedrongen was. Tot ver in de 19de eeuw was deze “Grand Chemin de Renaix” een kronkelende weg als het ware bestaande uit een reeks aaneengeregen stukjes weg. Het aantal woningen langs deze weg, nog grotendeels onverhard, beperkte zich tot een 20-tal nederzettingen, zoals aangeduid op de kaart van 1777. Beginnend op de Cruisberg waar de “Snebbe Molen” stond. Verder stond er al de boerderij van de familie Decuyper langs de Dieriksstraat, een woning aan “Den Beitel”, woningen op de beide hoeken aan de Pontstraat, enkele woningen aan “Den Engel” en verder een paar woningen aan de “Negenkoten”. De westkant van de weg lag grotendeels aan de rand van een groot bosgebied. Een bos dat zich uitstreckte vanaf de Cruys Bergh tot aan het Meldenbosch. Tot 1950 telden we langs deze hoofdweg slechts een 60-tal woningen, nu een 200-tal. Pas in de jaren 60 werd er ijverig bijgebouwd. Deze belangrijke weg, bekend als de N60 of Terneuzen-Valenciennes, is nooit uitgegroeid tot een industrie-as. Wat we er tot een paar decennia aantreffen waren een tiental herbergen waaronder een afspanning, enkele kroegen, twee smidsen, enkele kleine kruidenierszaakjes en een beenhouwerij. We vonden voor u het volgende verslag in “t Volk van Ronse van den 22 oogst 1936”.

“Nukerke. Auto tegen boom. Donderdagvoormiddag, omstreeks 10,45 ure, gebeurde een ijselijk verkeersongeluk op den steenweg van Oudenaarde op Ronse, op het grondgebied van Nukerke. Ter hoogte van den herberg “De beitel”, is de auto, bestuurde door M. Jozef Ronse, 31 jaar, verzekeringsagent te Ronse, door een tot nu toe onbekende oorzaak tegen een boom gereden. In de auto zaten de 29-jarige echtgenote en de drie kinderen van M. Ronse. Al deze personen werden van onder het puin van de vernielde auto gehaald. Ze hadden allen verwondingen opgelopen. De vrouw en het jongste kind – een knaapje van 18 maanden – waren evewel zeer erg gekwetst en moesten onverwijld naar het hospitaal van Ronse worden vervoerd.”

Het was ook in die tijd dat Voazendeestie (Modest Devos) aan Den appel woonde en Poene Roasten op 't Heitje. Bietoazendieken woonde in een koeplekje schuins over Den Beitel. Het was in "Den Engel" dat de voetbalploeg Eendracht Nukerke na de oorlog van 40-45 Vlaamse kermis hield in het schuurtje met ringsteken en hanekamp. Aan de zoldering hing dan een dode haan met de kop uit een wissen mand. Het kwam er op aan geblinddoekt de kop af te kappen. Wie slaagde kreeg de haan mee naar huis. In de boomgaard stonden kraampjes en er was de liggende wip met de "sprange" vol vogels. (pluimen). Vóór de oorlog ging de Vlaamse kermis door op het terrein van de pannbakkerij van Vindevoghel aan "Den Osse".

De taverne "In den Engel" werd begin 1900 open gehouden door de familie Vandendaele. Elvira was de zus van Emiel, die kleermaker was en in een aanbouw zijn ateliertje had. Van daar had hij zicht op de Steenweg en op de mensen die op de bus wachten. Hij was zó vriendelijk die mensen bij slecht weer binnen te roepen om er te komen schuilen. Emiel had 2 zonen Roger (ook kleermaker) en Gilbert. André Den Haerynck en Germaine stonden halfweg de jaren 50 achter de tapkraan van "In den Engel".

75. Watermolen Ter Borg en middeleeuwse tiendenschuur.

Watermolen "Ter Borch" met molenaarswoning Maarke vormde met Ter Borch een heerlijkheid onder het administratief en juridisch bestuur van een baljuw en een schepbank. (W.P.V.) In een document van 1155 aangaande een overeenkomst tussen Arnulf van Oudenaarde en de Abdij van Ename is sprake van de geplande bouw van deze molen. In de 16de eeuw is de korenwatermolen eigendom van de graaf Lalaing onder de naam van "Meulen ten Burch" zoals aangeduid op de kaart van het Land van Aalst in de Sanderus' Flandria Illustratie van 1642-1644. Het bedrijfsgebouw werd vergroot in het midden van de 19de eeuw. In 1911-1912 werden de bedrijfsgebouwen nogmaals uitgebreid en werd een stoommachine geplaatst. De molen was min of meer nog in werking tot 1967. Deze watermolen ligt langs de Maarkebeek in een mooie landelijk gebied van de deelgemeente.

In 1911-1912 werden de bedrijfsgebouwen nogmaals uitgebreid en werd een stoommachine geplaatst. De molen was min of meer nog in werking tot 1967. Deze watermolen ligt langs de Maarkebeek in een mooie landelijk gebied van de deelgemeente.

76. Aan de boskant in Louise-Marie

77. De site van de Molen Ter Hengst met hoeve ligt op een plateautje van 112 m hoogte.

78. De pastorie te Nukerke De pastorie uit de tijd toen het gebouw nog gezag en eerbied uitstraalde bewoond door een parochiale herder die instond voor de christelijke opvoeding van de gemeenschap. De tijd dat menig gezagdrager of hoogwaardigheidsbekleider hier zijn voeten onder de tafel mocht zetten dateert al uit vorige eeuw. De talrijke dorpelingen die hier destijds over de vloer kwamen kunnen getuigen hoe mooi het interieur was. ... In 1901 werd de aanvraag voor de bouw van deze pastorie ingediend. De bouw werd gerealiseerd in 1903- 1904 door het gemeentebestuur. Later werden er nog bijgebouwtjes aan toegevoegd. Beste lezer, kom toch even mee binnen in dat eens zo prachtig gebouw. De hoge voordeur geeft

toegang tot een brede gang. Halverwege sluit een mooie dubbele deur, met prachtig gekleurd brandglas, het privégedeelte af. Rechts kom je de spreekkamer binnen. Een plaats waar menigeen zijn zijn/haar hartje kwam luchten. Van hier geeft een dubbele deur de hoge bezoeker toegang tot de grote ontvangstkamer, bemeubeld met een eetkamer en een lederen salon, waar bisschop en deken meermaals de voeten onder tafel staken. De andere helft van de woning bestaat uit de keuken en de werkkamer, gescheiden door een gang. Naast de keuken is er nog een klein schotelhuis met twee roodglanzende koperen handpompen op de blauwstenen pompsteen. Een mooie sierlijke trap brengt ons naar de eerste verdieping met 6 slaapkamers en een kleine badkamer. Bijzonder aan de slaapkamer van de pastoor is het smeedijzeren hek dat de slaapkamer van de pastoor afsluit van de rest van de woning. De ramen van deze slaapkamer zien bovendien voorzien van stevige tralies. Geen enkel onverlaat kan hier de pastoor overvallen. Naast de grote slaapkamer is de kamer waar eertijds de kapelaan sliep. Tussen de 2 slaapkamers achteraan is er een lokaalje dat dienst doet als archief. Buiten, aan de oostkant van het gebouw bevinden zich 2 wc's en het washuis. Aan de westkant was er een kolenhok, maar tijdens de periode van pastoor Van Poeck – De Knyf werd een mini-chauffage geïnstalleerd. Achter de pastorie ligt een grote tuin met boomgaard. Het keukenwater werd sinds jaar en dag aangevoerd vanuit een steenput onder het oude gemeentehuis. In de jaren 60 werd die put echte vervuild met smeerolie. Vanaf dan werd de watertoevoer voorzien vanaf het kindertehuis waar een heel diepe steenput was. Pas vanaf 1975 kreeg de pastorie leidingwater toen Nukerke aansloot op de watervoorziening van het TMVW. In 1963, ten tijde van pastoor Van Poeck - De Knyf werd een deel van de kelder omgevormd tot garage. Sinds het vrijkomen van de pastorie logeert het OCMW van Maarkedal er asielzoekers. Dit eertijds zeer eerbiedwaardig huis werd gedegradeerd tot asielhuis voor mensen waarvan sommigen een godsdienst beleiden die sinds mensenheugenis haaks staat op het christelijk geloof dat eeuwenlang door onze dorpsherders werd verkondigd. Hoe een dubbeltje rollen kan. Een eeuwenlange traditie ging verloren. Is de pastoor definitief weg ? Vanaf 2014 werd het logeren van asielzoekers afgebouwd wegens te kostelijk. Ondertussen was het gebouw binnenin "volledig afgeleefd". Op 24 februari 2015 besliste de gemeenteraad van Maarkedal tot de verkoop van de gewezen pastorie.

79. Veldkruis in Ronse. Dit veldkruis aan een zeer oude linde , in de volksmond "gekruiste God" genoemd, zou dateren van 1876. Dit monument kan je vinden op het kruispunt van de Ninovestraat met de Oscar Delghuststraat. Dit mooi symbool van onze West-Europese christelijke beschaving staat in Ronse onder zware druk. Gelukkig in 2010 gerestaureerd door het Wittentakcomité. Volgens een krantenbericht waren verschillende mensen een tijdje ongerust omdat het kruis een tijdje verdwenen was. Het kruis was echter in veilige handen voor restauratie. De Vlaamse Ardennen zijn rijk aan veldkapellen onder een vredige en lieflijke linde. De lindeboom

Ivo De Keyzer (1856-1939). Toen er nog geen parochiezaaltje was werd er in het achtergebouwtje toneel gespeeld. Zo speelde de toneelgroep “de veldbloem” op een kermiszondag van 18 september 1904 in het kleine zaaltje. (zie foto)

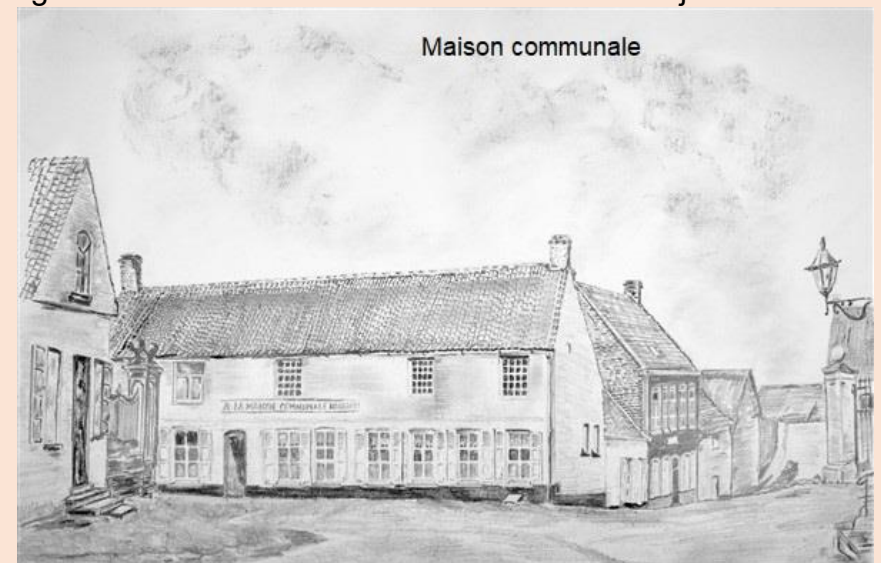
Jaren later werd deze herberg eigendom van de familie Ryckbosch en dit tot aan de sloop. De laatste bewoners waren Victor Ryckbosch en Zulma Ceuterick.

werd in 2009 door Minister voor Onroerend Erfgoed Geert Bourgois als een beschermd monument erkend wegens zijn historische waarde. In de streek kregen platanen in Ename en de dikste boom van het Kluisbos dezelfde erkenning.

80. “Maison de commune de Nukerke”, het gemeentehuis is ondergebracht in een herberg. Vanaf halfweg de 18de eeuw veranderde Nukerke grondig van uitzicht. Zo verrezen toen tal van vierkanthoeven en kreeg de gemeente een eeuw later een gemeentehuis. In Nukerke was dat de oude pastorie. Zoals in menig dorp bleef soms tot in de 20ste eeuw het gemeentehuis een dorpscafé waar een kamer was voorbehouden voor de administratieve zaken. (We denken aan Zulzeke). Na de bouw van een gemeentehuis ging in menig dorp de herberg verder onder de naam van “In ’t oud gemeentehuis”.

Hier een zicht op de oude dorpskom van Nukerke, gezien vanop de “plaatse. Dit dorpszicht is sinds de eindjaren 70 onherroepelijk verdwenen; de oude woningen moesten plaats maken voor parkeerplaats. De woning op de tekening is de herberg, “bij rijkboezen”, in het “Oud Gemeentehuis”, in oorsprong “Maison de commune de Nukerke”. In het bijhorend kruidenierswinkeltje, konden we, in onze jeugdijaren, voor 5 fr een pakje Belga kopen.

Lange tijd werd deze oude herberg open gehouden door

Naast dat achtergebouw, langs de Kerkweg, stond de herberg "Sint-Elooi", in de volksmond "bij lootse kuipers". Rond de jaren 1950 hielden Joseph en Rachel T'Kindt-Verbruggen de herberg open, nadien was het de beurt aan Remi en Elvire Toniau-Verhellen eveneens tot aan de afbraak begin de jaren 1970.

De woning links op de hoek was voor die tijd een tamelijk mooi burgerhuis van Paul Blommaert, gemeentesecretaris van Nukerke juist vóór de periode van Paul Hoffmann. Achteraan de woning moet er destijds een bedrijfje zijn geweest, mogelijks een weverijtje. Zie de grote toegangspoort langs de toenmalige Boelaerdstraat. Na het overlijden van haar man bleef de weduwe Blommaert - blómors Anna in de volksmond - er wonen samen met haar zus, weduwe Cnudde. Ze hebben daar ook nog winkel gehouden. Halfweg de jaren 70 werd de woning aangekocht door de gemeente om het als gemeentehuis in te richten. Het secretariaat was er ondergebracht met E. Santens als secretaris en het bureeltje van de veldwachter met Eugene Van Dyck. Verder was er een dienst van Kind en Gezin én de bibliotheek. Bij de fusie van de gemeenten werd dit gebouw omzeggens nutteloos en dra zou het moeten plaats ruimen voor koning auto. Een groot deel van de oude dorpskern was toen in het niets vergaan.

Tussen deze woning en de herberg "In de wachtzaal" stond nog een huisje waar in de jaren veertig "Wieten Grielie" (Merchiers) woonde. Iets verderop naar het "lindeke" toe, nu huisnummer 2, woonde "Zwarte Grielie" (Verbruggen), "ne grielemôeker" - hij maakte en herstelde het gareel van een paard, koe of os..

En zeggen dat de vrouwen pas stemrecht kregen op 24 april 1921 en dit enkel voor de gemeenteraadverkiezingen. Voor de mannen werd het algemeen enkelvoudig stemrecht ingevoerd. Dus één man één stem.

81. Erf van oud-burgemeester Vander Eecken

Francis Vander Eecken werd geboren in Ronse en baatte beneden de Dierickstraat deze hoeve uit. Hij was gehuwd met Melanie Vanderdonckt. Ze hadden samen 7 dochters en 1 zoon Laurent. Francis was gedurende 30 jaar burgemeester van Maarkedal. In de woonplaats van deze hoeve droeg een houten balk het jaartal 1764. Deze balk werd bij verbouwing van een vorige boerenwoning opnieuw gebruikt. Bij onderzoek bleek dat de balk veel ouder scheen te zijn dan het metselwerk van de voorgevel. Deze hoeve staat beschreven als "bakstenen hoeve met min of meer U-vormige aanleg, thans onbewoond (2011). Lang Z-O georiënteerd boerenhuis van 10 trav. Onder pannen schilddak en loodrecht zadeldak ter hoogte van één travel; naar verluidt binnenin balk met jaartal 1870 doch teruggaand op oudere hoeve. Per twee gegroepede getoogde vensters met hardstenen lekdorpel in de voorgevel. Twee rechthoekige voordeuren in gesinterde bakstenen omlijsting met oren en gestrekt driuiplijstje; gelijksoortige achterdeur."

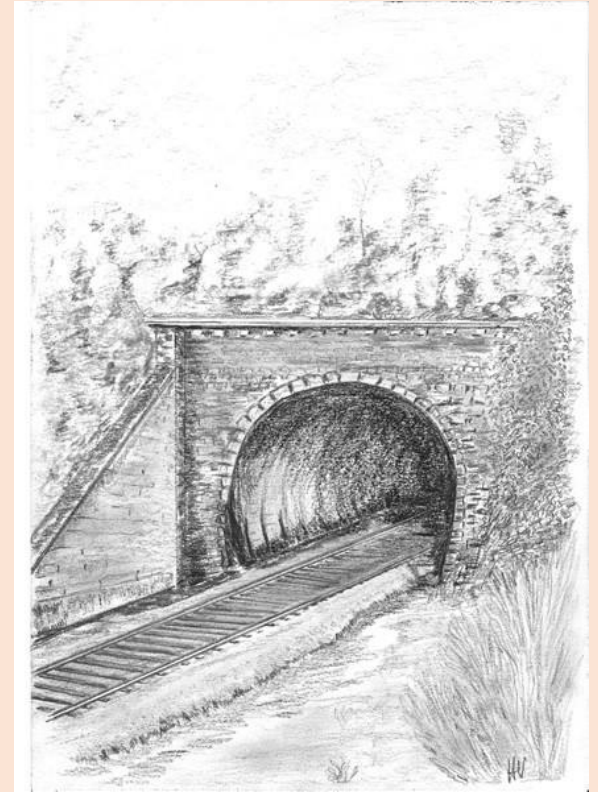
De enige zoon Laurent is in juli 1924 verongelukt aan de onbewaakte spooroverweg op de Mellickstraat. Hij was op weg naar de molen Van Malleghem met een volle wagen koren. Wagen, paarden en voerman, allen waren op slag dood toen span door een trein werd gegrepen. Laurent liet zijn vrouw, Leonie Van Oosthuyze achter met een kindje van elf maanden. Uit haar tweede huwelijk met Waelkens Maurice werden nog drie kinderen geboren. De gesloten hoeve had een strodak dat in 1930 vervangen werd door pannen. Eerst kwam de woning aan de beurt. Pas jaren later werden de schuur en de stallingen ook vernieuwd. Volgens André heeft zijn vader die karwei zelf geklaard.

De burgemeester komt aangifte doen van een overlijden. In het jaar 1905 komt Francis Vander Eecken, burgemeester, oud acht en vijftig jaren en Laurant Blommaert gemeentesecretaris oud zeven en veertig jaren aangifte doen van een overlijden "ten gehuchte Dierixkstraat overleden is Vander Eecken Charles- Henri-Angele-Francis zonder beroep en alhier geboren den tienden October achttien honderd negen en tachtig ...."

Iets verderop in de bocht stond toen nog een hoeve, eigendom van Blommaert uit Etikhove, maar bewoond door de familie Dekeyser. Deze hoeve brandde een paar keer volledig uit. Zo'n oude hoeve met veel hout en stro was een gretige prooi voor een vuurtje en blussen was onbegonnen werk. Een telefoon en de brandweer kende men hier nog niet. Bij de eerste brand in de jaren dertig kregen de bewoners van het afgebrand hof onderdak in de boerderij van Waelkens Maurice. Ondertussen werd boven de woning een hele hoop stro getast zodat het gezin er terug zijn intrek kon nemen. Sinds die gebeurtenis kreeg de hoeve de naam "'t verbrand hof". Lang bleef deze hoeve niet meer bewoond en verviel in puin. Toch maar een akelig boeltje voor kinderen die daar voorbij kwamen en des te meer was het benauwend toen zich in de jaren 50 een zekere V. er zich verhing. Monske Rousseau gebruikte er nog enkele jaren een gebouw als schuur. Rond de jaren 70 werd het boeltje opgeruimd en het erf werd een akker.

Maria Celesta Adolphine is geboren op 31 mei 1896 om negen uur 's avonds, dochter van Francies Vander Eecken oud 49 jaar en landbouwer en geboren te Ronse maar alhier wonende ten gehucht Dierixstraat te Nukerke en tevens dochter van Melanie Vanderdonckt 44 jaar geboren te Nukerke en van beroep huishoudster.

Overlijden. In 1905 is overleden Vander Eecken Charles, Henri, August, Francies zonder beroep en alhier geboren den 10de oktober 1889 ten gehuchte Dierixstraat.

82. Tunnelingang in Louise-Marie Deze tekening is een weergave van de noordelijke ingang (kant Nukerke) van de spoorwegtunnel. De 410 m lange spoorwegtunnel werd gegraven deels onder de Spichtenberg (105m) en de Kafhoek, onder een uitloper van de getuigenheuvel. Het station van Etikhove ligt op een hoogte van 42,5m. De ingang van de tunnel in Nukerke ligt op 82,5m. De uitgang in Louise-Marie, op grondgebied van Ronse, ligt op 72,5m en op 420m van het station van Louise-Marie. In 1966 had aan de noordzijde van de tunnel een grote grondverschuiving plaats. Toen waren de sporen bedolven onder vele kubieke meter aarde.

EEN TUNNELVERHAAL

“Gaston De Vos woonde in die jaren op het Holand, nu huisnummer 17, hij was beroepsmilitair. Zoals velen waren ook zij in 1944 de oorlog grondig beu. Er waren de opeisingen, het voedseltekort, het gebrek aan steenkolen... Vader en zoon bereidden een snoed plannetje voor. In 1942 werd de omgeving van de tunnel door de Duitsers afgezet. Later werd gezegd dat Hitler zich in de tunnel had opgehouden. In werkelijkheid zou het Goebbels geweest zijn. Niemand mocht toen de sector binnen. 't Is in die periode dat ons huis werd doorzocht en dat ze in de kelder enkele vaten bier vonden.'t Was toen nog gebruikelijk dat de brouwerij T'Sjoen ,van aan Den engel (het mooie woonhuis werd in de jaren '70 onteigend en afgebroken) bier uitvoerde met paard en bierwagen..

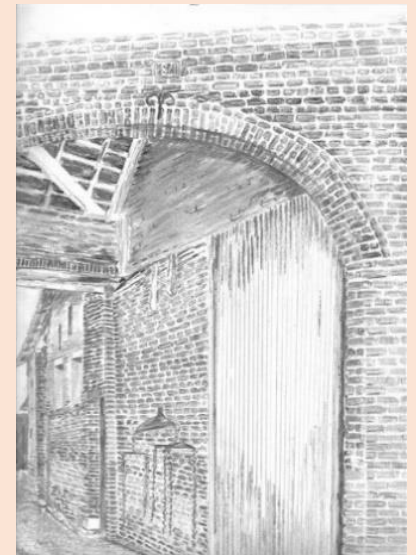
De Duitsers vonden niet beter dan al ons bier uit te drinken; ze zeiden dat het toch allemaal van hen was.

Even terug nu naar Gaston De Vos. Op een mooie morgen in augustus 1944 werd de tunnel gesaboteerd. Ik weet het nog zo goed als ware het gisteren gebeurd. We hoorden vanuit onze slaapkamer zoals gewoonlijk de eerste trein passeren om vijf vóór vier. Het was de “koolmijnerstrein” (Gent-Blaton) die met onze Vlaamse mijnwerkers naar de “fosten” reed. Zoals gewoonlijk reed de trein ons huis voorbij maar kort nadien hoorden we het knarsen van de remmen. De trein stopte. We vonden dat al eigenaardig. Enkele uren later vernamen we wat er gebeurd was. Gaston De Vos en zijn zoon Michel hadden hun plannetje uitgevoerd. De familie De Vos woonde toen op het Holand nu huisnummer 7. Tijdens de nacht hadden ze halfweg de tunnel enkele rails losgemaakt. Dat was op de plaats waar de tunnel een lichte bocht maakt. Zij lieten de trein stoppen en verplichtten de machinist de locomotief af te koppelen. Dadelijk werd hij weer onder stoom gezet. De machinist sprong eruit terwijl de machine langzaam op dreef kwam en het donkere gat binnen reed, richting Louise-Marie. Na enkele ogenblikken hoorden ze een schurend geluid gevolgd door zwaar gedonderd. De locomotief was gekanteld en de tunnel was geblokkeerd.

Maar wat was de bedoeling van die gevaarlijke onderneming. Wel het zat vele burgers hoog dat de goede, vette steenkolen uit de Borinage en andere rijkdom van ons land voor hun neus voorbij reden richting Duitsland. Wij moesten ons tevreden stellen met kolen van heel slechte kwaliteit. Bovendien waren de geallieerden op 6 juni geland in Bretagne en ze maakten snel vooruitgang. Deze sabotage kon alleen maar de aftocht van de bezetter vertragen.

Wij en alle burens profiteerden van de gelegenheid om de steenkolen uit de tender te halen. Volle kruiwagens werden naar huis gevoerd. De volgende winter zal het feest zijn rond de warme kachel. De tunnel werd pas vrijgemaakt door de Engelsen na de bevrijding.

Al bij al een gevaarlijke onderneming die sabotage want gewoonlijk waren de Duitsers na een aanslag uit op weerwraak. Dorpen en buurten waar de bezetter een duidelijke weerstand ondervond werden steeds zwaar

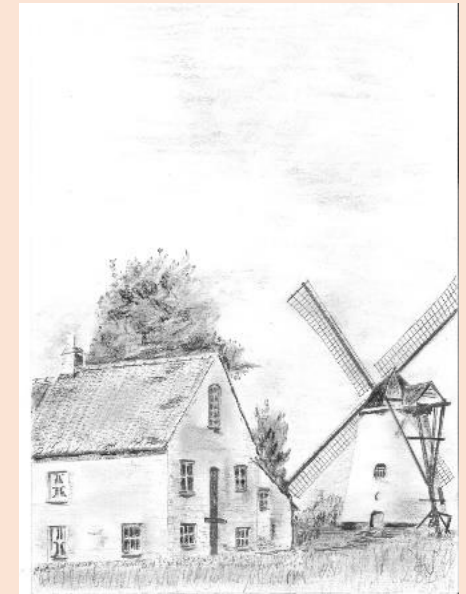
aangepakt. In een handomdraai werden dorpingen verzameld en een vuurpeloton deed de rest. Gelukkig voor onze dorpbewoners hadden de Duitsers in augustus dringender zorgen. Zo niet...!"

83. Schoorens hof in de Spijker.

Deze boerderij langs De Spijker te Nukerke is een "Semi-gesloten hoeve gelegen aan de straatbocht met markante linde en kastanje aan de straatkant. De vorige kleine hoeve werd in 1841 uitgebreid en de gebouwen werden vergroot. De vergrotingswerken gingen gepaard met de inrichting van een stokerij. De boerenwoning zelf werd ook in die tijd verhoogd met een halve bouwlaag. Palend aan de boerderij was er een knechtenwoning. De stokerij is sinds halfweg de 19de eeuw omgevormd tot bakhuis en nadien omgevormd tot cichorei-ast. Rond de eeuwwisseling (2000) werden de landbouwactiviteiten langzaam afgebouwd. (gegevens uit de "Inventaris van het cultuurbezit in België) Op een militaire kaart van 1910 staat de hoeve aangeduid als "L'ahornhof". Een ahorn is een esdoorn, een loofboomsoort die voorkomt in de gematigde streken van het noordelijk halfrond.

84. Ovenbuur – bakoven in Ruitegem.

85. Windmolen Ter Hengst met woonhuis

86. 17de eeuws lemen huisje in de Hekkebrugstraat op Edelare. Een oud boerenhuisje uit leem en stro uit de 17de eeuw waar kunstschilder De Saedeleer geruime tijd verbleef. De eigenaars, de heer Thienpont schonk het aan het Openluchtmuseum van Bokrijk: een stukje Etikhove staat er vereeuwigd. (uit Maarkedal een vierklaver door A. Van Nieuwenhuyze). Hekkenbrug ligt aan de

Ladeuzestraat (Etikhove). De woning lag op de zuidflank van een heuvelrug op een hoogte van 42 m en met een mooi zicht op de het dal van de "Markebeek".

87. Genot op den Berg Maarke-Kerkem. Het fraaie woonhuis dateert uit het begin van de 17de eeuw. Sinds 1980 is het domein prachtig gerestaureerd. Genot op den Berg langs de Bovenstraat 4 te Maarke-Kerkem. Tekening van het voormalig boerenhuis dat sinds 1995 werd gerestaureerd. Op de deurlatei van de vroegere voordeur en binnenshuis op de balk ziet men dezelfde inscriptie; Mariamonogram "AMR" en "ANNO Dit jaartal verwijst wellicht naar het bouwjaar van de woning. Op een van de versierde moerbalken staat een Christusmonogram "IHS" in cirkelmotief. Deze woning had oorspronkelijk lemen muren.

88. Huisje op de flank van de Muziekberg in Louise-Marie.

89. Huisje van Jan Hantson langs de Weitstraat 16 in Nukerke .

Woonst van de landman die werkte op boerderij in de onmiddellijke omgeving. Dit huisje maakte vroeger deel uit van een tweewoonst - een deel is afgebroken voor nieuwbouw - en was eigendom van Louis Lemarcq en Blanche. Ivo Van Maelsaeke heeft er nog in gewoond. Nadien kocht Richard Hantson en Romanie Waneyn de tweewoonst. Zo'n huisje bestond uit een woonkamer met Leuvense stoof, een buffet, tafel en enkele stoelen. Verder waren er twee slaapkamertjes en een schotelhuis. De deuren van de vertrekken kwamen uit in de woonkamer. In de balk van het afgebroken huisje stond 1760. Deze oude woning en de aanpalende woning werden begin 2022 gesloopt en vervangen door een nieuwbouw.

90. Huisje van Marie Odette op het gehucht Spichtenberg waar ze woonde vanaf haar huwelijk tot 2013 toen ze naar het rustoord in Etikhove vertrok. Marie-Odette beschrijft haar huizeke op de Spichtenberg als volgt;

“Dat was vroeger een klein hoveke met daar beneden een ovenbuur (bakoven). Marie Odette is daar op 5 april 1952 komen wonen toen haar man het erfde van zijn ouders.”

91. Windmolen 't Bordeelken

92. Taverne "In de Sterre". Begin de jaren 1900 was het zo'n beetje overal café. Kijk in ' Zeitje waren er op de drie huizen drie estaminets. Op de Pontstraat waren er twee cafés naast elkaar; "In 't Voske" en "In de Sterre" bij Marie "Schoenies". Ja want daar maakten ze schoenen. Hypoliet Van Overtveld was daar schoenlaper. Deze site staat op een oude stafkaart aangeduid als "Cabaret In de Sterre". Een "Cabaret" is volgens een oude "Petit Larousse illustré" "un lieu où l'on boit, où l'on achète des boissons spiritueuses au détail". Toen we klein waren hield Marie een kruidenierszaakje open. Het winkeltje was links van de voordeur. Rechts bij het binnen komen was er vroeger een grote gelagzaal. De huidige schuur was in oorsprong de smidse van de toenmalige bewoner, Hippoliet Van Lancker (° 1867), die hoefsmid was. De taverne én de hoefsmederij lagen langs de Capellestraat met het drukke verkeer van de vele volgeladen wagens op weg van en naar het station in Etikhove. De voerders vervoerden steenkolen, meststoffen, bouwmaterialen, suikerbieten, aardappelen, meel en graan ... Aan de andere kant van de kerkwegel stond dus de herberg "In 't Voske" bij Theofiel Holderbeek, in de volksmond "bij klôten fielle".

93. Hoevetje van Merke Verbruggen Hoevetje van Omer Verbruggen, in de volksmond "Merke". Merke en zijn vrouw Marie baatten een koeplekje uit in het "Meetjesstraatje" in Nukerke, nu Glorieuxstraat. Merke verdiende nog wat bij als schoenmaker. In zijn tuin had hij een struik calysiahout staan. Na het overlijden van Merke en zijn vrouw werd het huisje tijdelijk een jeugdheem. In de jaren 80 noemde het daar Hof ter linden. De site verdween nadien om plaats te maken voor een nieuwbouw. De twee linden werden bewaard.

94. Oude hoeven Verscheuren

Oude woning, langs de Steenweg nr 80, van de familie Verscheuren in de volksmond bij "Bietozen Dieken", de vader van Valère Verscheuren. "Bietozen Dieken" was de broer van "Bietozen clienen" die de herberg "In den beitel", aan de overkant van de straat open hield.

Laatste bewoners waren Suzanne Verscheuren gehuwd met Victor Dekeyser. Deze oude buurt was eertijds gekend voor zijn stroperij én de weddenschappen bij hanengevechten. In de 3 herbergen in de buurt, Den beitel, Het neerhof en bij Speelders (Speelderenzen zwarten) kwam de volksmens zijn geld verspelen aan weddenschappen. De woning is gedoemd om te verdwijnen bij de aanleg van een nieuwe Rijksweg. Afgebroken eind 2020.

95. In de Vinke, een vroegere taverne langs de Hollandstraat. Aan de overzijde was het café "In de trap op".

96. Oud hoevetje De Keyzer in De Donderije in Etikhove. Potloodtekening 30/40

Dit oude hoevetje stond tot de jaren 1950 langs de Donderije aan huisnummer 1 en behoorde tot de familie De Keyzer. Lange tijd werd de hoeve uitgebaat door Ivo De Keyzer en vrouw Sylvie Bourgeois. Sylvie ging jaarlijks op uitnodiging van Louiske Vander Eecken in Dhoppe kozijntjes plukken. Broer Emiel woonde toen in 't Oud Gemeentehuis op het dorp te Nukerke. Ivo werd geboren in Etikhove op 1 juni 1856 en overleed op 13 maart 1934. Nadien werd het hoevetje bewoond door Nestot De keyser en Madeleine De Zitter. Ivo was de grootvader van Lucie Verdonckt.

Het grootste deel van de gebouwen waren opgetrokken uit leem en hout. Links van de pomp stond een aanbouw in steen. De daken waren met stro bedekt. De deur (zwart) links gaf toegang tot de achterkeuken met de Leuvense stoof en een tafel met een lange zitbank tegen de muur. Een deur gaf toegang tot het schotelhuis. Langs een houten trap naar boven kwam je in de twee kleine slaapkamers onder het dak. In de aanbouw, links van de pomp, werd er gekarnd. Daar was destijds ook een kruidenierswinkeltje én staminee. De zwarte deuropening op het verdiep was de ingang van den "delten" waar het stro werd bewaard. Daarnaast was de koestal en er naast het

vertrek. De buis naar boven was de aalpompe. Die werd met de hand bediend om de aal naar 't aalstuk te pompen. Achter de volgende deur was het varkenskot met 2 of 3 varkens. Eén varken alleen in een hok "dat dijt niet" – dat dier jont zich niet. Tegen de muur hangen 2 garelen voor de koeien. Rechts er van is nog een varkenskot met er voor een uitgemetselde bak voor het varkensvoer. De grote deuropening met een tweedelige deur (met boven en onderdeel) was de schuur waar het graan met dorsvlegels werd gedorst op de harde lemen dorsvloer. Op de delten werd het stro gestapeld. Om niet in de mestplas te belanden werd een kleine houten schutting geplaatst. Rechts is het "karrekot" met daarboven een zoldertje waar de zitbank ligt. 's Zomers werd die bank naar beneden gehaald om bij mooi weer te genieten van het neerhof.

97. Lemen schuur op "Den Dries" in Nukerke

Daar op Den Dries werd in het ouderlijk huis Aloïs Willems geboren als zoon van Desiré en Melanie Verhellen. De oude woning werd in 1953 grondig gemoderniseerd toen strooidak en lemen muren verdwenen. Een houten balk, verborgen in het plafond draagt het jaartal 1668. In oorsprong behoorde dit landhuis en het koeplekje er naast toe aan de boerderij van Staf Vande Putte die een grote vierkantshoeve aan de overzijde van de Hollandstraat exploiteerde. De Vande Puttes waren toen een rijke, invloedrijke én devote familie. Zo schonk de dochter Anna Theresia Vandeputte geboren te Nukerke op 30 september 1795 aan de parochiekerk van Nukerke een heel mooi en kleurrijk glasraam, O.-L.-Vr. van Lourdes voorstellend. Dit glasraam is geplaatst in de noordenmuur van de kerk. Er werd verteld dat dochter Anna Theresia thuis op de platine (ijzeren deksel met handvat waarmee de stoofkom werd afgedekt) en op de stoofbuis sigarenpuikjes legde om alzo de woonkamer aangenaam te laten geuren.

Octaaf Verhellen, broer van Melanie was toe "carton" (van het Franse carter dat voerman betekent ?) op de boerderij van Vande Putte. In de jaren 20 bleven op de boerderij nog 2 jonkmans en één jonge dochter over. Die mensen waren zó devoot dat ze dagelijks in de kerk te Nukerke de mis bijwoonden. In het huishouden werden ze geholpen door de buurvrouw van rechtover, nl Hortanse de vrouw van Richard Vanderbeke. Als beloning voor haar hulp schonken de Vande Puttes de woning aan Hortanse. De boerderij zelf werd in 1926 gekocht door Richard Devenijns en vrouw Zulma Devos, afkomstig uit Leupegem. In de jaren 70 volgde zoon Marc zijn vader op. En de volgende 2 generaties staan reeds klaar voor de opvolging.

De hoeve staat beschreven als een "Grote en opvallende hoeve met fraaie verheven inplanting aan rechte straathoek en tussen kruispunten met Dieriksstraat en Bakkerbos. Lang boerenhuis van zeven travels en anderhalve bouwlaag met brede korfboogvormige toegangspoort

onder zadeldak bedekt met kunstleien ter vervanging van stro sinds ca. 1920. Aan de straatzijde, op de uitgewerkte booganker boven de toegangspoort, staat 1840, het jaartal toen de vorige hoeve met losse bestandmiddelen tot huidige hoeve werd verbouwd. De woning heeft een overwelfde driedelige huiskelder en naar verluidt zouden de funderingen zo maar eventjes 1,2m breed zijn. Het erf zelf met mestput is gekasseid sinds 1940. De mestput is ondertussen verplaatst naar de buitenzijde van het hof. De lemen schuur onder kunstleien schilddak aan de noordzijde is vermoedelijk uit de 18de eeuw. De achter- en zijgevels zijn bestaan uit houtbouw op bakstenen voet en deels nog de oorspronkelijke lemen vullingen.

De lemen schuur werd eind 2017 afgebroken.

De oude lindeboom die naast de kapel stond werd bij de heraanleg van de Hollandstraat geveld. Een jonge lindeboom werd nadien op de zelfde plaats aangeplant.

98. De watermeulen te Meulebroecke bij het Hof te Meulebroecke langs de Meulebeek ligt op een hoogte van 55 m. Tot in de Late Middeleeuwen lagen in onze Vlaamse Ardennen nog veel laaggelegen gebieden er zeer drassig bij. Een moerassige grond werd "broeck" genaamd, van het Germaans broka (Bruch brook). Vandaar de naam Meulebroecke, de meulen in de broecke. Moeras is ontstaan in een gebied van open water dat langzaam is dichtgegroeid. De tekening stelt de watermolen voor zoals hij er uitzag in 1974. Het molenhuis stond langs de Molenbeek en behoorde tot de aanpalende boerderij. Na de W.O.-II was deze watermolen niet meer in functie. Het gebouwtje verviel en werd weldra een ruïne. De afbraak volgde. Toch even tijd voor een beetje geschiedenis. Het Hof te Meulebroecke met de watermolen werd reeds in 1571 vermeld als molen "te Meulebroeck". Deze in oorsprong graanwatermolen is van het type bovenslagmolen omdat het aangevoerde water van boven af op de schoepen van het aandrijftrad valt. Deze vorm van energie is reeds drieduizend jaar oud.

" De weg naar de watermolen was lange tijd niet gekasseid omdat dat een private weg was. Deze watermolen is samen met de boerderij in 1858 gebouwd door Leo Devos, grootvader van Albert Antrop. In het molenhuis lagen 2 stellen molenstenen, 2 koppels dus. Eén voor het malen van tarwe en één voorbehouden voor diervoedsel. Waar men kon opteerde men voor een watermolen omdat het opzetten van een houten molen toen een fortuin kostte. In de naastliggende schuur van 12m op 24m stond de dorsmachine, een vaste en niet op wielen. Een deel van de vloer was niet verhard en diende als dorsvloer of deel waarop dus de dorsmachine stond. Die bleef er natuurlijk staan want ze werd aangedreven door lange brede riemen die op hun beurt in beweging kwamen door de drijfkracht van het waterrad in beweging gebracht door het water van de Meulebeek. Een schoft hield het water op in een grote vijver. Er was voldoende water om gedurende 2 uren op volle kracht te dorsen. Er werd afgesproken met de molenaar van 't Moleke om gelijktijdig te werken. Zo spaarden ze veel water. Aan de overkant van 't Moleke was een grote waterreserve.

Tijdens de oorlog van 14-18 kwamen landlieden soms van een uur ver naar de Meulebroecke. Te voet met een zakje graan van 25 kg op de rug, voortdurend de omgeving afspiedend om niet gepakt te worden. Het gemalen graan namen ze mee naar huis maar 'bulden' (zuiveren) moesten ze zelf doen. Weet je dat de kleine man die weinig middelen van bestaan had soms zijn graan maalde door middel van een koffiemolen! In dat molenhuis was er ook een stampkot waar lijnzaad (vlaszaad) tot olie werd gestampt door middel van een stenen klopper of stamper. Die olie was toen veel geld waard. Daarom werd ze verkocht aan handelaars die afnemers hadden in de verfindustrie. Wat bijzonder was aan die stampinstallatie is het feit dat gans dat mechanisme en gans de constructie zelfstandig stond. Dus niet bevestigd aan muren of zoldering. De reden was eenvoudig; door het gestampt en geklop zouden de muren het snel begeven hebben.

Het is jammer dat zo'n installatie is verdwenen. Het zou nu een pracht van industriële archeologie zijn. Iets over het malen zelf. Het principe was "U vraagt wij malen". Je kon op verschillende wijzen malen; rondmalen op 100, dat was voor zwijnenvoer. Er werd ook gemalen op 80 en op 60. Bijvoorbeeld roggegraan op 100 malen of rondmalen gaf bruinbrood. Graan op 80 gemalen gaf lichtbruin brood en wit brood verkreeg men door op 60 te malen. Om mooie, witte bloem te bekomen werd het graan eerst geperst tussen de stenen zodat tijdens het malen de pel geheel bleef. En sowieso werd er gemalen vanaf 100 kg graan. En raar maar waar, gedurende den oorlog vroegen velen te malen op 60.

Tijdens de oorlog van 14-18 mochten we niet dorsen tenzij onder toezicht van de Duitsers. Maar wij dorsten toch! 's Nachts ! Dan zetten de Duitsers niet uit in het pikkedonker. Overdag deden twee cavaleriesoldaten tweemaal daags een ronde van één uur. De berijders kregen zelf inspectie van hun oversten om na te gaan of de paarden wel goed werden onderhouden. Die mannen stonden immers voor alles in. Ook voor het onderhoud van hun paarden. Het gebeurde wel eens dat ze op een boerderij een zakje haver vroegen om hun paarden te voeren. Zoveel schrik zat erin dat ze zelfs vreesden voor hun job en bij het voetvolk aan het oostfront te worden gestuurd." A.A.

99. Hoeve van de familie Vandeputte langs de Hollandstraat in Nukerke.

100. Linde langs de Pontstraat

101. Linde op de Lesborre. Hierna een Artikel uit de Landschapskrant van september 2015 over solitaire bomen.
“Her en der in het landschap zie je solitaire bomen staan. Het zijn volwassen bomen die de ruimte hebben gekregen om zich te ontwikkelen. Ze staan vaak niet zonder reden op die specifieke plaats. Al vele eeuwen lang vervullen ze allerlei functies. Vaak worden ze aangeplant om de aandacht te trekken; bijvoorbeeld door hun omvang, vorm en kleur. Mooie voorbeelden hiervan kan je bewonderen in historische kasteelparken. Vrijheidsbomen, vredesbomen, herdenkingsbomen herinneren ons aan een historische gebeurtenis, terwijl gerechtsbomen en welkomstbomen ons wijzen op een bijzondere plaats. Soms kan een boom ook een historische eenheid vormen met een religieus bouwwerk. Denk maar aan de typische “kapelletjeslinde”, een vereringsboom voor een heidense vruchtbaarheidsgodin. En wist je dat bomen ook een kadastrale of administratieve grens kunnen markeren. Het zijn de zogenaamde grensbomen, hoekbomen, bakenbomen... Vaak krijgen deze bomen gaandeweg een bijkomende functie, zoals een ontmoetingsplaats, een oriëntatiepunt in het landschap. Soms zijn ze een stille getuige van een bepaalde snoeivorm die nu nog zelden wordt toegepast. Wil je weten of er bij jou in de buurt ook een bijzondere boom staat ? Surf dan naar <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/ile/boom/zoeken>”

102. Verrokenhof langs het Zeitje. De bouw zou dateren van rond de jaren 1860 nadat de vorige hoeve door brand was vernield. Na de jaren 50 was de familie Georges Verroken en zonen bekend om hun veehandel.

103. Schaliënhof in Maarke-Kerkem“Het Schaliënhof te Maarke-Kerkem, Hasselstraat 18-20 te Maarke-Kerkem, werd beschermd, overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten, stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij de decreten van 18 december 1992, 22 februari 1995, 22 december 1995, 8 december 1998, 18 mei 1999, 7 december 2001 en 21 november 2003. Het hof wordt als monument erkend wegens de artistieke en historische waarde. Over de artistieke en historische waarde van het "Schaliënhof":

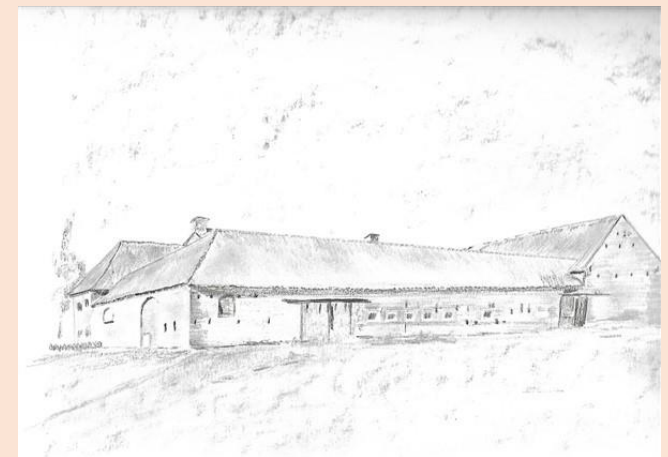
De hoeve werd gebouwd in 1840 op een site die merkelijk ouder is. Het is een representatief voorbeeld van een typisch rijke vierkanthoeve met herenhuis, bediendewoning, nutsruimten, schuur en stallingen uit het midden van de 19de eeuw. Het erf werd gekasseid. De volledige hoeve bleef bijna intact bewaard zowel naar exterieur (neoclassicistisch) als naar interieur en is daarom representatief voor de landelijke architectuur in de eerste helft van de 19de eeuw en voor het zuiden van de provincie.

Brussel 14-07-2004

Zo omschrijft "De inventaris van het cultuur bezit in België" het Schaliënhof. *Imposante voormalige herenhoeve van het gesloten type. Door haar opmerkelijk volume en geïsoleerde ligging sterk gemarkeerd in het omgevend akker- en weiland. Opgericht in 1840 door burgemeester J. Roman ter vervanging van en rondom een bestaande kleine gesloten hoeve, thans ingenomen door het merendeels gekasseide ruime rechthoekig erf, even als het achterin gelegen hooghuis in tweeën verdeeld. .. Originele harstenen deuromlijsting met pilastervormige rechtstanden op hoge neuten; wigvormige sluitsteen met opschrift: J. ROMAN/BOURGEMESTRE/ 1840.* “Het Schaliënhof te

Een "Ministerieel besluit houdende bescherming als monument, stads- of dorpsgezicht" besluit als volgt:

Artikel 1. Wordt beschermd, overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten, stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij decreten van 18 december 1992, 22 februari 1995, 8 december 1998, 18 mei 1999, 7 december 2001 en 21 november 2003: Wegens de artistieke en historische waarde: als monument "Schaliënhof" gelegen te Maarkedal (Maarke-Kerkem) Hasselstraat 18-20.

104. Gepolychromeerd 16de eeuwse houten beeld van Sint-Antonius in de Sint-Vincentiuskapel in Maarke-Kerkem. Deze kapel ligt op de Kapellenberg op een hoogte van 69,15 m.

105. Watermolen van de Paepscheure of Ramscheutemeulen. In “De molens van het arrondissement Oudenaarde” door J. Vandeputte lezen we: “De Kuitholbeek, die op de westelijke flank van de Kruissens ontspringt, krijgt verder de naam Meulebeek, vormt de grens tussen Nukerke en Zulzeke en brengt, aan

de eerste grote hoeve die ze aandoet, het grote molenrad in beweging van de molen Paepschuere (of Paepschure, Paepschuere of Raapschure). We weten dat bij telling in 1577 ook hier een watermolen was: *Hercules sz Coninck houdt in pachte van mejoncvrouwe We van Jacques van Ghersdale, eenen watermeulen voor de somme van 60P.pars.* De site werd vroeger Meuleveld genoemd.”

Deze bovenslag watermolen voor graan ligt op de Molenbeek evenals de Nedermolen in de Pladutse. De site is bij K.B. van 13/11/2003 als monument beschermd.

Op bijgaande kaartje uit 1777 zien we de twee watermolens op de Meulenbeek Deze ontspringt in het bronnengebied op de noordenflank van de Kruissens, op het grondgebied van Zulzeke, en als Kuitholbeek tot aan de Paepscheure loopt. De beek loopt verder onder de naam van Molenbeek.

106. Aan de Roden Haan Veldkapel Roden Haan aan Stampers in de Turkeyestraat.

We schrijven wel kapel want het gaat over meer dan een veldkapelletje. Dit bakstenen gebouwtje werd gebouwd in de tweede helft van de 19de eeuw op de hoek van de Wolfstraat en “Turkeyen”.

Ontstaan van de kapel.

Vermeld in het Landboek van Nukerke van 1768. Op de kaart van 1777 was het gehucht Turkeyen nog niet bewoond noch vermeld. In 1832 werd in Turkeyen een begin gemaakt met het bouwen van de stallingen van de boerderij die zal gebouwd worden voor rekening van de familie De Temmerman. Nu Turkije nr 10. Daar is de huidige eigenaar Georges De Smet geboren op 29 april 1925 (huwde met Alix Callebaut en stierf in 2015). In oorsprong een mooi bakstenen hof met strooien dak. Een wijde en hoge toegangspoort geeft toegang tot de grote binnenkoer. De bakstenen werden ter plaatse gebakken, dat zie je nog aan de uitgraving in een van de hokken. Wat niet voorzien was gebeurde op een dag; de boer

kwam te overlijden en de boerin bleef alleen achter. Om het werk te verrichten moest de hulp inroepen worden van mansvolk, zeg maar knechten. Maar de boerin moet nogal een gierige pin zijn geweest. De knechten werden niet goed behandeld, slecht gevoed en onderbetaald. Het waren sukkelaars. In de jaren achttienhonderd was het de gewoonte dat mensen hun ongenoegen bekend maakten. De ontevreden knechten klommen tijdens de vrije tijd in de bomen die ginds op de hoek stonden en begonnen te “schaminkelen”. Toen moeten daar op de hoek dus ook al bomen hebben gestaan aan een klein veldkapelletje. Zo’n actie bestond er in veel lawaai te maken met o.a. een hoorn, potten en ketels en een “klakkedjure” om de goegemeente op de hoogte te brengen van hun wantoestand. De boerin zat in de rats. Alles liep verkeerd op de binnenkoer. De paarden trokken zich los en waren moeilijk in bedwang te houden. De eigenares

zocht hulp in het veldkapelletje ginds op de hoek. Ja, toen verzette het geloof nog bergen ! Ze smeekte dagenlang Onze Lieve Heer :”Mijnheer en mijn God, wat moet ik doen om uit die ellende te geraken ? Help mij toch!”. Haar Heer en Meester antwoordde: ” Ga naar huis en geef uw werkvolk meer en beter eten!” Dat beloofde ze maar of de toestand verbeterde daar zijn we niet zo zeker van. Er hing wel nog onheil in de lucht. Op een dag stond de boerderij in licht laaie. Om die miserie nooit meer te moeten meemaken besliste de eigenares om deze kapel te bouwen. En ... zoals gebruikelijk zou een lindeboom de kapel behoeden tegen onheil. En een naam werd vlug gevonden. Blijkbaar kende men toen reeds het gezegde *“De rode haan laten kraaien of de rode haan op het dak zetten”* wat wil zeggen een huis in brand steken. Iedereen sprak voortaan van de Kapel de Roden Haan. Een 60cm groot houten gepolychromeerde madonna met kind op de arm prijkte op het altaar en houten engeltjes in sculptuur hingen aan de muur. In de jaren 70 werd de voorkant van de kapel van nieuw metselwerk voorzien. Pastoor Regibo, toen pastoor te Zulzeke, eens op bezoek in de buurt in de jaren 50 vond het een prachtig en waardevol beeld. Maar het was zodanig door houtworm aangetast dat het dringend aan restauratie toe was. Een antiquair uit Horebeke, dat moet een zekere Van Schorisse zijn geweest, kocht het toen op. Nu staat er een stenen beeld. Georges De Smet en Alix Callebaut zorgen al decennialang voor het onderhoud van de kapel. Rechtover de kapel staan twee huisjes. In een ervan, dat van op de hoek, was begin jaren 1900 bewoond door de 2 ongetrouwde zussen Van de Kerkhove, de jonge dochters Marie en Pauline. Marie werd zwanger en zette een zoon op de aarde. Die zoon is bruine pater geworden en heeft een groot deel van zijn leven in Belgisch Congo gemissionieerd. Eens op oudere kwam pater Van de Kerkhove wonen in het huisje van zijn moeder en sleet er zijn laatste dagen in gezelschap van zijn gezellin. Zus Pauline is tijdens den oorlog door haar eigen Groendaler doodgebeten. Ja, dat alles gebeurde “aan stampers”. Waar komt dat vandaan? Wel de arme stakkers hadden in de schrale negentiende eeuw geen geld om olie te kopen. Olie werd toen nog gebruikt voor de verlichting. Dus stampten die mensen het koolzaad tot olie d.m.v. een houten stamper en een stenen pot. Een karwei van lange duur.

Nog een verhaaltje. 't Gebeurde al eens dat een jonge man zijn lief ging zoeken in een gemeente in de buurt. Dat viel niet altijd in goede aarde en dat werd hem door beide kanten zelfs kwalijk genomen. De ene parochie liet verstaan dat die jonge man hun meisjes moest gerust laten en zijn eigen parochie vond dat die bewuste man in zijn omgeving moest op zoek gaan. Dus trof men maatregelen. De jonge man werd “op transveld gestoken”. “Ge werd daarvoor aangekeken.” Hij werd geplaagd en nageroepen. Men maakte hem het leven zuur. Ja, 't was een harde tijd voor onze voorouders. Ook een Nukerkse onderpastoor werd toen eens op transveld gezet. Op een keer kwam hij te voet van Ronse. Jonge gasten riepen hem na en gooiden zelfs met brokken aarde naar hem. Reden: hij had iets op zijn kerfstok wat niet betaamde voor een priester.

107. Sint-Antonius in Nukerke, potloodtekening 30/40 van Toontje, een beeldje boven het zijaltaar van de Nukerkse parochiekerk.
Antonius van Padua, Antonius-abt - Toontje voor de Nukerkenaren.

Antonius is de patroonheilige van vele beroepen zoals wevers, slaggers, suikerbakkers, mandenvlechters, begrafenisondernemers, zakkendragers, varkenshoeders. Hij is dé hulpverleners bij pest en allerlei ziekten bij de dieren.

Antonius was zo verbonden met het volk dat er zelfs weerspreuken zijn ontstaan toepasselijk op de periode rond zijn verering. Zoals
“Maakt Sint-Antonius de brug, Sint-Sebastien slaat ze stuk.” (20 januari)

“Sint-Antonius klaar en helder, vult 't vat en de kelder”

De schilderij boven het altaar stelt “De verzoeking van Antonius” voor.

Sint-Antonius abt wordt hier afgebeeld met het varkentje aan de rechervoet en attributen als de staf met belletje en de bijbel. Hij vertrappelt met de rechervoet een figuur die het kwade of de duivel voorstelt.

Iconografie

Het is een massief eikenhouten gepolychromeerd beeld. Antonius-abt wordt steeds afgebeeld als kluizenaar met de tau of kruisstaf (Antoniuskruis), met een bel, al of niet aan de staf bevestigd, met een varkentje (dit wijst op de diabolerieën waarmee de duivel Antonius lastig viel. Soms vertrappt hij de satan. Antonius houdt in de linkerhand een bijbel, soms draagt hij een rozenkrans. Andere kentekenen zijn laaiende vlammen of een fakkel, het Sint-Antoniusvuur. Afbeeldingen van Antonius vindt men op schilderijen van Van Eyck, Van der Goes ... (W.P.)

Volkskunde

De meeste parochies hebben wel een of andere patroonheilige die er vereerd en aanroepen wordt/werd. Voor de plaatselijke kerk was zo'n heiligenverering heel belangrijk; het bracht gelovige bijeen en bracht geld in het bakje.

Antonius speelt in het volkse leven een belangrijke rol, vooral bij de landelijke bevolking. Hij is dan ook de patroon van het vee, van de boeren, slaggers en borstelmakers.

Antonius werd vereerd in Nukerke maar na enig zoeken stelt men vast dat er in Vlaanderen vele parochies zijn waar hij een plaatsje kreeg. De Nukerkenaren en de gelovigen uit de omgeving vereerden Toontje veeleer als beschermer tegen veeziekten en als hulp bij verloren voorwerpen (o.a. een verloren gelopen dier...).

Antonius heeft ook een begrip in de volksweerkunde. Zijn feestdag 17 januari valt in putje winter, een periode van ijs en dooi. Ook enkele volksspreuken verwijzen naar Antonius. We leerden van onze ouders dat “met Toontje het 's avonds tot vijfenhalf klaar is.” Dat gaf de mensen moed. Het verlangen naar de lente was groot.

Noveen

Deze begon op de feestdag. De zondag daaropvolgend was feest in de parochiekerk met o.a. een plechtige hoogmis en rondgang rond de kerk. Andere materiële elementen die in de Nukerkse kerk wijst op de Sint-Antoniusverering zijn de vijf ingelijste en door glas beschermdde

gepolychromeerde bas-reliëfs én het boogvormig bas-reliëf boven de toegangsdeur van de hoofdingang. Tijdens de jaarlijkse ruitersommegang werd de relikwie van Sint-Antonius meegedragen en werd ook het bedevaartvlagje (vaantje) bovengehaald.

Wie was die Antonius?

Hij zou geboren zijn in Kome, in Midden Egypte in 251 of 252 en overleed in de Egyptische woestijn in 356 op een leeftijd van zegge en schijve 104 jaar. Tijdens zijn kluizenaarsleven was hij gekend als Antonius de Kluizenaar of Antonius de Grote. Op 21 jarige leeftijd trok hij zich terug in de woestijn. Volgens de legende voerde hij voortdurend een zware strijd tegen demonen. Heel wat leerlingen volgden hem. Hij stichtte geen gemeenschap maar toch bleef hij kluizenaar tot aan zijn dood. (W.P.)

(zie ook inventaris onroerend erfgoed.be)

Een anekdote

Tegen de buitenkerkmuur zijn verschillende staties ter ere van St-Antonius (met het varken) aangebracht.

Rond het feest van de H. Antonius abt op 17 januari heeft er sinds jaren een noveen plaats in deze kerk. Dan werd de kerk versierd met de bloemen die madame Blommaert schonk. Toen, in de jaren vijftig, kwam er nog veel volk af om Toontje om zijn gunsten te smeken. Was je iets verloren? Wend je dan tot Toontje. Veel kans dat je het terug vond! Gedurende die dagen van de noveen hield ik een standje open achteraan in de kerk. Ik verkocht er kaarsen en medaillons. De gelovigen konden bij mij missen bestellen en betalen en ik mocht hen zegenen met de relikwie van de H. Antonius. Ik moest natuurlijk een zegening uitspreken maar aangezien ik nooit Latijn heb geleerd ging dat wat moeilijk. De zegende priester brabbelden destijds ook een onverstaanbare Latijnse tekst. Dus, deed ook ik alzo. Tot op zekere dag een oud vrouwtje me vroeg:” Maar wat zeegde gij ôtijd ?” Ik antwoordde:” Niet vies van zijn, ’t is afgekuist...!” Maar dat zei ik zo snel dat niemand het verstond en... ’t leek van ver op kerklatin. Dat vrouwtje hé, dat heb ik nooit meer weer gezien. ’t Kan ook zijn dat ze het jaar nadien was overleden of ...

Eertijds waren de zijmuren achteraan in de kerk beschilderd met Nukerkse taferelen. Spijtig werden die ten tijde van pastoor Naessens overschilderd. Voortaan prijkt daar een modernere tekening. Al of niet mooi?

P.D.

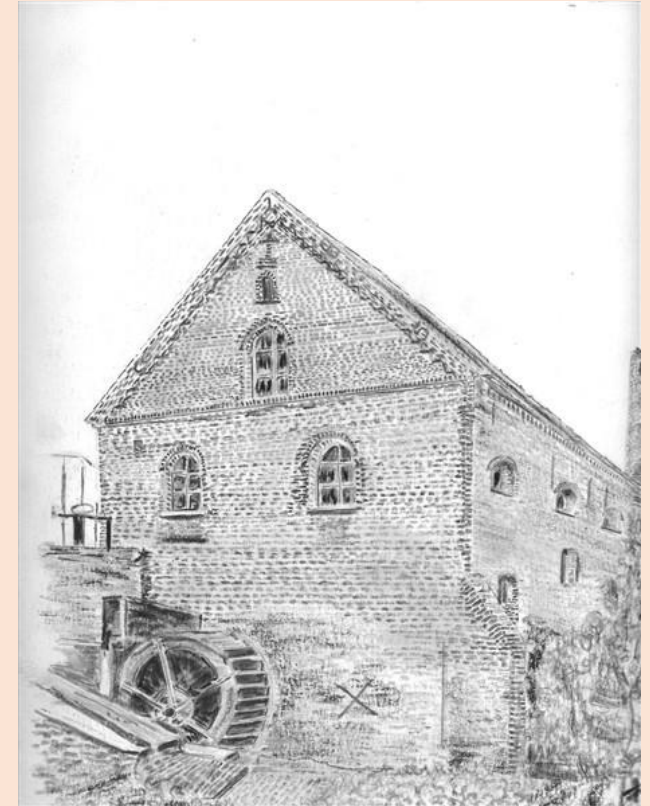
Processie

Tweemaal per jaar ging er een processie uit nl. op Sacramentsdag en op O.L.V.-Hemelvaart. Op Sacramentsdag ging de grote processie uit. Vanaf de kerk ging het naar het wezenhuis, en hospice, waar de oudjes buiten zaten. Verder ging we de Boelaerdstraat op tot bij Gentil; aan de hoek van de Pontstraat. In de kapel daar werd voor het eerst halt gehouden. Dan ging het richting Den Appel. Onderweg was er nog een halte aan de kapel op de hoek van de Holandstraat.. Vanaf daar ging de lange sliert de Steenweg naar beneden naar de kerk toe. Op O.L.V.-

Hemelvaart ging de kleine processie uit. Toen ging het richting Geitenhoek waar een altaar werd opgezet om het H. Sacrament op te stellen. Vandaar ging het via de Steenweg terug naar de kerk. Ter gelegenheid van de processie werden de woningen versierd met bloemen en een vlag. Soms werd er een tafeltje neergezet en op een sneeuw wit kleedje stond een beeld. Het was ten tijde van pastoor Tirez dat er discussie was. De processie was reeds enkele keren uitgesteld wegens het slechte weer. De pastoor kwam met een oplossing voor de dag; regen of niet de processie gaat uit. En wat gebeurde er? De lange stoet werd uitgeregend en de gelovigen werden gezegend met een stevige plensbui. Iedereen liep naar huis maar niet de dragers van het beeld van St-Anthonius. Die lieten zich verleiden en schuilden met onze patroon en al in een café. Na enkele natjes werd het buiten droog en konden de dragers onze patroonheilige veilig thuisbrengen. Men had z'n lesje geleerd en er kwam een nieuwe afspraak; als op de dag van de processie de klokken drie keer luiden dan gaat de processie uit. Indien 1 klok luidt dan niet.

Er was een vaste volgorde voor de deelnemers. Voorop stapte de champetter, dan de misdienaars met kaarsen en kruis, de vlagdragers met de vlag van De Boerinnenbond, de BJB, de Scouts, de Chiro, 15 weeskinderen met elk een klein vlagje (de 15 vlagjes symboliseerden de 15 mysteries van de rozenkrans), de dragers met de beelden, de fanfare van Nukerke, de koster en het zangkoor, de bloemenmeisjes die weelderig kleurrijke kroonblaadjes en papiersnippers rondstrooiden, de pastoor met het Sacrament onder het baldakijn met een zestal lantaarndragers erom heen en tenslotte de gelovigen.

De drie dagen vóór O.-L.-H.-Hemelvaart worden kruisdagen genoemd. Drie dagen vóór de hoogdag maakten de pastoor met relikwie, de misdienaars met het kruisbeeld en vele boeren en boerinnen maar ook kinderen en andere gelovigen een rondgang door de velden om de gunst af te smeken voor een goede oogst van de vruchten der aarde. Gedurende de hele weg werd de litanie van alle heiligen gezongen."Sancte Antoni... ora pro nobis..." P.D.

108. Nedermolen in de Pladutse. De Nedermolen langs de beek de Beiaard in Zulzeke in de Pladutsestraat.

Deze olie- en korenwatermolen, reeds in 1574 vermeld, maakt deel uit van een landbouwsite bestaande uit een grote vierkanthoeve, de bovenslagmolen en het bijhorend bedrijfsgebouw. Einde 19de eeuw werd de wateraandrijving vervangen door een stoommachine (zie de hoge schouw). Halfweg de 20ste eeuw werd de molen buiten gebruik gesteld. Het grote molenrad van 3,20 m kon gelijktijdig 3 molensteenkoppels aandrijven.

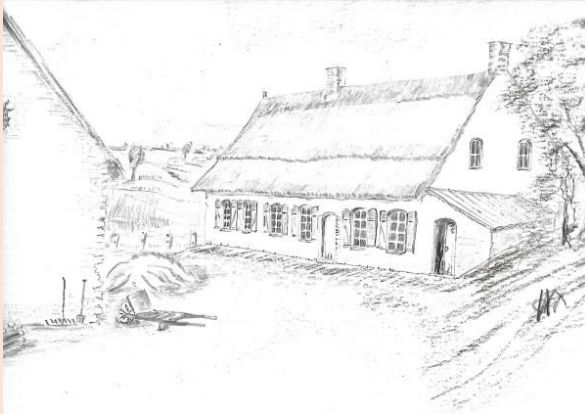
Deze site is reeds generaties eigendom van de familie Vanderdonckt. De laatste landbouwactiviteiten werden er verricht door Charles Vanderdonckt en kinderen. In het zulzeekse was dat " 't hof van koerô verdonk". De landbouwer werd oud en een opvolger ontbrak. Zodoende werden alle activiteiten gestopt. De molen kwam langzaam in verval maar werd gelukkig vanaf 2005 gerestaureerd. Ondertussen is de molen sinds 2003 een beschermd monument en de ganse site is beschermd dorpszicht. De grote vierkanthoeve bestaat uit hele grote schuren want naast het werk op het veld dreven de laatste generaties handel. In goede tijden werd tarwe en vlas opgekocht. Zwaar geladen wagens reden door de hoge poortopeningen en de lading werd getast in de grote, hoge schuren. Doorverkopen deed men als de verkoopprijs winstgevend was. Ook ten tijde van Charles was het er een bedrijvigheid van belang. Knechten en meiden verrichtten er het vele werk. Vele vrouwen en mannen verdienden er "de kost" en hun brood.

109. Oude hoeve in Louise-Marie Deze kleine langgevelhoeve stond tot de jaren 50 op de hoek van de Ommegangstraat en de Rubberigtsbank , toen nog aan de ingang van het Nukerks bos. Rechts van de woning lag de dreef naar het bos. Men kan zich levendig voostellen dat zo'n oud hoevetje als dit, met lemen muren en strodak én mogelijks nog met lemen vloer, onze vierkanthoeven vooraf gingen. Immers het merendeel van de huidige vierkantshoeven zijn het resultaat van een verbouwingen en uitbreiding van een vorige kleine hoeve. In sommige zijgevels merkt men nog de sporen van de uitbreiding.

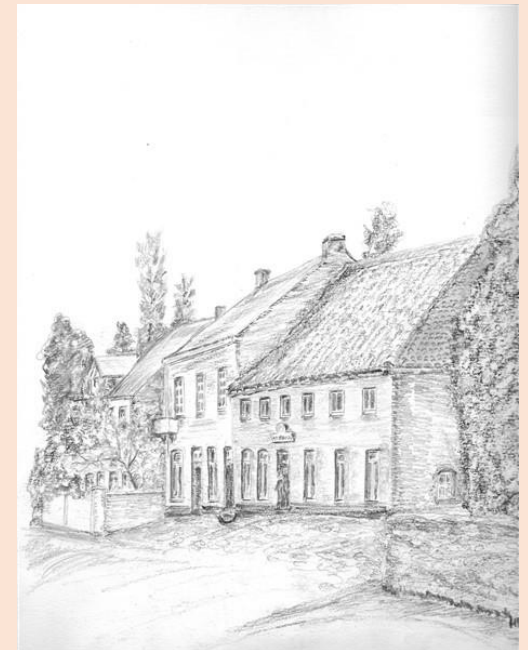

110. Routehuisje in Etikhove

111. Cabernol in Nukerke . Tekening 20/30 van het oude hoevetje langs het Caberhnol. Tot in de jaren 70 bewoond door de familie Reynaert Gustaaf en zijn vrouw Maria De Grootte. Na 2010 ingericht als vakantiewoning Bellovisto.

112. A la Concorde in Louise-Marie. De taverne " A la Concorde" bij Jan Decubber, in de volksmond "bij Tiesten Jan", langs de Louise-Mariestraat (dorp) in Louise-Marie, begin 1900. Nu zou het daar "In de Eendracht" heten.

113.

Ladeuze watermolen met tiendenschuur

114. Oud boerenhuisje uit leem en stro uit de 17de eeuw waar kunstschilder De Saedeleer geruime tijd verbleef. De eigenaars, de h; Thienpont schonk het aan het Openluchtmuseum van Bokrijk: een stukje Etikhove staat er vereeuwigd. (uit Maarkedal een vierklaver door A. Van Nieuwenhuyze)

115. De oude kapel van Kerselare. Deze kapel brandde volledig uit op 21 februari 1961. De nieuwe, moderne kapel uit beton bekoorde weinig bedevaarders.

Hierna een verslag uit 1870.

“We hebben de volgende briefwisseling ontvangen uit Nukerke”

“ Wij ook, Parochianen van Nukerke, wij hebben van Onzen algemeenen Vader den Paus in deze droeve tijdsomstandigheden, onze liefde en genegenheid willen betoonen. Ter gelegenheid van de Gedurige Aanbidding, had onze Eerwaarde Heer Pastoor goedgevonden een driedaagsch gebed te doen met zijne parochianen voor de verlossing van onzen H. Vader. Twee- tot driemaal daags zijn de sermoenen en gebeden bijgewoond met de grootsten iever, niettegenstaande de groote uitgestrektheid van de parochie en de wegen, die met deze dagen allerslechtst waren: meer dan 1300 menschen zijn tot de H. Sacramenten genaderd. Maar om eene zoo treffende plechtigheid waardig te sluiten, hebben wij, Maandag laatst eene bedevaart gedaan tot O.L.V.

van Kerselare. Slechts daags te voren aangekondigd, werd de bedevaart gedaan door een zeer groot getal van menschen, groot en klein, arm en rijk, iedereen die kon, nam er deel aan, men rekent dat er wel duizend tot twaalfhonderd parochianen den stoet uitmaakten, niettegenstaande het boos en onstuiming weder. Om 7 ure 's morgens van de uiterste palen van de parochie in de kerk vergaderd, zijn wij vertrokken onder het geleide van onze geestelijkheid: het kruisbeeld werd gedragen aan het hoofd van de Processie, de mannen gingen gescheiden van de vrouwen, de kinderen van de groote menschen. Onder den weg wierden er Psalmen, lofzangen en litanieën gezongen door een dertigtal jongelingen van onze bloeiende Zondagschool, die meer dan 300 leerlingen telt, alsook de door de dochters van de Congregatie. Al de andere menschen lazen zonder ophouden den Rozenkrans. Alzoo na twee uren gaans tot Kerselare aangekomen, was de kapel nauwelijks groot genoeg, om al de bedevaarders van Nukerke te bevatten. Om 9 ure werd eene plechtige Mis gezongen ter eer van O.L. Vrouw door onzen Heer pastoor, dien eerbiedwaardigen grijsaard, die zijnen iever in zijn heilige bediening van over 50 jaren hier in 't midden van ons heeft uitgeoefend en die niettegenstaande zijn hooge jaren zich zoo gelukkig achtte in 't midden van zoo groot

een getal zijner welbeminde schapen daar in het heiligdom van Kerselare het Misoffer nog te kunnen opdragen. Eene korte maar aandoenlijke en welgepaste aanspraak werd gedaan na het Evangelie, waarna de Mis voltrokken werd; na een half uur rustens en verfrissing zijn wij allen op dezelfde wijs, met dezelfde orde van Kerselare, teruggekeerd gelijk wij er naartoe gegaan waren.

Het was 1 ure namiddag als wij in de kerk van Nukerke terug kwamen. Een woord dankzegging wierd dan in naam van M. den Pastoor aan al de bedevaarders nog toegestuurd, die vol van eene hemelsche blijdschap, God lovende en dankende over hetgeen zij gehoord, gezien en gedaan hadden, naar hunne huizen zijn terug gekeerd.

Wat is het geloof toch nog levendig onder onze katholieke Vlamingen! Het is onmisbaar dat de zaak Onzen Heiligen Vader den Paus, voor dewelke er zoo veel gebeden, geleden en gestreden wordt, in 't kort eene goed oplossing zal hebben!" De pastoor waarvan sprake is C.D. Vander Haeghen, geboren in Sulsike Vertrek je vanaf de heuvelrug in Louise-Marie noordwaarts dan kom je na een lange afdaling in het dorp van Etikhove. Daar begin je de heel steile klim van de Ladeuze. Maar je kan eveneens de kasseistenen van de Eikenberg uittesten. Eens boven op de uitloper van onze getuigenheuvel, op een hoogte van 85m, wacht je een prachtig uitzicht op de heuvels. Eertijds, tot 1961 prijkte hier de kapel van O.L.V. van Kerselare in Edelare, een dorpje heel bekend door deze kapel en de bedevaarten er naar toe. Niet te vergeten, de fameuze "lekkies". De geschiedenis van de kapel vangt aan in 1452 toen de zus van de overleden pastoor Van Brackele een O.L.V.-beeldje plaatste in een oude kerselaar bovenop de Edelareberg, een bebost en onveilig oord. Hoeveel kinderen, ook nog van onze generatie, hebben met veel schrik in het hart, maar vol bewondering, die grote, verschrikkelijke krokodil in de gaten gehouden hoog boven de hoofden van de brave biddende lieden. Je wist toen nog niet met zekerheid of dat groene monster echt was of nep. En toen, op dinsdag 21 februari 1961 had dé grote ramp plaats. Rond 17u45 merkten voorbijgangers rook uit het dak opstijgen... De grote krokodil die er iets meer dan 100 jaar boven de hoofden hing verdween in het vuur. Van de kapel bleef niets meer overeind. Voor veel meer details zie de brochures "De geschiedenis van O.L.V. van Kerselare."

Mensen met veel tijd maken hier prachtige wandelingen met rondom rond een mooi uitzicht op het golvende landschap van de Vlaamse Ardennen van de Vlaamse Ardennen. 1795

Naar Kerselare.

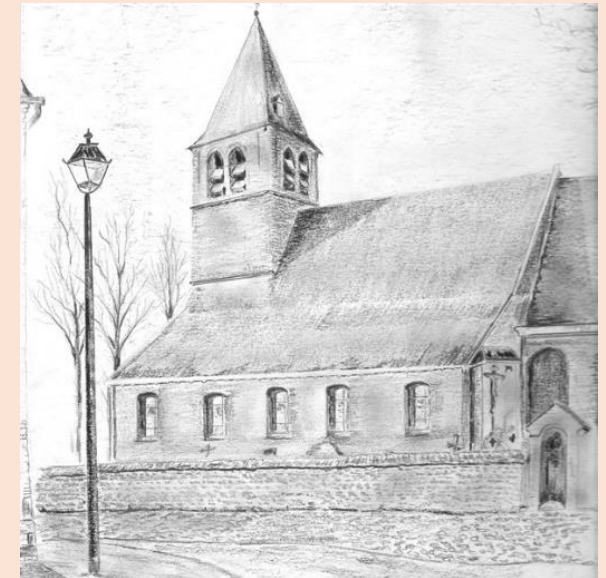
Vertrek je vanaf de heuvelrug in Louise-Marie noordwaarts dan kom je na een lange afdaling in het dorp van Etikhove. Daar begin je de heel steile klim van de Ladeuze. Maar je kan eveneens de kasseistenen van de Eikenberg uittesten. Eens boven op de uitloper van onze getuigenheuvel, op een hoogte van 85m, wacht je een prachtig uitzicht op de heuvels. Eertijds, tot 1961 prijkte hier de kapel van O.L.V. van Kerselare in Edelare, een dorpje heel bekend door deze kapel en de bedevaarten er naar toe. Niet te vergeten, de fameuze "lekkies". De geschiedenis van de kapel vangt aan in 1452 toen de zus van de overleden pastoor Van Brackele een O.L.V.-beeldje plaatste in een oude kerselaar bovenop de Edelareberg, een bebost en onveilig oord. Hoeveel kinderen, ook nog van onze generatie, hebben met veel schrik in het hart, maar vol bewondering, die grote, verschrikkelijke krokodil in de gaten gehouden hoog boven de hoofden van de brave

biddende lieden. Je wist toen nog niet met zekerheid of dat groene monster echt was of nep. En toen, op dinsdag 21 februari 1961 had dé grote ramp plaats. Rond 17u45 merkten voorbijgangers rook uit het dak opstijgen...De grote krokodil die er iets meer dan 100 jaar boven de hoofden hing verdween in het vuur. Van de kapel bleef niets meer overeind. Voor veel meer details zie de brochures “De geschiedenis van O.L.V. van Kerselare.”

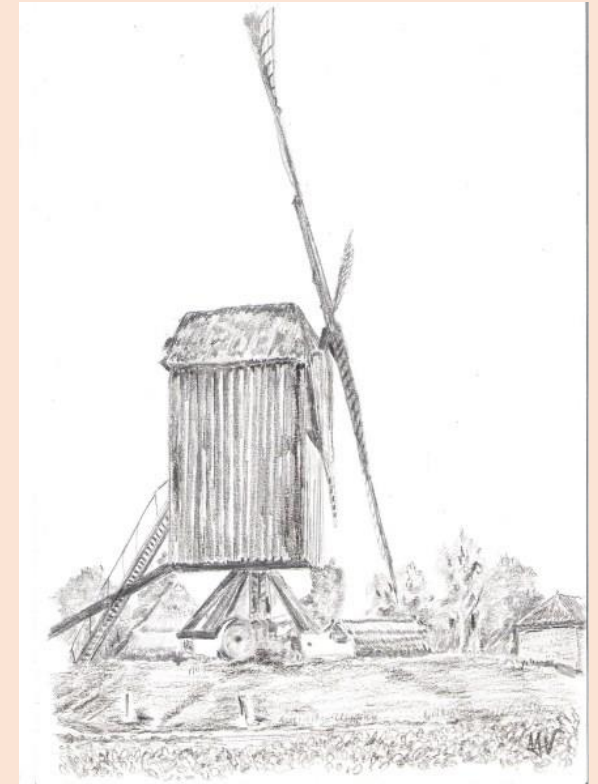
Mensen met veel tijd maken hier prachtige wandelingen met rondom rond een mooi uitzicht op het golvende landschap. Zie ook “Kronijken van Oudenaarde. D.R. en V.D.B.

116. Kerkje van Zulzeke . Zulzeke is een kleine deelgemeente van Kluisbergen met een oppervlakte van 562 ha en 627 inwoners in '70. De landelijke dorpsplaats bezit een gezellige taverne “In ‘t oud gemeentehuis” sinds 1841. Het is de laatste van de vier herbergen die er waren tot de jaren 80. Verder is de mooie St-Janskerk een bezoekje waard. Het is een driebeukige hallenkerk met oude vierkante westentoren met harstenen onderbouw. Het voorkomen van de kerk is 18de eeuws maar er zijn talrijke oude sporen. De kerk, het omringend kerkhof en de kerkhofmuur zijn beschermd als monument en als landschap (K.B. van 29 oktober 1975). De binnendecoratie is 17de en 18de eeuws met toch nog een zuideraltaar in de renaissance stijl (ca 1600). Het hoofdaltaar is 18de eeuws. Boven het altaar prijkt het schilderij “Jezus verschijnt aan Maria-Magdalena”. (Vlaamse school, einde 17de eeuw).De pastorie, aan de noordzijde van de kerk, is in 2007 verkocht aan een particulier.

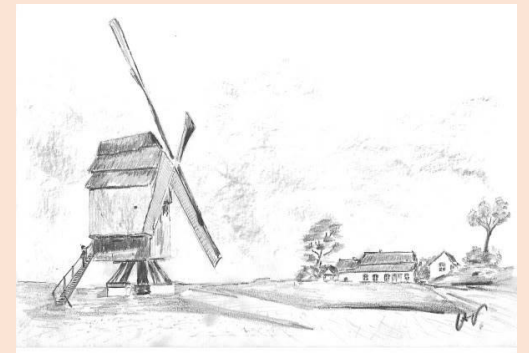
De inwoners van Zulzeke en Nukerke leefden vroeger nauw verbonden met elkaar. Men zocht er al eens haar/zijn partner en beide gemeenschappen namen deel aan elkaars feesten. Zo was de jaarlijkse geitenkeuring hier in Zulzeke een echte volkstoeloop. En met “Sint-Jan in ‘t water “ was het kermis “te plas” (want er was veel kans dat het regende die dag). Veel inwoners van Zulzeke sloten aan bij het verenigingsleven van Nukerke. We denken hier aan BGG, het Werk van den akker, het Davidsfonds. Niet te verwonderen dat bij de fusie van de gemeenten in 1976 men plannen had om het deel van Nukerke ten westen van de Rijksweg bij Kluisbergen aan te sluiten.

117. Oude Bossenaeremolen met molenaarswoning

118. Houten windmolen Ter Gheynst in volle glorie. Naar een oude foto genomen door de “kinders Moreels”. In de achtergrond de hoeve van de familie Devos. In de volksmond noemde de molen “vôzen meulen en vôzen hoof”.

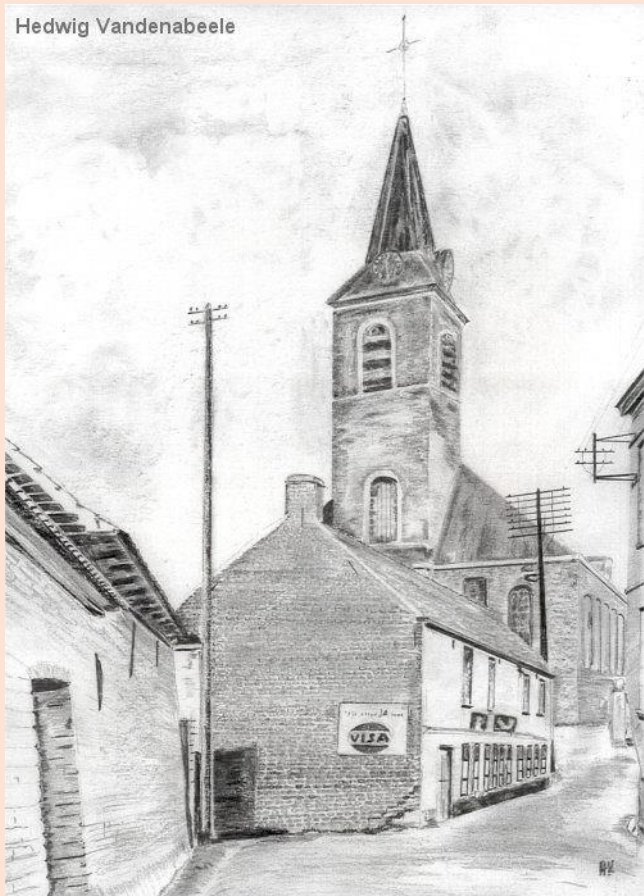
119. Woning op de flank van de Muziekberg in Louis-Marie

120. Veldkapel langs de Mere

Hedwig Vandenabeele

121. Vroeger dorpszicht van Nukerke (40/50) Zicht op de oude dorpskom van Nukerke, gezien vanuit de vroegere Boelaardstraat. Met zicht op de kerk Onze-Lieve-Vrouw Tenhemelopneming. Dit dorpszicht is sinds de eindjaren 70 onherroepelijk verdwenen. Links zie je nog de herberg "In 't oud gemeentehuis" met bijhorend kruidenierswinkeltje, waar we, in onze jeugdjaren, nadat we twee trapjes afdaalden voor 5 fr een pakje Belga kon kopen. Deze herberg was tot de afbraak eigendom van de familie Ryckbosch. Rechts bevond zich de woning "Blommaert". In deze woning werd in de jaren 70, en dit tot aan de fusie van de 4 gemeenten op 1 januari 1977, de gemeentelijke diensten ondergebracht.

122. Maison de commune de Nukerke

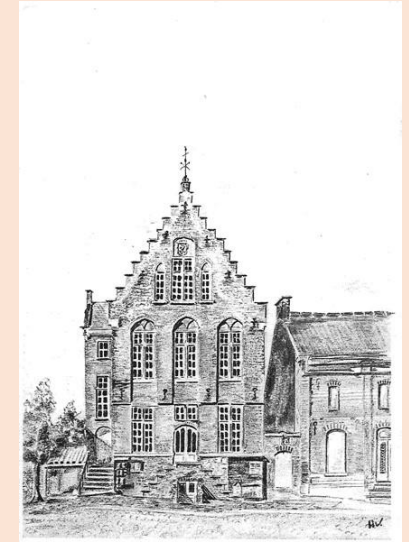
123. Dorpsplein van Mater (Oudenaarde)

De parochiekerk, de St-Martinuskerk uit 1780, is een driebeukige classicistisch gebouw waarvan de toren zou geïnspireerd zijn op die van de vroegere abdijkerk van Ename. De oudste schilderij dateert van 1666 en stelt "De liefdadigheid van Sint-Martinus" voor. Het werk is van een zekere

Simon de Pape. Twee kerkmeestersbanken dateren van 1620. En dan is er nog het beeld dat Sint-Amelberga voorstelt. De legenden rond deze heilige zijn nauw verbonden met deze parochie. De meest gekende is de legende van de nog bestaande Amelbergabronnen. Jaarlijks hebben de Amelbergafeesten plaats met de gekende folkloristische stoet.

124. Gemeentehuis in Sint-Maria Horebeke

125. Schooris in de jaren 1900 met rechts de woning van Omer Wattez. In het centrum prijkt de parochiekerk Sint-Petrus

126. .De site rond de Sibbemolen

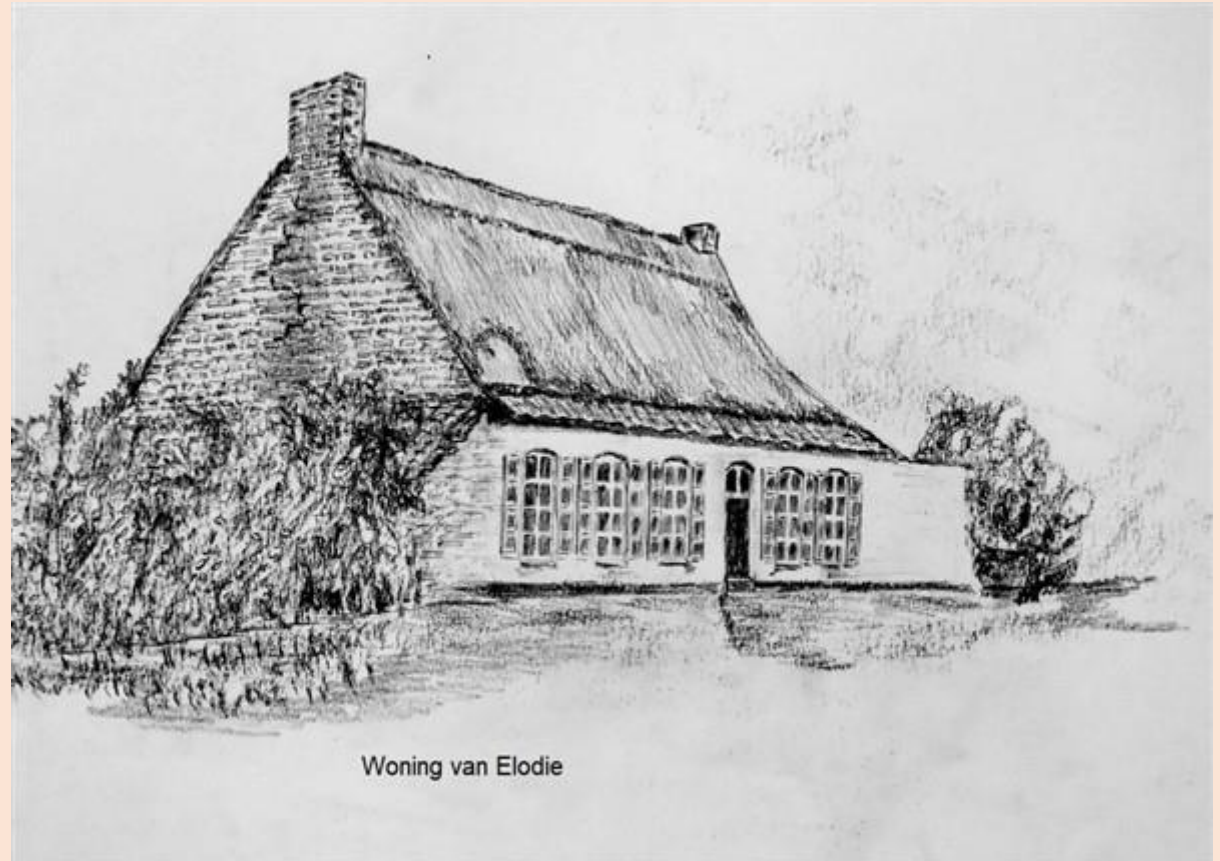
Potloodtekening van de houten “Snibbemolen” te Nukerke, gelegen op een hoogte van 122 m op het gehucht “Mont de la Cruche” later genaamd “ Terkrussen”. Omer Wattez vermeldt deze molen in zijn werk “De Vlaamsche Ardennen” voor het eerst gepubliceerd in 1913, maar op een kaart van 1862 staat hij vermeld als ’t Snibbe molen. Op een kaart uit 1777 staat de staakmolen vermeld als “Snebbenmolen”. De houten windmolen, in de verte, op de hoek van de Staatsbaan (nu Rijksweg) en de Molenstraat (nu Zeelstraat), is afgewaaid rond 1940 op het ogenblik dat de molenaar pas de molen had verlaten. Op een cartografisch kaart uit 1934 staat deze molen nog vermeld als “’t snibbemolen”. Van waar die naam? Deze staakmolen stond op een hoge terp in een omgeving vrij van bomen en gebouwen. Slechts “Het molenhuis”, lange tijd estaminet, stond – en staat nog – op de hoek van de Molenstraat en de Staatsbaan. Terug naar het woord “snibbe” dat betekent vinnig, kwaadaardig, bits.... De wieken draaiden dus snibberig, de molen gaf de indruk soms kwade streken te hebben toen de wieken op volle kracht draaiden. Het molenaarshuis (nu huisnummer 195) stond nog aan de overzijde van de Rijksweg (gesloopt in februari 2013). De laatste twee molenaars waren Theofiel Bostijn die opgevolgd werd door zijn zoon Julien. Zijn dochter, Simone, woont nu bij haar dochter, Marie-Paule Deschamps in Ronse. In hoofdzaak werd hier notenolie geproduceerd. Nadat de molen onbruikbaar was werd het vele hout tijdens de oorlogsjaren links en rechts als brandhout aan de man gebracht. Richard De Bisschop heeft jarenlang samen met zijn vrouw, Irma Decuyper, de herberg “In ‘t molenhuis” open gehouden. De woning met bijgebouwen staat op de hoek van de huidige Rijksweg en Zeelstraat. De handboogschutters van de Nukerkse schuttersmaatschappij schoten er naar de liggende wip. De staande wip stond op de terp waarop vroeger de molen stond. In de jaren tachtig verhuisde de staande wip naar het sportterrein langs de Kortekeer. Tot in de jaren 50 waren de vier

stenen voeten, op de terp, de enige getuigenissen van de molen. Ook in die periode werd de terp afgegraven om er zavel te ontginnen maar na enkele jaren werd de zavelput gedempt met allerlei afval. Op het voorplan ziet u dus de “Snibbemolen” in volle glorie, rechts de estamiet “Het molenhuis” en links de molenaarswoning aan de overkant van de straat. Daarachter steekt een deel van de kap en een wiek uit van de stenen molen “Ten Kruissens”. Zie verder bij molen “Ten Kruissens”. Alleen al in Nukerke stonden 4 windmolens wat een bewijs is van de toenmalige rijkdom van de streek.

127. Woning van Elodie De Clippel. (Nukerke 4 juli 1892)

Deze woning stond tot 1982 langs de Steenweg met huisnummer 56 en werd bewoond door Elodie tot aan haar overlijden. Wegens het heraanleggen van de N60 verdween de woning. Een klein portaal gaf toegang tot een grote voorkamer. Links was er een dubbele deur die toegang gaf tot een grote kamer met een brede schoorsteen boven de hoge schouw van de openhaard. Vandaar de grote kaaf op de zijgevel. Rechts van het portaal kwam men langs de deur in een grote kamer. De woning werd al eens gebruikt als tweewoonst. Dat er geen comfort was hoeft niet gezegd. Elodie kon er leven van een paar schapen op een boomgaard en een lapje grond aan de zuidkant van de woning waarop ze haar voorraad aan groenten opdeed. De woning met stenen en lemen muren was de laatste woning in Nukerke met een strooien dak.

128. Eligius met aambeeld.

129. Zag ons eerste kerkje er zo uit?

Hier volgt een tekst overgenomen uit "Geschiedenis van Vlaanderen".
"De kerkgebouwen hebben zich langzamerhand ontwikkeld in onze gewesten; uit de ruwe houten gebouwen, soms met stukwerk van leem tusschen de houten kader opgetrokken, niet zelden op plaatsen, vroeger aan den heidenschen godsdienst toegewijd, zien wij op het einde der XI de eeuw op het platteland eenvoudige kerken oprijzen, rechthoekige gebouwen vlak afgedekt, eenbeukig, die later zijbeuken zullen krijgen; het koor is rechthoekig gesloten, later halfrondbogen; heel

dikwijls verrijst het gebouwtje op een heuvel of op het einde van een wordend dorpje, het kerkeneinde. Nog siert geen toren het geheel; althans geen toren aan het westelijke deel van de kerk: wellicht rees een houten klokkenstoel voor het gebouw. De voor-Romaansche periode - die we dus plaatsen voor de XI de eeuw - heeft aan onze gewesten vrij weinig overgelaten, waarop thans kan worden gesteund: meestal hoeven we ons te richten naar tekeningen uit vroeger eeuwen of uit povere resten die archeologisch onderzoek ons naliet.”

Zo werd ook bij ons gedurende de volgende eeuwen ijzersteen gebruikt bij de bouw van o.a. kerken.

130. Sint-Eligius in Maarke-Kerkem.

De beeltenis toont een houten sculptuur van Eligius op de kuip van de preekstoel in de Sint-Eligiuskerk, nu Marca, in Maarke-Kerkem. De barokke preekstoel draagt de datum van 1687. Sint-Eligius is immers de patroonheilige van de ondertussen ontwijde kerk. Eligius van Noyon werd geboren in 588 in Chaptelat (de streek van Limoges). Zijn feestdag valt op 1 december. Meestal wordt Eligius of Eloi afgebeeld met kelk, hamer, aambeeld, tang .... Hij kon dus beschermheilige zijn van verscheidene beroepen. Zelf zou hij edelsmid en muntmeester zijn geweest aan het hof van de Frankische koning. Hij werd nadien bisschop van Noyon en Doornik.

131. De haagwinde is een vaste plant in onze streken. De witte bloem wordt ook "onze-lieve-vrouwe- glazeke" genoemd omdat het de vorm heeft van een glaasje.

Haagwinde is tevens de naam van het "Woon- en zorgcentrum" in Maarke-Kerkem.

De tekening werd gemaakt t.g.v. een tentoonstelling in Maarke-Kerkem.

132. Muurkapelletje langs de Ommegangstraat in Nukerke.
Muurkapelletje in de hoeve Ommegangstraat nr. 68. (vroeger nr. 20)
De oorspronkelijke muurkapel is tijdens de renovatie van de hoeve in 2020 bewaard gebleven. De hoeve, gelegen op de hoek de Ommegangstraat en Tenabeele in Nukerke, was tot de jaren 1960 bewoond door het gezin met 9 kinderen van Florent Goeminne. Naast het runnen van zijn landbouwbedrijf had hij tevens een melkronde in de stad Ronse waar hij met paard en kar rondtrok om melk, boter en aardappelen aan de man te brengen. Eens op rust woonde hij aan de overzijde van de straat waar hij een woning liet bouwen. De familie Leopold Van Crombrugge-Vermeir nam de boerderij over en bewoonde die uit tot de jaren 2000.

133. Hoevetje van Emiel De Bisschop langs de Mellinkstraat

Emiel de Bisschop, broer van Theophiel, trouwde in 1900 met Chlotilde De Temmerman (23 jaar). In dit hoevetje kregen ze 5 kinderen waarvan er 4 (3 dochters en 1 zoon) in leven bleven. Emiel deed een grote melkronde. Hij haalde met een wagen getrokken door 2 paarden de melk op bij de boeren. Hij was dus veel onder de baan en dat gaf aanleiding tot stamineebezoeken o.a. in de Donderij. Wegens het grote vertier kwam het gezin in geldnood. Tot Emiel naar Richard Vandeputte stapte met de vraag of hij zijn hoevetje wou kopen. Wat ook is gebeurd. Emiel is op 52 jarige leeftijd aan een maagbloeding gestorven. Chlotilde was toen een weduwe van 46 jaar. Als men haar vroeg of ze zou hertrouwen zei ze : "ik heb genoeg gehad in mijn leven en al ware hij van goud, ik moet er genen meer hebben!"

Emiel kreeg het in de kerk eens aan de stok met pastoor Dutordoir toen deze vanop de kansel Emiel vermaande omdat hij zo weinig in de kerk was te zien en zeker nu dat zijn zoon Richard zijn communie zou doen. Emiel stond recht draaide zijn kerkstoel om en plofte hem met veel lawaai neer. Hij verliet dan maar de kerk...

De familie De Bisschop bezat een kleine steenbakkerij aan de noordkant van de Mellinkstraat. Leontine vertelde dat daar nog 3 steenputten moeten zijn. Bij het einde van W.O. I is er op de weide achter de woning veel Duits oorlogsmateriaal achtergebleven, vooral karren en wagens.

134. **Woonkamer van André Hubeau** bij zijn geliefde buiskachel en met zijn dagelijkse La Libre Belgique op de schoot. André is de zoon van Philippe (°Nukerke 22/4/1868) en van Celeste Marist (°Elzele 4/2/1877). André werd in deze ouderlijke, statige hoefwoning geboren op de eerste lentedag van het jaar 1910. Praktisch zijn hele leven bracht hij hier door met uitzondering van zijn laatste levensjaren toen hij in de Samaritaan in Nukerke verbleef. Hij stierf in Ronse op 19 februari 1995. Vele jaren

leefden de ongehuwde André samen met zijn ongehuwde zus Marie. Onder de lange stoofbuis was er heel soms nog plaats voor jonge kuikens of al eens, waarom niet, een verstoten biggetje. In de tijd van zijn burgemeesterschap werden op de lange eiken tafel vele malen officiële documenten ondertekend. De officiële sessie werd soms afgesloten met een druppeltje en/of een sigaartje bij een gezellig praatje. Marie keek steeds oogluikend toe....

De mooie muurbetegeling met witte faience vertonen afbeeldingen van druiventrossen. De druiventros is een symbool van vreugde en vruchtbaarheid, welzijn en welstand én een symbool in de christelijke iconografie. De vruchtbaarheid van de landerijen zal ook weldaad en welzijn brengen voor deze boerderij.

135. Ingang Hof te Cattebeek

Hoeve met graanstokerij langs de Weitstraat (27)

Deze graanstokerij langs de Weitstraat in Nukerke stond als bijgebouw in de hoeve langs de Weitstraat, nu nr 27.

Deze gesloten hoeve dateert van 1865. Nu staat de woning met de voordeur op de straat terwijl die vóór de heraanleg van de Weitstraat meters achteruit stond. Het grote woonhuis had aan de noordzijde nog een woonruimte met de deur die uitgaf op de binnenkoer. Dat was de verblijfplaats voor de stalknecht. Achter het erf, aan de oostzijde, stond er tevens een goed ingerichte graanstokerij in een aanpalend gebouw. Onder het gebouw waren grote kelders met prachtige bakstenen gewelven. Dwars door de kelder liep een "caniveau", een gemetselde af- en aanvoer van water afkomstig van de 3 steenputten waarvan er een aan de zuidkant van de woning lag. De stokerij en de prachtige gemetselde gewelven werden rond de jaren 80 afgebroken. De kelder werd opgevuld met puin.

De tekening geeft een beeld over de toestand van de stokerij vóór de afbraak. De binnenwand bestond uit een lemen constructie met verticale en horizontale houten balken

waartussen op houten vlechtwerk leem gemengd met stro werd gestreken. De buitenwand bestond uit metselwerk van bakstenen. In 1972 werd onder het behang van de woonkamer een muurschildering aangetroffen. Hiernaast het origineel verslag dat toen in de plaatselijke krant verschenen is.

Was deze hoeve een belangrijke site wegens de gunstige ligging langs de Weytstraat. Kan het zijn dat de grote kamer met de muurschildering de gelagzaal was waar de reizigers even tot rust kwamen, genoten van een huisgemaakte, geurige jenever en bij het vertrek het gelag betaalden ... of het niet konden betalen en dan maar een tafereel schilderden op de muren. Onder het behang trof men resten aan van de krant "Le bien Public". Zie hierbij een krantverslag uit de plaatste krant AZ. De heer Speeckaert, uit Ronse werd er bijgehaald maar deze kon geen schilder-kunstenaar aanwijzen. (zie rubriek "Het leven langs de Weytstraat")

136. Onze-Lieve-Vrouwekapel langs de Maarkeweg

"Rechthoekig open bakstenen wegkapel onder pannen zadeldak, naar verluidt minstens uit de eerste helft van de 19de eeuw; rood geschilderde gecementeerde voorgevelpunt met witte voegen; brede korfboog met eenvoudige laag ijzeren hek; Onze-Lieve-vrouwbeeldje met Kind in omlijste en getraliede rond boognis op smal gemetst altaar. Kapel langs de Maarkeweg staat te verkommeren." (Uit Onroerend Erfgoed.)

Verslag uit hln 27 november 2019.

"De staat van de Onze-Lieve-Vrouwekapel in Maarke-Kerkem verslechtert elke dag, maar niemand wil ze restaureren" zegt Rudy Van Den Eeckhout. De bezorgde buurtbewoner roept op om snel een oplossing te vinden voor de kapel. De kapel is wellicht gebouwd in de eerste helft van de 19de eeuw en staat op de erfgoedlijst, maar het gaat er elke dag slechter mee" vertelt Rudy. De wegenwerken aan de N457 doen er zeker geen goed aan, dus ik ijver er samen met enkele buurtbewoners voor om de kapel te restaureren, anders vrees ik dat ze op een dag weg zal zijn."

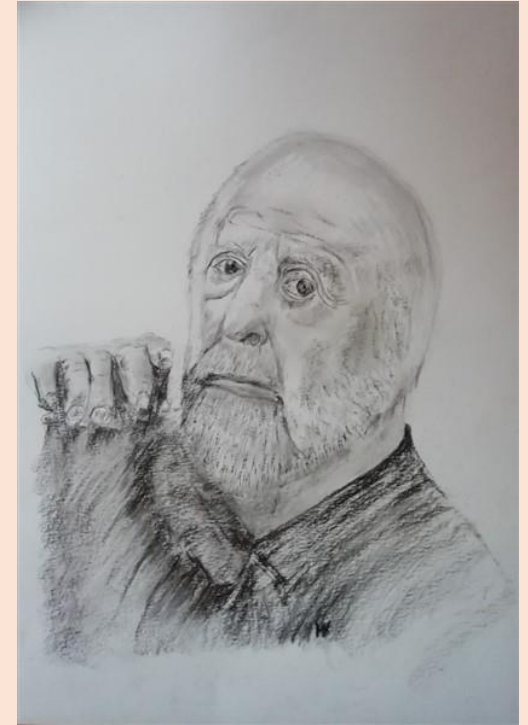
Alleen is de vraag wie de restauratie op zich moet nemen. De kapel is in private handen, dus kijkt de gemeente naar de eigenaar.” Als gemeente kunnen we eigenlijk niets doen, omdat de kapel volledig in private eigendom is”, zegt schepen Ann De Tollenaere (Open Vld). “We hebben de eigenaar wel inlichtingen gegeven over de subsidies die hij kan aanvragen. Omdat de kapel enkel opgenomen is in de erfgoedlijst en niet geklasseerd is, kunnen we verder niets doen. Dat is heel jammer, want de kapel is inderdaad de toegangspoort naar Maarke-Kerkem. Ik herinner me dat het vroeger een heel mooie kapel was, maar daar is nu niet veel meer van te zien”.

Dat de kapel staat te verkommeren, kan Rudy niet begrijpen. “De kapel staat net aan het begin van het dorp, langs een drukke straat waar ook veel fietsers en voetgangers passeren. Het eerste wat ze zien is een gebouw dat in slechte staat verkeert. Dat is zonde. Bovendien is het gevaarlijk: wat als spelende kinderen er in kruipen of er brokstukken op een fietser vallen ? Ik heb navraag gedaan en het zou maar 800€ kosten om de belangrijkste renovatiewerken uit te voeren. De pastoor heeft zelf al voorgesteld om een omhaling te financieren, maar nog weigert de eigenaar er iets aan te doen.^{2z}. Als dat zo blijft en niemand zich engageert, zullen we gerechtelijke stappen moeten ondernemen. Anders is de kapel verloren en dat zou zonde zijn; vlakbij is een rusthuis en de bewoners zouden graag naar hier komen om te bidden. Dat kan al niet meer in de kerk van Maarke-Kerkem, want die is omgebouwd tot gemeenschapscentrum. Het is dus belangrijk dat de kapel blijft.”

“Dit artikel was de eerste stap en daarmee trok ik naar het bisdom en kanunnik Collin kwam tussen. De kerkfabriek kocht de grond op en betaalt de restauratie. Vanaf februari 2023 is een jonge aannemer bezig aan de restauratie. Het beeld van Maria staat er nog in.” Dank aan Rudy Van Den Eeckhout. Foto bewaard op het bisdom Gent.

137. Peter Thienpont is geboren in Etikhove op 28 september 1946. Hij was burgemeester van Maarkedal van 1995 tot 2012. Voordien was hij jaren OCMW-raadslid en 12 jaar gemeenteraadslid.

138. Stanislas Deriemaeker

Zoon van Joseph en Aimée Van Maelsaeke, werd in Nukerke geboren op dinsdag 26 januari 1932. Wie had gedacht dat in zo'n boerengat, zoals men Nukerke toen durfde noemen, een groot virtuoos het levenslicht zou zien.

Vader was koster in de parochiekerk rechtover zijn voordeur. Zijn muzikale opleiding kreeg Stanislas thuis en aan het Koninklijk Conservatorium in Gent waar hij eerste prijzen wegkaapte. In 1956 behaalde Stanislas het hoger diploma van orgel. Vanaf 1960 werd hij organist aan de Sint-Jozefskerk in Antwerpen. Ondertussen volgde hij opleidingen in het buitenland om dan organist te worden van de O.-L.-Vrouwkathedraal in Antwerpen. Hij gaf les aan muziekacademiën en in 1968 werd hij leraar orgel aan het Koninklijk Vlaams Conservatorium in Antwerpen. Hij doceerde tevens aan het Lemmensinstituut en aan de faculteit musicologie in Leuven. Hij had nog de tijd om honderden concerten te geven in binnen-en buitenland waarmee hij talrijke prijzen behaalde o.a. in 1960 op het 10de International orgelconcour in Alkmar. Hij werd menigmaal laureaat in vele wedstrijden. In 1997 wenkte zijn opruststelling.

Sommige Nukerkenaren zullen Stanislas nog herinneren omdat zij, de collegemannen althans, gevraagd waren om bij hem thuis hun zangtalent te komen demonstreren. Dat moet in de beginjaren 50 zijn geweest. Was het toen zijn bedoeling een knapenkoor te vormen in Nukerke? Ik herinner mij niet dat er in die groep jongeren veel verborgen talent verscholen zat.

139. Valerius De Saedeleer tijdens zijn Etikhoofs verblijf.

Etikhove, anno 1925 (artikel letterlijk overgenomen uit de weekkrant AZ 16 september 1972)

“De familie De Saedeleer heeft definitief beslag gelegd op dorp en landschap. “Pa’atje” De Saedeleer wordt reeds de “Hofschilder van de Vlaamse Ardennen” genoemd. Zijn wijdsse landschappen vinden hun weg naar de grote verzameling. Zelfs Koning Albert zorgt voor ’s Meesters publiciteit, want verklaart: “Na zware geestes arbeid ga ik verpozing zoeken in het aanschouwen van een uwer grootse winterlandschappen die in mijn werkplaats zijn opgehangen ...” Een dergelijke aanbeveling opent de meest halstarrige beurzen. Geneesheren en senatoren “doen” hun De Saedeleer op, zoals andere mensen griep. De relatieve weelde brengt “Patriarch” van Etikhove ertoe voor zijn huwbare een eerbare broodwinning te zoeken die ze, in afwachting van hun huwelijk konden uitoefenen ter verpozing van heel wat gevrij. Nog in Wales hadden, Monique, Marie-Josèphe en Elisabeth zich de beginselen van de handweefkunst eigen gemaakt en waren nadien een tijdlang bij William Morris, de befaamde Engelse designer avant - la lettre; in de leer geweest. Dit stelde hen thans in de vergeten Vlaamse handweefkunst nieuw leven in te blazen en dit onder de kundige leiding van hun vader.

Aldus kwamen de ateliers “ De Saedeleer” en Cie” te Etikhove tot stand.

Begin 1925 werd de vennootschap onder collectieve naam gesticht met als vennoten enerzijds Valerius De Saedeleer en zijn drie dochters en anderzijds de gebroeders Luc en Paul Haesaerts. Vader De Saedeleer zal er zijn vrienden – kunstbroeders als freelance ontwerpers bij betrekken. Aangezien het hier een speciale techniek betreft en binnen de perken van het karton – ontwerp dient gebleven, ontpopte zich de Etikhoofse meester als een eerste rangs pedagoog die het wist klaar te spelen in een minimum van tijd de aangekochte kunstenaars op de hoogte te brengen van de basis-principes voor het ontwerpen van tapijten Van nu af aan begint het grote defilé

van tientallen kunstenaars die Etikhove als tijdelijk verblijflood zullen kiezen teneinde er de knepen van dit nieuwe vak onder de knie te krijgen. Dat er ondertussen ook dochtig onder en boven de knieën van alle juffrouwen ter plaatse werd geknepen, hoeft waarschijnlijk geen betoog. De meeste kunstenaars die toendertijd deel uitmaakten van deze kolonie waren jong en ervaren, in de kunst evengood als in de rest. Wat geenszins belette dat een aantal wondermooie ontwerpen door de ateliers De Saedeleer tot stand kwamen en waarvan de meeste gesigneerd met namen die thans deel uit maken van de kunstgeschiedenis. Dit verklaart deze plotse, hoogst verscheiden samentroeping van allerlei kunstindividuën die er geenszins een zelfde artistiek credo op na hielden, maar veeleer de weerspiegeling waren van de grote kunstchaos die het entre-deux-guerres toen karakteriseerde. Ptol & Meus”

Ook de fresco's bij Sjuule getuigen daarvan maar daarover een volgende keer.

140. We hebben een eeuwelinge

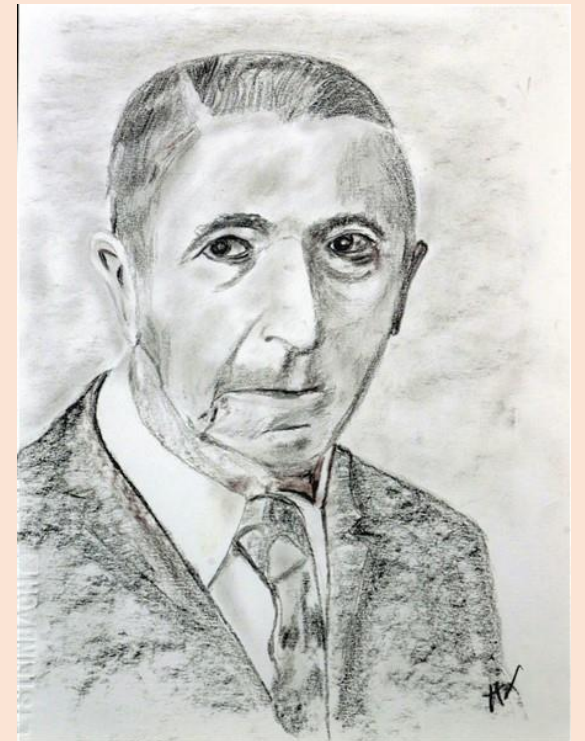
141. Emiel De Bisschop – portret

De foto van “Lange Bisschop” is vermoedelijk de enige bestaande en komt van de identiteitskaart. Deze werd genomen toen Emiel 52 jaar oud was. Dit moet zijn pasfoto zijn van rond 1922. De Emiel alias “de lange Bisschop” of “den lange” werd zo genoemd wegens zijn grote gestalte van wel 2 meter. Zijn vrouw Chlotilde De Temmerman reikte tot aan zijn middel, allé tot aan zijn broeksriem omzeggend. In zijn goede jaren vervoerde hij de melk van de boeren naar de melkerij van Horebeke. Hij deed dit met een wagen getrokken door 2 paarden. Op enen nacht verkocht hij zijn hoevetje, hier langs de Mellinckstraat, aan de familie Vande Putte, om zo zijn schulden te kunnen af betalen. Die schulden werden gemaakt wegens zijn vertier aan drank en vrouwen. Hij had een zuster met een gestalte van 1,96 m. Rachel, Adrienne en Richard waren de kinderen. Emiel stierf op 55 jarige leeftijd aan een open gesprongen maagzweer. Rachel was 21 jaar toen vader stierf en Richard was er amper 11. Moeder Chlotilde boerde verder met een koe en een varken. Richard ging met zijn twaalfde in de fabriek in Ronse werken en bleef lang thuis om zijn moeder bij te staan. Rachel deed naaiwerken en Adrienne ging ook in de fabriek in Ronse werken. Richard zal samen met Irma vanaf 1953 “Het Molenhuis” op de Kruissens uitbaten. Zie ook nr 145 met het hoevetje langs de Mellinckstraat.

142. Burgemeester André Hubeau

143. Dhoppe en Jeann e

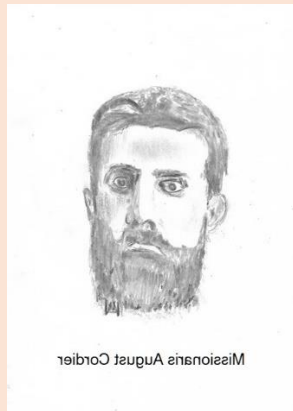

144. Elza Coupez, de zus van “den belch”

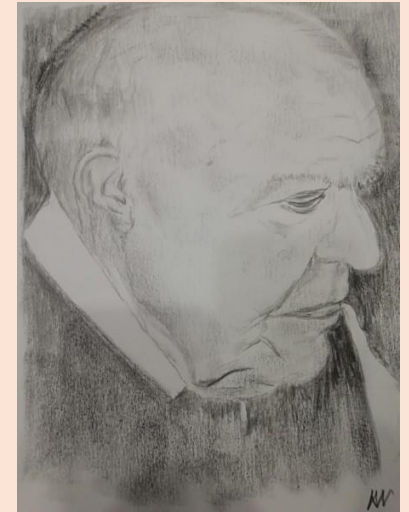

146. Hubert Coupez

147. Missionaris Cordier

148. Schoorens Maurice geboren op het Heidje 18 te Nukerke op 27 juli 1938. Liep lagere school te Nukerke tot het 5de leerjaar. Het 6de leerjaar volgde hij in het Sint-Antoniuscollege te Ronse. Het jaar daarop startte hij in de afdeling Grieks-Latijn. Na zijn humaniora volgde hij de priesteropleiding in het seminarie te Gent. Hij kreeg zijn wijding in 1963. Op 13 januari 1965 werd hij onderpastoor in Oostwinkel. De volgende parochies waren Gentbrugge en Sint-Martinus in Ronse. Van 20 september 1986 tot 1 maart 1996 was hij in Aalst pastoor van de Sint-Paulusparochie. Op 23 april 1996 werd hij pastoor in Kluisbergen. Daar droeg hij zijn laatste mis op, nam deel aan een jeugdfeest en kreeg een "Pluim". Dit alles op 31 augustus 2013. Maurice was 75 ging op rust en verhuisde van Kwaremont naar de directeurswoning van de home Sint-Leonardus in Louise-Marie. Zijn dagen vult hij nu met bezoeken aan de bewoners van de rustoorden in Nukerke en Louise-Marie. Na een kort verblijf in Oostakker verblijft hij sinds 2022 in de Samaritaan in Nukerke.

149. Willems Aloïs vertelde: "In 1913 heb ik voor 't eerst een vlieger gezien toen we bezig waren met den oogst te pikken op 't Eertsveld. 't Was een noodlanding. Op school was er geen bibliotheek. We hadden weinig schoolboeken en die moesten altijd in de klas blijven. En schriften, we hadden er "meeruize" twee of drie. We zaten met zes op een lange bank zonder leuning. Onze rug leunde tegen de bank achter ons. We mochten niet te veel schommelen terwijl er geschreven werd. En het houten bord hing niet aan de muur maar stond op een driepikkel, een ezel zoals ze zeggen. De meester schreef er op met krijt. Ja, 't was in de tijd van Koning Leopold II. Er waren weinig kranten in onze kindertijd. We kochten af en toe 't Volk van Ronse. Soms was er zondagschool maar in Etikhove was er ook 's avonds school. We gingen daar naartoe om te leren. En 't was gratis. en zelfs grote mensen van 20 jaar mochten er naartoe. Examens hadden we niet."

Thuis stonden er toen niet veel teloren op tafel. In 't midden stond een grote teil met eten en ieder at met een houten lepel. Ons huis dat was maar om zo te laten; aarden muren met stokken er in verwerkt, aarden vloeren, strooien dak en de zoldering gelegd met planken en daarop aarde geplakt voor de warmte. Het eerste vliegtuig dat ik zag was er een die een noodlanding had moeten doen op de Erstkouter. We waren juist bezig met de oogst te pikken. 't Was de tijd dat de boeren op 't land werkten met een span koeien of een ossenspan. Boeren die meer land hadden bezaten één of twee paarden. Bij Remi hadden ze 2 ossen en zeven koeien. De ossen deden het werk. Veel mensen leefden van de

opbrengst van een klein boerderijtje. Wij hadden thuis 31 dagwand. Eén ha is 3,25 dagwand groot en één roe is 5,57 m in 't

vierkant. Het geld was toen een centiem, twee centiem en een frank was toen al veel geld. De dichtste winkel was in de Vinke, bij Ryckbosch. En cafés... er waren er veel.

159. Hugo Claus

Te Nukerke (van Hugo Claus)

's Zondags na de vespers, wil hij thuis geen krentenbrood,
de idioot. Hij stapt in het veld en in de huizen
en zwijgt in alle talen.

Zelfs al zit je in de bomen
dan ben je toch geen vogel.

Ook in mijn denken staat hij daar
zonder een gebaar, zijn tanden malen.
Ik zwaai met mijn hand, hij ziet een zeis.

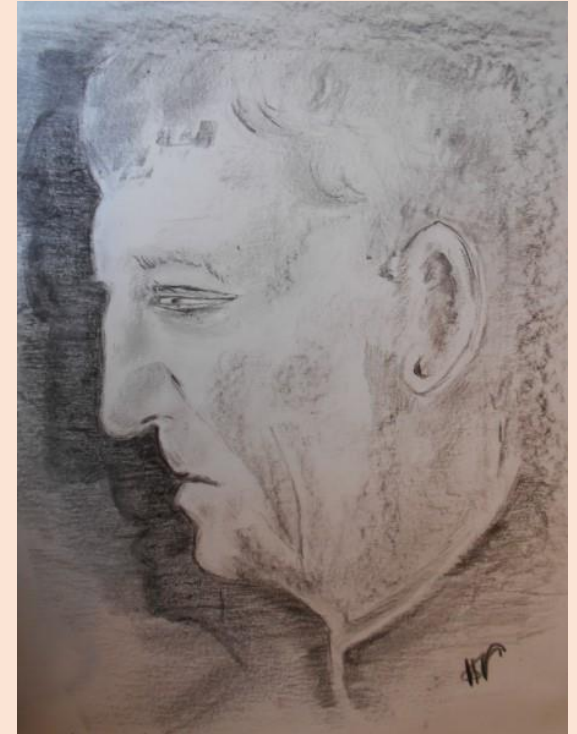
Als er geen koeien waren
dan was de bandhond een groot beest.

Dan rukt hij de almanak met playgirls
van de wand en rent in het aardappelland.

Beetje bij beetje at de vlo
het oor van de hond..

Hij vertrouwt de waarde van woorden niet
(zoals ik, maar met een andere nood).

Met zijn playgirl klimt hij blaffend

tussen de takken:
In nemen en in gheven
Moeten die sinne

160. Marie-Odette

150. Valerius de Saedeleer Tekening in houtskool en potlood.

Wie was Valerius de Saedeleer ? Hij werd in Aalst geboren op 4 augustus 1867, volgde cursussen aan de tekenacademie te Gent en ging “te leer” bij Frans Courtens te Brussel. Als kunstenaar was hij nogal wispelturig van aard; een rusteloze natuur die zich nergens kon aanpassen. Hij verhuist dan ook meer dan vijftig maal in verschillende gemeenten van het land. In Sint-Maartens-Latem vond hij eindelijk zijn vaste stek. Daar vormde hij samen met de beeldhouwer- tekenaar en boetseerder George Minne, de dichter Karel van de Woestijne en zijn broer schilder Gustaaf, de Praetere, D’Acosta, Servaes, Permeke, De Smet en Albijn van den Abeele de kunstenaarskolonie: de Latemse school.

WO I drijft menigeen op de vlucht. Ook de familie de Saedeleer trekt er van onder. Stijn Streuvels beschreef die periode als volgt:

Op 1 augustus 1914 treffen Stijn Streuvels en een groep schilders bestaande uit de Saedeleer, Van de Woestijne en d'Haye mekaar in Tiegem en in plaats van over kunst te praten “ *loopt het gesprek over de oorlog, maar we weten geen van allen wat er aan de hand is en de lustigheid blijft erin. We zitten bijeen tot laat in de nacht.*”

Op 10 augustus schrijft Streuvels: “ *Thuis vind ik de schilders De Saedeleer en Van de Woestijne, die hun berg zijn afgedaald om nieuws te vernemen over Luik.*”

21 augustus.

Streuvels gaat op verkenning. “ *In Tiegem staan de mensen op straat en zien uit in de richting van Kerckhove en Kaster. Ik breng een bezoek aan onze schilders en vind de twee familiën bij De Saedeleer vergaderd op het terras. Zij zijn een plan aan 't beramen om 't land te verlaten! Ik praat het hen uit de kop en doe mijn best er de moed weer in te brengen, waarop zij dan ook verklaren te zullen thuisblijven.*”

1 september

“ *Onze vrienden de schilders van Tiegem zijn er zo vanonder getrokken, daags na mijn bezoek, als zij stellig beloofd hadden niet te vertrekken. Zonder afscheid, zonder adres na te laten of reden op te geven- weggevlucht en alles in de brand gelaten.*”

Tijdens de Eerste Wereldoorlog verblijft hij met zijn gezin in Wales. Heel wat artiesten voelden zich tijdens de oorlogsjaren veiliger in het buitenland want ook George Minne verbleef in Wales terwijl Permeke in Engeland verbleef en De Smet en Van den Berghe in Nederland onderdak hadden genomen. Na de oorlog verbleef de Saedeleer in Etikhove. Daar woonde hij in een kleine hoeve uit de 17de eeuw gebouwd van leem en stro. Deze woning werd later door de eigenaar Thienpont aan het openluchtmuseum van Bokrijk geschonken waar het als een stukje Etikhove zal vereeuwigd blijven. De kunstenaar was ondertussen verhuisd naar de Bossenaerheugel. Hier had hij een prachtig en wijds uitzicht over de scheldevallei. Zijn mooie winterlandschappen zijn er het bewijs van. Hij overleed te Leupegem in de wijk Ten Berghe op 26 september 1941.

Valerius de Saedeleer als kunstenaar.

De kunststroming waartoe de Saedeleer behoort is het symbolisme. De fundamentele veranderingen in de Europese kunst vanaf het begin van de 20ste eeuw hadden ook gevolgen voor de kunst in ons land. Kunstenaars uit ons land hielden contact met kunstcentra in het buitenland. Jonge kunstenaars gingen groep vormen en veranderden wat graag van stijl. Het symbolisme bleef echter een actieve rol spelen tot vóór de Eerste Wereldoorlog. Zo gingen te Sint-Martens-Latem kunstenaar bij elkaar wonen. Ze waren toen nog doordrongen van de invloeden uit vorige eeuw maar begonnen te reageren tegen het luminisme dat wat al te oppervlakkig was; de

kunst moest inhoudrijker worden. Zoals reeds vermeld schilderde Valerius de Saedeleer onder invloed van Franz Courtens tot hij in Sint-Martens-Latem een persoonlijke en artistieke crisis doormaakte; hij bleef een wat simpele figuur tussen kunstenaars als Gustaaf van de Woestyne en een George Minne, kunstenaars met een complexe persoonlijkheid. Het werk van Valerius de Saedeleer bestaat uit eenvoudige landschappen die rust uitstralen. Dezelfde elementen komen echter vaak voort in de verschillende landschappen. (Vlaamse Kunst Mercatorfonds)

Hoe Etikhove zijn titel "kunstenaarsdorp" verkwanselde is mooi beschreven in de "Historiek van Etikhove" door A.V.N. Muurschilderingen gemaakt door o.a. Valerius de Saedeleer in de herberg "Bij Sjuule" werden bij de afbraak volledig vernietigd.

Dochter Elisabeth de Saedeleer en het Kunstcentrum op de Bossenaer Te Etikhove in 1969.

We laten even Elisabeth de Saedeleer aan het woord. In haar boek vertelt ze over haar vader.

"Hij leefde er in alle eenvoud, op den buiten, op het platteland in Vlaanderen, tussen de Vlamingen. Hij was niet geleerd, geen wetenschapper; maar zijn geest was gezond. Hij ging om met de eenvoudige mensen van het platteland en werkte met hen. Hij waardeerde hun wijze manier waarop ze tegen hun bestaan aankeken. Hij had hun wijze manier van leven overgenomen. Hij was een artiest, oprecht en echt, de kunst was het doel van zijn leven. Hij wisselde van gedachten met de andere mensen, met zijn geloof in de hogere waarden van het bestaan, zijn begrip voor de schoonheid van de dingen. Zijn voorbeeld bewees dat iedere taak een nauwgezette eerlijkheid vereiste en niet kan slagen zonder een prijs van lang geduld en veel inspanning. Mijn zussen en ik waren zeer jong wanneer hij ons inleidde in de eerste stappen van de kunst. Hij nam ons mee naar den buiten en wij tekenden onder zijn leiding.

Gedurende de oorlog 1914-1918 moest hij met zijn gezin emigreren naar Engeland. 't Is daar dat wij voor het eerst de weefkunst hebben gezien met als gelukkig gevolg kwamen wij in contact met Miss Morris, de dochter van de schrijver en kunstenaar William Morris, die een harde voorstander was van het handwerk. Ons vader wilde ons juist vertrouwd maken met het handwerk. Wij benaderden dus de omgeving die nog onder invloed stond van Ruskin, van Burne Jones en van de aanhangers van het preraphaelisme, de aanhangers van de 19de eeuwse schildersschool, omgeving doordrongen van poëzie en verschillende kunstopvattingen, eerlijk en levend. De opgedane ideeën lieten ons niet meer los en wanneer we in Vlaanderen terugkeerden zetten we dat ongeveinsd in de praktijk om. Het dorp waar we ons vestigden heette Etikhove. 't Is daar waar de eerste proeven werden gedaan. De eenvoudige en oudere wevers, die trouw gebleven waren aan de traditie van hun voorouders, waren onze eerste handwerkers. Het was voor hen een echte revelatie te zien wat er kon bereikt worden met hun oude ambachten."(Le tissage à la main)

Elisabeth de Saedeleer had later haar "Atelier d'art" te Brussel. In oktober 1968 gaf het gemeentebestuur van Etikhove haar een vergunning tot het bouwen van een kunstmuseum en openluchttheater op de Bossenaar, een 200-tal meter van de villa Tynlon. Op 23 mei 1970 werd op de Bossenaar, in de omgeving van villa Tynlon een kunst-en ambachtencentrum geopend ter nagedachtenis van de kunstenaars. Heden is dit een woonhuis.

De kunstenaars stierf te Brussel in 1972 met als gevolg dat het centrum inactief bleef en verlaten. Het centrum hield op te bestaan toen het werd verkocht.

151. Hofstede Ellestraat 15 in
Maarke-Kerkem
Verlaten hoeve van
André Aelvoet-Provost.

INHOUDSTAFEL

1. GEMEENTEHUIS TE ETIKHOVE
2. OUD-GEMEENTEHUIS TE NUKERKE
3. TREINSTATION TE ETIKHOVE
4. HOF TE CATTEBEEK TE ETIKHOVE
5. LANGGEVELHOEVE TE ETIKHOVE
6. VROEGER DORPSZICHT VAN NUKERKE 20/30 en 40/50
7. HOSPICE TE NUKERKE
8. VROEGERE WINDMOLEN TEN BOSSENAERE TE ETIKHOVE
9. MOLENS TEN KRUISSENS TE NUKERKE
10. WINDMOLEN TEN KRUISSENS TE NUKERKE
11. WINDMOLEN TEN HENGST TE NUKERKE
12. HUIDIGE MOLEN TEN BOSSENAERE TE ETIKHOVE
13. OUD-SCHOOLHUIS TE NUKERKE
14. HOEVETJE TE NUKERKE
15. GESLOTEN HOEVE
16. WERKMANSHUISJE (Koekamer)
17. KASTEELMOLEN TE SCHORISSE 30/40
18. OUDE HOEVE TE ETIKHOVE
19. PASTORIE TE SCHORISSE
20. WINDMOLEN TEN SLEPE TE NUKERKE
21. KERK TE NUKERKE
22. BINNENZICHT VAN KERK TE NUKERKE
23. HERENWONING TE LOUISE-MARIE
24. KAPEL SINT-VINCENTIUS
25. WINDMOLEN TER GHEYNST TE NUKERKE
26. 'T LINDEKE IN NUKERKE
27. KERK TE MAARKE-KERKEM
28. KERK TE SCHORISSE
29. KERKTOREN VAN NUKERKE
30. KLOOSTERWONING TE LOUISE-MARIE
31. LADEUZEMOLEN TE ETIKHOVE
32. KERKJE TE KERKEM
33. KERKJE TE KERKEM
34. KERK LA SALETTE TE LOUISE-MARIE
35. KERK TE ETIKHOVE
36. KERKTOREN VAN DE SINT-BRIXIUS TE ETIKHOVE
37. HUIDIG DORPSZICHT TE NUKERKE
38. ROMANSMOLEN TE MAARKE
39. KEIZERREI TE NUKERKE
40. HUIS VAN MALLEGHEM
41. RUSTHUIS ST-LEONARD
42. MOLEN TEN HOTOND IN ZULZEKE
43. HOEVE IN ZULZEKE
44. ZULZEKE olieverf
45. GOED TEN BROECKE
46. WATERMOLEN GOED TEN BROECKE IN ZULZEKE
47. GOED TEN BROECKE IN ZULZEKE
48. KERK VAN MELDEN
49. KASTEELMOLEN TE SCHORISSE 40/50
50. HOEVE HUGO CLAUS
51. PROTESTANTS HUISJE IN HOREBEKE
52. VILLA DAELBOSCH
53. PROTESTANTS KERKJE IN ETHIKOVE
54. VILLA TYNLON Valerius de Saedeleer
55. MEULEN TER GHEYNST
56. OMER WATTEZ

57. VALERIUS DE SAEDELEER
58. RICHARD COUVREUR LAATSTE SUISE
59. NUKERKE ZICHT VANAF STAATSBAAN
60. HUGO CLAUS
61. STATIE VAN LOUISE-MARIE
62. TER GHYNST MOLEN VOZEN MEULEN
63. HUISJE VAN LEA BAERT - Berkenstraat
64. OUDE BOSSENAAR
65. HOSPICE MET HOEVE
66. ALOIS WILLEMS
67. HUBERT COUPLEZ
68. SNIBBEMOLEN OP DE KRUISSENS
69. HOEVE DE DONDER
70. KAPEL LANGS DE WEITSTRAAT
71. EEN VAN DE NEGENKOTEN
72. NEGENKOTEN 2
73. NEGENKOTEN 3
74. NEGENKOTEN 4
75. NEGENKOTEN 5
76. NEGENKOTEN 6
77. AAN DEN ENGEL IN NUKERKE
78. WATERMOLEN TER BORG
79. LOUISE-MARIE BOSKANT
80. MOLEN TER HENGST MET HOEVE
81. MAURICE SCHOORENS
82. PASTOREI NUKERKE
83. VELDKRUIS TE RONSE
84. OUDE DORPSKERN IN NUKERKE
85. VANDER EECKEN (burgemeester)
86. PORTRET MARIE-ODETTE
87. TUNNELINGANG
88. SCHOORENS HOF
89. OVENBUUR OF BAKOVEN
90. WINDMOLEN TER HENGST MET WONING
91. 17de EEUWS LEMEN HUISJE
92. GENOT OP DEN BERG
93. HUISJE IN HET MUZIEKBOS
94. HUISJE LANGS DE WEYTSTRAAT
95. HUISJE VAN MARIE-ODETTE
96. WINDMOLEN BORDEELKEN
97. TAVERNE IN DE STERRE
98. HOEVETJE VAN MERKE VERBRUGGEN
99. OUD HOEVETJE VERSCHEUREN
100. IN DE VINKE
101. MISSIONARIS CORDIER
102. ELZA
103. HOEVE DEKEYZER IN ETIKHOVE
104. LEMEN SCHUUR OP DEN DRIES
105. WATERMOLEN MEULEBROECKE
106. HOEVE VANDE PUTTE
107. L'ÉGLISE DE NUKERKE
108. LINDE LANGS DE PONTSTRAAT
109. LESBORRE
110. VERROKENHOF
111. SCHALIËNHOF
112. ANTONIUSBEELD IN DE SINT-VINCENTIUSKAPEL
113. WATERMOLEN VAN DE PAEPSCHEURE
114. AAN DE RODEN HAAN
115. DHOPPE EN SYLVIE
116. ANTONIUS OP SCHILDERIJ IN NUKERKE

117. NEDERMOLEN IN DE PLADUTSE TE ZULZEKE
118. OUDE HOEVE IN LOUISE-MARIE
119. ROUTEHUISJE IN ETIKHOVE
120. CABERNOL
121. A LA CONCORDE IN LOUISE-MARIE
122. LADEUZE WATERMOLEN

123. OUD BOERENHUISJE IN ETIKHOVE
124. KERSELAERE
125. KERKJE VAN ZULZEKE
126. OUDE BOSSENAARSITE
127. HOUTEN WINDMOLEN TER GHEYNST
128. OUDE HOEVE IN LOUISE-MARIE
129. VELDKAPEL LANGS DE MERE
130. MAISON DE COMMUNE DE NUKERKE
131. DORSPLEIN VAN MATER
132. GEMEENTEHUIS VAN SINT-MARIA HOREBEKE
133. SCHOORISSE 1900
134. SNIBBEMOLEN
135. ANDRE HUBEAU
136. WONING VAN ELODIE DE CLIPPEL
137. EMIEL DE BISSCHOP
138. SINT-ELIGIUS IN MAARKE-KERKEM
139. EERSTE PAROCHIEKERKJE IN NUKERKE?
140. ELIGIUS MET AAMBEELD
141. VALERIUS DE SAEDELEER -pose
142. STANISLAS DERIEMAEKER
143. DE HAAGWINDE
144. MUURKAPELLETJE
145. HOEVETJE EMIEL DE BISSCHOP

146. ANDRE HUBEAU BIJ ZIJN BUISKACHEL
147. INGANG HOF TE CATTEBEEK
148. DE EEUWELINGE MARIE-ODETTE
149. PETER THIENPONT
150. KAPEL LANGS DE MAARKEWEG
151. OUDE HOFSTEDE ELLESTRAAT 15